

CSENDŐRSÉGI LAPOK

SZERKESZTI PINCZÉS ZOLTÁN SZÁZADOS

ELŐFIZETÉSI ÁRA: Egész évre 8 K, fél-
évre 4 K, negyedévre 2 K aranyértékben

Megjelenik
havonta kétszer

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
Budapest, I., Országház-utca 30.

*Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában,
Hiszek egy Isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámadásában.*

Amen.

Horthy Miklós.

*„Délibábos Kánság fia,
Hős dalia —
Lénye csupa erő, nagyság,
Férfiasság, tiszta hit —
Sasszemének pillantása,
Lobogása
Néma parancs, intő példa:
A Hazáért élni, halni megtanít...“*

Ez izzó hevületű sorok szakadtak fel lelkemből, mikor vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzó Urunk — a véres emlékű rémuralom bukása után — szeplőtlen lobogója alatt, üdvüivalgás és örömjongás közepette a kifosztott, széttagolt, megcsúfolt ország bűnös fővárosába bevult. Hét év telt el azóta s ez idő óta dicső Nagyurunk iránti hála, hódolat, áhítatos rajongás érzete még jobban elmélyült, még jobban erősödött... Horthy Miklós nevének varázsa millió és millió magyar szívet babonázott meg... Bűvös zengésű nevét bitorlott földek, leláncolt folyók, zokogó, rab erdők visszhangozzák... Úgy dobant bele a köztudatba, mint egy különös, ritka tünemény, mint egy szemkápráztató magyar esoda...

Fehér lovon jött... A honfoglaló ősök sárkányvérű, szilaj táltosán. Nyomában kivirágzott a halódó magyar reményfa... Új életre keltek a szunnyadó végek s élő valósággá lett a mitosz ködvilága...

Horthy Miklós az igazi elhivatottság, a történelmi küldetés kiválasztott fia; korának heroizmusba öltözött, kimagasló alakja... Új honfoglaló, ki ájult dermedtségbe alélt faját tetszhalálból feltámasztotta s a letarolt, sivár magyar földön új reményt fakasztott, új életlehetőséget teremtett... Hullámsírja felé közeledő fátum népét a lejtőn megállította...

Jövetelét, nevét, népszerűségét bárdok, kobzosok dicsőítették. „Országmentő Horthy Miklósról“ dalok, históriás énekek keltek szárnyra... Egy-egy szavára megdobban a szív... megacélosodik a kar... és Hadak útján csillagpor záporoz...

Honépítő: a Szent Istvánok és IV. Bélaék nemzetségéből, aki füstölgő, üszkös romok között veszi kezébe a háborgó tengeren vergődő országhajó kormányrúdiát... Gátat vet a szennyos, vörös vízözön áradásának s népét a nyugalom, rend, konzolidáció biztos révébe vezeti...

Vadvirágos, gólyafészkes, kolompszavas rónaságból viharzó Óceánokra szakadt hadvezér-zseni, aki egyéniségének varázsával, szuggesztív erejével zuhlott csapatfoszlányokból, bujdosó tisztékből, üldözött menekültekből szellemben, érzésben egységes, egy eszménytől hevített, maroknyi, de lelkes hadsereget szervez s ezáltal nemzeti jövődönk, boldogulásunk alapjait veti meg...

Ember és hős a szónak Charlyl-i értelmében. Fajának legjellegzetesebb, legtökéletesebb kiteljesedése, a magyar őstelevény nagyszerű kivirágzása, legtündöklőbb emberi és hősi erényekkel ékes, akit földjéhez, népéhez elszakíthatatlan lelki és történelmi kapcsolatok fűznek... A Bethlen Gáborok és Szilágyi Mihályok adományaival gazdag, akiben a hősi lélek államfői bölcsességgel, méltósággal, okos mértéktartással és előrelátással egyesül, aki külföldi országok előtt is a becsülésnek, tiszteletnek piedesztálján áll... A nagy erdélyi fejedelemek vérrokona, aki áldástfakasztó kormányzói tetteirejével, páratlan képességeivel — zilált, elvadult közállapotok után a rend, a becsületes munka, a polgári tisztesség, a közmorál és valóságos hitélet atmoszféráját teremtette meg...

Nyaktörős, kalandos vállalkozást soha nem kísérelt meg. Bölcs előrelátással tudta, érezte, hogy a harcok fegyvereket más harceszközökkel: a szorgalom ekéjével, a munka porolyával, a szellem és kultúra időtálló eredményeivel kell felesérelni... Tűrnünk, várunk és dolgoznunk kell...

Otrantó hőse: a vitézségnek, a legendás egyéni bátorságnak, az önfeláldozásnak és az emberfeletti hadi teljesítményeknek legendás hőroza, a magyar munka és alkotóerő hadseregének vezére lett...

Fajával, földjével forró szeretetben összeforrt, fenkölt lelkében mélységessé erősödött az a rendíthetetlen hit, hogy néma türés, kitartó munka árán keresztrefeszített igazságunk minden gazságon, hazugságon, erőszakon, börtönön és szuronyerdőn keresztül is győzedelmeskedni fog...

Horthy Miklós... E név varázsától megmámorosodott remegő lelkünk minden szeretete, sóhaja, fohásza Felé száll és kérve kérjük a Gondviselést, hogy magyar erényekben, férfiúi fenségben tündöklő dicső Nagyurunkat, az első magyar embert, a magyarság vezérét, a lelki erő, a lelki nagyság, az áldozatos hűség és hazaszeretet gigantikus vezérlő eszményképét, ujkori történelmünk legnemesebb alakját tartsa meg sokáig egészségben, duzzadó tetterőben, hogy históriai hivatásának eleget tehessen s valóra válthassa a legragyogóbb magyar álmokat is!

Vitéz Horthy Miklós, Csonka-Magyarország Kormányzója, mutasd meg az utat Nagy-Magyarország igéretföldje felé! *Fátyi Nagy Géza.*

A magyar igazság a nemzetközi történelemben.

Írta: Dr. CZIÁKY FERENC altanácsnok ügyész.

A magyar nemzet történelmének sok szomorú, igen sok fekete napja volt már. Amióta elhagytuk az uralmenti őshazánkat és ide kerültünk ebbe a rideglelkű Európába, azóta állandó küzdelem a magyarság élete. A legtragikusabb ebben a küzdelemben az a tény, hogy a legtöbbször idegen érdekekért véreztünk és hogy ebből a véráldozatból a hálátlanság tövisei nőttek fel számunkra.

A legszomorúbb nap azonban 1920 június 4-ikével virradt ránk, mert ezen a napon írta alá a magyar kormány megbízottja a versaillesi Nagy-Trianon-palotában a magyar békeszerződést. Most, november 13-án pedig hatodik évfordulóját értük meg annak a szomorú emlékű napnak, amikor a magyar nemzetgyűlés a békeparancsot a magyar törvénytárba kényszerűségből bevette.

Azóta lépten-nyomon elénkbe állanak ezek a dátumok! Napról-napra érezzük nyomasztó súlyukat és következményeiket. Érezzük, hogy a békediktatura milyen elhatározó erővel uralja jelenünket és hogy ez súlyos kihatással van jövőnkre is!

Hazafiúi szükség tehát, hogy közelebről is megismerkedjünk e békeparancsral: meg kell mérnünk a súlyát, mérlegelnünk kell a jelentőségét. E célból be kell azt helyeznünk a történelem és az erkölcs mérlegébe, hogy megtudhassuk: mit mond nekünk a megmértetés eredménye.

Régi hadseregünk humora.

Írta: HAJDÚ ISTVÁN ny. ezredes.

A 39. gyalogezred Nagyváradon állomásozó 2. zászlóaljának egyik kapitányát Mengele-nek hívták.

Mikor a fegyvergyakorlatot lerótt tartalékos tisztek az illetékes parancsnokságuknál sorban lejelentkeztek, végre nemes Pokorny Hermann altábornagy, divizionárus elé jutottak.

Szép sorban felállottak a kegyelmes úr elé, a balszárnyon állott egy fényes képű, jöltáplált káptalani gazdatiszt, aki a fegyvergyakorlatot Mengele századjánál teljesítette.

Mikor Ő Excellenciája egyenként bevette az uraktól a jelentést, szavát az összes jelenvoltakhoz intézve kérdezi:

— No und ist irgend etwas bei einem von den Herren bemengelt worden? (No és volt valami kifogás az urak valamelyike ellen?)

A Mengele századtól származó tartalékos tiszt ezen kérdésre, — amennyire jöltápláltsága engedte, olyan mélyen — meghajolva örömtől repeső hangon jelenti:

— Ja, ich Excellenz!

— Ah?... was und wie? — kérdi Pokorny csodálkozva azon, hogy ő erről jelentést nem kapott.

— Tanke schön Excellenz, sehr gut! — jelentette boldog meglepődöttséggel a tart. tiszt, aki azon hisztemben volt, hogy ő az egyedüli, aki iránt a kegyelmes úr érdeklődik.

— Versteh' nicht — mosolygott Pokorny jóságos kék szemével végig a szintén mosolygó tiszteken.

Dr. D. G. aztán engedelmet kért a kegyelmes úrtól, a zavaros helyzetet megvilágította és megmagyarázta a kegyelmes úrnak. Ez az illető tart. tiszt úr nem ért jól németül és a bemengelt kérdést kedvelt századparancsnokára: Mengele kapitány úrra vonatkoztatta.

Benedek Andor altábornagy, pozsonyi kerületi parancsnok korában a nyitrai gyakorlótéren megszólít egy őrmestert, aki nagy hangon tótul magyaráz valamit egy csapat honvédnek:

A trianoni magyar békeszerződés diktálói a közelmúltban lefolyt világháború győztesei voltak. A győzelem hatalma adott nekik lehetőséget ahhoz, hogy nekünk diktálhassanak és ez a kényszerhelyzet szorított bennünket arra, hogy engedelmeskedjünk.

Azt azonban a győztesek is érezték, hogy rettenetes parancsukat valamiféle történelmi magyarázattal kell kísélniök és megindokolniök. Ezért mondották ki a békeszerződés szövegének átnyújtásakor kiállított „kisézőlevelük“-ben, hogy Magyarország két alapon is felelős: először felelős a világháború kitöréseért és másodsor a kettős Monarchia imperialista politikájáért.

Ebben a két mondatban van lefektetve a békeszerződés magyarázata; ennyivel indokolták meg a győztesek elhatározásaikat. Ez tehát az a történelmi alap, amire a győztesek békeparancsukat felépítették.

Nézzük meg hát, mennyiben van nekik igazuk és mit mond ehhez a nemzetközi történelem, mint tanítómester?

Itt önkéntelenül felvetődik a kérdés: miért éppen a nemzetközi történelemhez fordulunk e vizsgálatainknál?

Feleletünk erre a következő:

A nemzetközi élet, vagyis az államoknak egymásközi élete éppen úgy, mint az államokon belül, az egyes emberek élete is a létért való küzdelem örök tusájából áll. Amint az egyes embereknek számolniok kell azzal a ténnyel, hogy nem egyedül élnek

— Hát ezek valamennyien tótok?

— Nagymiltosagodnak jelentek alásan, csak in, meg a *Sztupa keten vagyung magyarok*, a töbi mind tot — jelentette büszkén a magát így is magyarnak valló tót őrmester.

Az őrmester rajtakapja a bakát, amint a kaszárnya hátulsó kapujánál komiszkenyeret akar eladni egy vén cigányasszonynak.

Ráripakodik:

— Akasztani való, hogy mered te eladni a komiszt, nem tudod, hogy azért 7 nap Einzel jár?

— Nem akarom eladni őrmester úr, — hazudik a megszorult baka, — csak oda akarom adni szegény édesanyámnak.

— Mit... hát ez a vén cigányasszony a te édesanyád? — kérdi az őrmester csodálkozva.

— Igenis őrmester úr!

Az őrmester megcsóválja a fejét:

— No hát, ha az édesanyád, hadd látom, csókold meg.

A kelepcebe került baka rettenetes savanyú pofával készülődik a bizonyításra, de az irtóztató bagószag megüti az orrát. Síránkozó hangon fordul az őrmester felé:

— Őrmester úr kérem alásan, nem lehetne azt az egy csókot két pofonnal megváltani?

A közös hadseregénél az volt a regula, hogy mikor a baka a lőtérre a „stand“-hoz állott, mielőtt löni kezdett volna, el kellett neki mondani lábhoz tett fegyverrel, hogy:

— Infanterist X. Y. siszen, gradausz, sulsajba, szekshundert, a fekete pont aljába és csak ez után a kis mondóka után vette a fegyverét „fertig“-be.

Mikor aztán a lövést leadta, a fegyver rándulásából következtetve, meg kellett neki mondani, hogy véleménye szerint merre ment a lövés? Jobbra, balra, magasan, mélyen stb. stb.

Minden baka mellett egy instruktor állott, aki a lövést és bemondást ellenőrizte. A céltér odakünn a sulsajbánál aztán nagy piros kanalakkal mutatták.

a világon, hanem társas lények, és így életberendezkedésükben embertársaikhoz is alkalmazkodniok kell, éppen úgy az államok is körül vannak véve más államokkal, akiknek létével számolniok kell.

Már most azt a keretet, helyesebben azt a tükröt, amely az államok egymás melletti életét, az államoknak létért való küzdelmét élénk tárja, nemzetközi történelemnek nevezzük.

Ebbe a tükörbe kell tehát belenézni, hogy megláthassuk és felismerhessük: igazak-e a győztesek érvei, avagy kijelentésük történelmi valótlan-ság, amelyik nem bírja el a történelem becsületes bírálatát.

A másik alap feleletünkhöz az, hogy a győztesek békediktátuma már történelemmé lett, mert akkor, amikor a magyarságnak végzetévé vált, egyidejűleg elfoglalta helyét a nemzetközi történelem lapjain is; így hát el kell tűrnie az ott lévő történelmi adatokkal való összehasonlítás kritikáját.

Az első feladat tehát az: tegyük a nemzetközi történelem tényein keresztül vizsgálódásaink tárgyává: felelős-e a magyarság a volt Osztrák-Magyar Monarchia „imperialista politikájáért?”

A történelem — amint jól tudjuk — évszázadok egymásra utaló tényeiből mutatja meg a maga megdönthetetlen igazságait.

Sok érdekes — és ma szinte hihetetlenül hangzó — dolgot beszél el nekünk a nemzetközi történelem! Így például a mai Anglia világhatalmi

állását látva, hihetetlenül fog hangzani előttünk, ha felütjük a történelemnek 1414—15-iki évről tanuskodó sárgult lapjait, ahol azt olvashatjuk az öregbetűs fakó lapokról, hogy Franciaország egy nemzetközi tanácskozáson kétségbevonta, vajjon Anglia mint önálló, szabad (souverain) állam szóhoz engedhető-e és ezt az elismertetést Ausztria — helyesebben Zsigmond német, római császár és egyszemélyben magyar király — harcolta ki az akkor kicsiny Anglia számára. 500 év múlva a világhatalommá felnőtt Anglia szépen megfizetett nekünk érte!

Európa történelmének utolsó évszázadaiban pedig azt láthatjuk, hogy a történelem haremezeje a Rajna-vonal. Itt, e körül vívta évszázadokon keresztül engesztelhetetlen örök harcát a francia és a német nép; helyesebben vívták azt a francia és német uralkodók. A többi európai népek életsorsára annyiban bírt elhatározó befolyással ez a küzdelem, amennyiben a történelmi végzet sodró ereje őket is belekeverte ebbe a gigászi harcba. Már most állami életsorsuk kialakulása attól függött, hogy vajjon a győztes, avagy a legyőzött mellett állottak-e a győzelmet megelőző küzdelem hevében.

Ennél az elhatározásnál az egyes népeket azonban nem nemzeti érdekekből folyó szabad akarat-elhatározásuk irányította, hanem részben uralkodójuk családi érdeke vitte, avagy földrajzi elhelyezkedésük taszította bele az egyik vagy másik küzdő fél táborába.

hogyan hol trefelte a golyó a sajbát, rechts-e vagy links? Ha meszeltek a kanállal a levegőben, akkor sehol sem trefelte.

Természetes, hogy a bemondás-nak is megvolt a maga előírt alakja: Rechts-, links-, tief-, hoch-, *abgekommen*.

Ezt kellett bemondani.

A magyar fiú szájából aztán a rechts — *léc*-nek, az *abgekommen*, pedig „*add le komám*” — formán jött ki, úgy, hogy mikor a lövés után az instruktornak azt mondta, hogy: „*léc add le komám*”, nem is tudta, hogy németül beszélt.

Egy baka, aki mellett az instruktör éppen a saját Kameradschafts kommandánsa volt, már háromszor kérte egymásután a *lécet* a *komájától*, amely egyhangú bemondás sehogy sem elégítette ki az ambiciózus instruktört.

Megvárja hát, míg a standtól-standra járó hadnagy hátat fordít és leken a tanítványának egy *csárdást*:

— Te! hát nem tudsz te egyebet, mint: „*léc add le komám*”; hát azért kínlódom én veled egész este az iskolában? Nem tudod te azt, hogy: *links add le komám* (újabb lekenés) *hók add le komám* (detto) *tief add le komám*, nem tudod? ...Hát mit gondol én rólam a hadnagy úr, hogy én csak a „*léc*”-re tanítalak?

A megrökönyödött baka aztán minden lövés után másra kérte a *komáját* és neki mindegy volt, hiszen úgy se értette, amit mondott, a frájter úr pedig meg volt elégedve a változatossággal.

Volt a hadseregnek egy titokzatos instrumentuma, amelyik minden kirukkolásnál ott lógott egy börtokban hosszú szíjon az örmester nyakában.

Ez az *izé* olyan volt, — mint egy nagy *koppantó*, vagy egy *hajnyíró masina*, azzal a különbséggel, hogy a hajnyíró masinának a fején, ha a két nyelet szorongatjuk, két sűrű fogazatú lap mozog ide-oda, ennél a masinánál pedig két egymást szög alatt érintő két sötét tükrök közeledett egymáshoz vagy távolodott egymástól ennél a műveletnél.

Hogy mi mindent lehetett látni ebben a két tükrökben?

Hát először is az ember meglátta azt, aki mellette, vagy a háta mögött állott.

Aztán meglátta az út mentén elültetett telegráf-póznákat, fákat; a gőzmalom kéményét, a kútágast, meg még sok mindent, ami csak a terepen körülötte volt.

Ezt a masinát a feltalálójáról „Rokszanties”-nak hívták.

Azt mesélték róla öregebb tisztek a fiatalabbaknak, hogy aki ezzel az ördögös kis mesterséggel szépen tud bánni, hát annak ez a masina megmondja, hogy az, amit benne lát, hány lépésnyire van attól, aki azt látja.

Most aztán már könnyű kitalálni, hogy ez a masina állítólag *távolságmérő* volt.

Azért mondom *állítólag*, mert én például egész nagy távolságokat ismertem széles Magyarországon, de egyetlen egyet sem olyat, amelyiket valaki ezzel a masinával mért volna le.

Soha nem látta senki a harcászati gyakorlatoknál, hogy mielőtt a tüzelést megnyitotta volna, a harcot bevezető osztag parancsnoka, vagy valaki más, előbb a Rokszanties-csal mérte volna le az ellenség távolságát. Nem akasztotta ezt a masinát le az örmester a nyakából soha.

Hanem a délutáni foglalkozás, az igen gyakran volt elrendelve a századparancsnok urak részéről úgy, hogy: „*Distanzschätzen am Kruppelfeld mit dem Rokszanties*.” (Távolságbecslés a Kruppelfelden a Rokszanties-csal.)

Ilyenkor aztán az alantos tiszt urak kivonultak a századdal délután a Kruppelfeldre. Az örmester leakasztotta a nyakából az ördögös masinát. A bakák egyenként előléptek, belénéztek a Rokszantiesba, rámondták a kérdezett telegráf póznára, hogy 4—5 vagy 600 lépés. Azután leléptek. Aki véletlenül eltalálta a távolságot, az tudott bánni a Rokszanties-csal és következett a másik. Aki nem találta el, addig találgatta tovább, amíg egyet mégis eltalált. No akkor aztán az is tudott mérni a Rokszanties-csal. Tulajdonképpen pedig senki sem tudott.

Egy-két ambiciózus kadét, aki nem rég került ki

Bennünket, magyar nemzetet sem a szívünk érzése, vagy a jól átgondolt magyar jövő célkitűzése vezettet mindég, hanem legtöbbször közjogi helyzetünk és országunk földjének földrajzi helyzete vitt bele a német fajú államok érdekkörébe. Így mi ennél a nagy tusakodásnál akaratlanul is a francia érdekekkel állottunk szemben.

Ezenkívül földrajzi fekvésünknel fogva hivatásunkká lett, hogy a nyugati műveltséget védjük a kelet felől Európába tört veszélyekkel: a 13-ik század közepén a tatárokkal, majd később, a 15-ik századtól egész a 17-ik század végéig, a törökökkel szemben. És ez volt a magyarság igazi nagy nemzetközi hivatása, amiért 3 évszázadon keresztül sok százezer magyar élet pusztult el, sok százezer magyar kúria omlott romba és sok-sok ezer magyar tűzhelyen aludt ki örökre a családi tűz melege.

De menjünk vissza a történelmi eseményekhez! és lépésről lépésre kövessük a magyarság nemzetközi sorsát.

Az Árpád-házi királyaink uralkodása idején állami életünk teljes önállóságában fejtette ki befelé és kifelé is életkérvéseit! Ezek a törekvések nemzetközileg a Szt. István királyunk által megszabott célt szolgálták: a kereszténység felvétele, a nyugati kultúra általánossá tétele és védelmezése kelet minden erőszakos támadásával szemben!

E cél bizony igen sok áldozatot kívánt a magyarságtól.

Az Árpádok ősi magyar fejedelmi családjának kihaltával új uralkodók: a vegyes házbeli királyok

az iskolából, — magyarázgatta néha nagy hévvel, de megesküdni nem mert volna rá egyik sem.

A szemlélnél is kerülte a szemlélő előljáró a Roksztantiesot.

Egyetlen egy vérbeli bakagenerálist tudok, aki még tábornok korában is úgynevezett „kölyök csizmát“ hordott a pantallója alatt (Halbstiefel), mert a cügos cipő tulajdonképpen sehol sem volt előírva az „Adjustierungs Vorschrift“-ben, akinek eszébe jutott vizsgálni a legénységet a Roksztanties-csal való távolságbeeslésben, de ez is póruj járt. Ügylátszik a tereptan tanára lehetett valamikor valamelyik ausztriai kadétiskolában, mert amint megpillantotta az őrmester nyakán lógó Roksztanties-ot, — kedvesen elmosolyodott.

Intett az őrmesternek, hogy vegye ki a masinát a börtökből.

A tiszt urak összepillantottak.

A kapitány azt kérdezte a szemével az alantos tiszttől: „Tud-e a legénység a Roksztanties-csal banni?“ Az alantos tiszt szeméből pedig azt lehetett kiolvasni: „Jézus Mária, mit csinállok én most, ha nekem találja a generális úr a markomba nyomni ezt az — izét.“

S. d. G. tábornok átvette az őrmestertől a masinát és átadja találomra egy oláh bakának, aki még hozzá épen a kadét pucereje volt s ezen a réven a délutáni foglalkozást legtöbbször elbliccelte, így talán a Roksztantiesot soha nem is látta.

Az oláh baka néz-néz a sötét tükörbe, nem tudja mit kezdjen vele.

S. d. G. tábornok oda áll a háta mögé s várja, míg a baka a tükröket beigazítja.

— No lát? — kérdi végre a tábornok türelmét veszítve.

— Igen, — feleli az oláh baka.

— Mit?

A baka, aki alig tudott valami keveset magyarul, holdogan a szeme közé vigyorog a tábornoknak:

— Hát magát!

— Tudja maga miesoda masina ez? kérdi S. d. G. meglepetve a váratlan feleleten.

— Igen — feleli az oláh baka, még széjelebb húzva vigyorgó száját — *fotográfia*.

kerültek a magyar trónra. A vegyes házbeli királyaink uralkodása idejében a magyarság nemzetközi szerepe már nem mutatja fel ezt a határozottságot, de alapját és irányát ekkor is a nyugat védelme és a magyar állameszmének a nyugati légkörhöz illesztése képezte.

Majd végül attól a pillanattól kezdve, amikor Ausztriával unióra léptünk, vagyis a 16-ik század végétől, a magyar nemzet államközi, helyesebben nemzetközi célkitűzése elvesztette öntudatos, magyaros és önálló jelentőségét.

A magyar királyok elsősorban és főleg német-római szentbirodalmi császárok voltak. Utóbbi cím többet jelentett és nagyobb hatalmi kisugárzással bírt. Az uralkodóink Bécsben laktak. A diplomatainkat a bécsi udvari légkör nevelte. Utóbbiak törekvését az udvar céljai irányították.

A magyar nemzet örökösen harcban állott a törökökkel és félt az idegen zsoldosoktól. Jelszavá lett, hogy: Extra Hungarian non est vita. (Magyarországon kívül nincs élet!) A magyar jobbágy dolgozott! A magyar nemes, amelyik a politikai magyar nemzetet képviselte, pedig örült, ha a török elleni harcok közben megpihenhetett és hogyha nem kellett élveznie az idegen nyelvű és fajtájú zsoldosok harácsolásait. A magyar honfibu meghúzódott az öreg udvarházakban! Közben azt hitték őseink, hogy nekik külpolitikára szükségük nincs is! hogy a világot a Lajtánál befalazták! Vagyis beburkolóztunk a közöny, a nemtörődömség érzésébe és magyar motívumú kínai fallal kerítettük be hazánkat.

Ezalatt pedig egyre fogytunk, pusztultunk és véreztünk azért a Nyugatért, amelyik szívüinktől távol állott, látókörünkön kívül esett és amelyik akkor sem tudott rólunk és most is hálátlansággal fizetett.

A 19-ik század elején Napoleon szereplése a nemzetközi életnek egy elevenen lüktető, új fázisát vonultatta fel. Az évszázados francia-német történelmi harc vezéri szerepét Napoleon ragadta magához és bennünket is felhívott, mondván, ráz-zuk le magunkról a német befolyást, szövetkezzünk vele és régi nemzeti önállóságunk felébredt energiájával lépünk fel a magyar államiság nemzetközi célkitűzése mellett a világ szinpadára.

Ekkor a Napoleon megett állott francia érdek volt a hódító, az erőszakoskodó, vagyis az „imperialista“. Mi azonban a gyöngébb fél mellé állottunk, mi megszokott történelmi szerepünknel és koronás királyunkhoz való hűségünknel fogva nem fogadtuk el az imperátor jobbát, inkább odaálltunk a hódító kardja elé bástyának.

Mit nyertünk ezért? A franciák gyűlöletét!

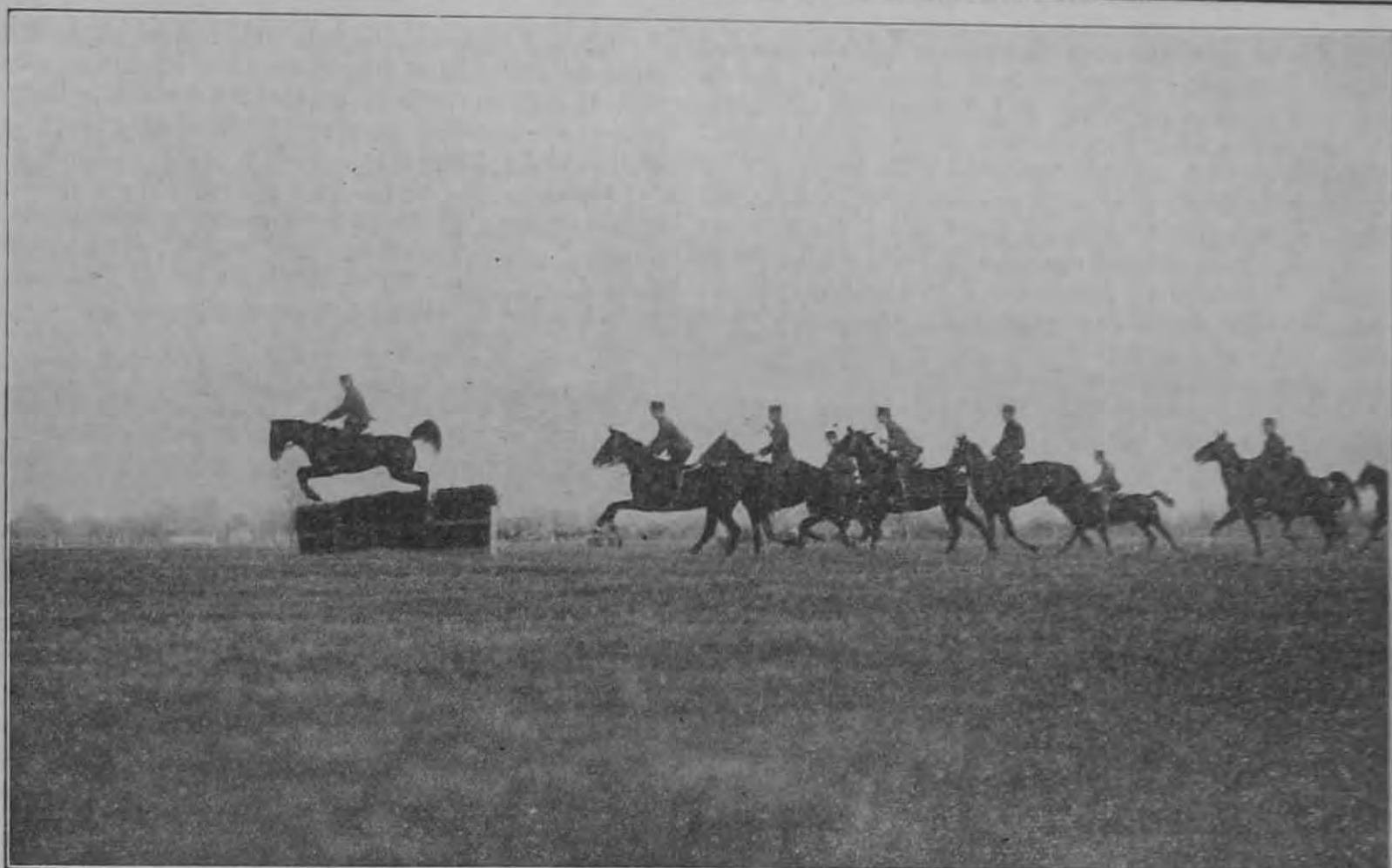
És a német részről? A veszély elmúltával közönybe fulladt hálátlanságot.

Azután fordult egy nagyot az idő rozsdás kereke!

Napoleont leverték! Jött a reakció!

Az osztrák—porosz és orosz fejedelmek szövetségbe léptek egymással, hogy e „Szent Szövetség“ keretében egyesült hatalmi erővel megszabják Európa népeinek sorsát.

Azonban tévednénk, ha a fentiek után fel-tételeznők, hogy a Szent szövetség honorálta azt a fegyveres segítséget, amit Napoleon ellen nyújtottunk! Ellenkezőleg! Az osztrák politika nem

Képek az egyesített esendőr iskolák Hubertus-lovaglásáról: A mezőny akadály előtt. Az élen Száhlender Béla altábornagy, a m. kir. esendőrség felügyelője.

akart egy erős Magyarországot! A magyar vérért hálátlansággal fizettek és a magyar érdek újból letűnt a nemzetközi élet szinpadáról.

Ekkor következtek az 1848-ik év fontos eseményei. És ezek az 1848—49-iki események újból előtérbe tolták a magyar kérdést! A vén Európa újból észrevette, hogy a magyar nemzetnek is van követelni valója!

De még mielőtt ez az észrevétel kifejlődhetett, ez az érzés tettekké erősödhetett volna, a magyarság önállósági törekvését elnyomták a német—osztrák érdek szolgálatában állott orosz fegyverek; ez pedig végső elemzésében oda vezetett, hogy a magyar ébredést a Szent Szövetség letiporta.

Tehát a magyarság sorsa minden időkben a tragikus esalódás lett!

1849—1867-ig a magyarság állami élete befelé is meg volt semmisítve. Az 1867-es kiegyezés ezen csak közjogi szempontból, befelé való vonatkozásban változtatott. Kifelé azonban nem volt megadva a magyar nép számára a lehetőség ahhoz, hogy az államoknak egymásközi életében önállóan felléphessen és nemzeti ideáljai megvalósításáért szabadon, Ausztriától függetlenül dolgozhasson.

Ausztriával való közjogi kapcsolatunk azt eredményezte, hogy a nemzetközi vonatkozásokban a közös külügyminisztériumunk és követségeink képviselték — nem a magyar népnek, nem is kizárólagosan a magyar állameszmének, hanem — a Monarchiának, mint nagyhatalomnak érdekét. Ez arra vezetett, hogy a világ azt sem tudta, hogy a magyar népnek nemzetközi kultúrtörténelmi szerepe van; hogy jogunk van élni és boldogulni.

De hát, nézzük csak meg, a Monarchiánk foly-

tatott-e imperiálista, támadó jellegű politikát és ez a politika azonos volt-e a magyar érdekekkel s így felelős lehet-e érte a magyar nemzet?

Erre a kérdésre megfelelő, vissza kell mennünk a 19-ik század második felének nemzetközi történelméhez.

1870—71-ben újból fellángolt Európa földjén a Rajna-menti örök tűz. Kitört a német—francia háború. Ez Németország győzelmével végződött és a nagy Németbirodalom megteremtéséhez vezetett el.

Ebben a háborúban nekünk semmi részünk nem volt és belőle semmi hasznunk nem lehetett.

A franciák szégyelték a vereségüket és fájt nekik a veszteségérzet, tehát szövetséges társak után néztek. Ebben a törekvésben már ott rejtett a jövő háborújának véres esírája.

A franciáknak az a törekvése, hogy a németeken boszút álljanak, szükségessé tette, hogy háborúra készüljenek és ennek megfelelően fegyverkezve, katonai szövetséges társakat keressenek. Ez a francia törekvés tehát a nemzetközi világban állandó feszültséget idézett elő.

Viszont a németek sem maradhattak hidegen és készületlenül ezzel a megsemmisítésükre törő francia törekvéssel szemben.

Ez a kulesa és történelempolitikai magyarázata annak, hogy Európa államai nemzetközi szövetségeket kötöttek és hogy két hatalmas táborra szakadt szét Európa, amelyik a 19-ik század kilenvenes éveitől egész 1914-ig egymással szembe fordulva állott.

Ez a nemzetközi helyzet hozta létre a hármasszövetséget, amelyben Németország, az Osztrák—

Magyar Monarchia és Olaszország voltak katonai összeköttetésben; míg velük szemben állott az entente: eleinte Francia- és Oroszországból állt, akikhez később Anglia és Belgium is csatlakozott.

Míg azonban a hármasszövetség államai közül Olaszország mindég a maga önző céljait kereste és a szövetségi szerződést csak addig tartotta be, amíg az reá nézve előnyt jelentett és nyújtott, addig az entente körében a nemzetközi összetartozandóság érzése és a németiség elleni gyűlölet mindinkább erősebben fűzte össze a tagállamokat. Sőt utóbbihoz a 20-ik század elején már Szerbia, Görögország és Románia is hozzá csatlakoztak.

A franciák — akik a trianoni békéért elsősorban felelősek — azt állítják, hogy a világháborút a hármasszövetség katonai készülődései idézték elő és hogy mi, a magyar nemzet is elsősorban felelősek vagyunk a világháború kitöréseért.

Hogy ez a megállapítás történelmileg nem helytálló, két körülmény is igazolja:

Az egyik a fent elmondottakból következik. Hiszen a magyar népnek nem volt módja és nem lehetett abba beleszólnia, hogy a Monarchiánkon belül Magyarország belépjen-e a hármasszövetségbe, avagy sem? Hiszen ezt a mi megkérdezésünk nélkül döntötték el. De — ettől eltekintve — nekünk semmi hasznunk nem származhatott abból, hogy a francia-német vetélkedésben ki marad felül. Csak abban a pillanatban kezdte ez a kérdés a magyar népet és államiságunkat is érdekelni, amikor a balkáni népek a magyar állam területi épsége ellen kezdtek szervezkedni. Ekkor is azonban nem „imperialista“, tehát nem támadó célból, hanem pusztán önvédelmi indokból vezéreltetve léptünk fel.

A másik érvet Nitti Ferenc, volt olasz miniszterelnök szavaiból vesszük. Nitti — jóllehet a békeszerződések megalkotásában is részt vett — felébredt lelkiismeretének nyomása alatt már annyit beismert 1921. és 1922. évben megírt diplomáciai munkáiban, hogy „a világháborúért az abban részt vett államok mind felelősek“. Sőt, a legnagyobb felelősséget Oroszország diplomáciájának a rovására írja!

Egyébként is, ha tisztán csak a Hármasszövetség történetén végig nézünk, rögtön látjuk, hogy abban a mi Monarchiánkat folytonos vereségek érték. Gazdasági és politikai érdekeit időről időre fel kellett áldozni. Így hát történelmi valótlanosság az, hogy Monarchiánk „imperialista“ célokat hajszolt volna. Annál kevésbé mi, magyar nemzet; hiszen bennünket nem érdekelt a balkán-kérdés, az Adria sorsa és még kevésbé a világhatalom kérdése.

Mi egy Keletről ideszakadt, testvértelen nép voltunk, akik 1000 éves ősi hazánkban békeességben szerettünk volna élni.

Nyugodtan mondhatjuk meg tehát a trianoni békét diktált nagyhatalmaknak, hogy amikor azt a kijelentést tették, hogy mi, a magyar nemzet felelősek vagyunk a világháború kitöréseért és hogy az azt megelőző évtizedekben mi más népek elpusztítását célzó, ú. n. „imperialista“ politikát folytattunk, akkor olyan felelősséggel terhelnek meg bennünket, amit felborít a történelem örök kritikája.

És ezt meg kell mondanunk! Nem szabad hallgatnunk! Főképpen pedig minden magyar embernek át kell hatva lennie attól az érzéstől, hogy a magyar nemzetet hamis jelszavak alapján, igazságtalanul ítélték el!

Ellenkezőleg! Az igazság az, hogy mi már Szent István királyunk korában beléptünk az európai népek kultúrközösségébe. És ettől az időtől fogva soha sem szüntünk meg kifelé védeni és befelé meghonosítani a nyugati kultúrát.

Ezért hálát sohasem kértünk és vártunk! De ez a nagyfokú hálátlanosság annál inkább fáj és az ellen annál erősebben kell tiltakoznunk, mert a hallgatásunkból esetleg azt a következtetést vonhatná le a kultúr világ, hogy elismertük ellenségeink ítéletének igazságát!

A magyar gyásznapi hatodik évfordulóján tehát emlékezzünk!

Ne szünjön meg hát a magyar toll a magyar igazságért harcolni és a magyar szív a magyar föltámadásban hinni!

A történelmi igazság a mi oldalunkon van! A történelem érvei értünk harcolnak!

Mi pedig, magyar esendőrök, várjuk el nyugodt, bízó lélekkel a történelmi igazság eljövendő diadalát!

Amit vissza kell szerezniük: Bajmóc.

Szamosfalvi Panajott Sándor ny. altábornagy.*

Irta: Dr. PRESZLY LÓRÁND őrnagy.

Lepergő évünk október 30. napján mult hatvan esztendeje annak, hogy Panajott ny. altábornagy — intézményünk sorrendben harmadik felügyelője — megkezdte tényleges katonai szolgálatát.

Magyaróvár társadalma ez alkalomból benső szeretettel ünnepelte a már tizedik éve körében élő Önagy méltóságát, aki a maga hetvenhét életével vállain, ma is fiatalos agilitással vesz részt a város minden szépre s jóra irányuló mozgalmában, kedves közvetlenségével belopta magát a szívekbe s bírja a város lakosságának szeretetét és legőszintébb becsülését.

Panajott altábornagy azok közé tartozik, akik saját szorgalmuknak, tehetségüknek és erejüknek köszönhetik elért magas állásukat s egyéniségüknek azt a tiszteletet, mely körülveszi őket.

Az a huszonhat év, melyet intézményünk kötelékében eltöltött s amely alatt a legmagasabb méltóságot érte el, tevékeny és alkotó életének hű tükrö. Emelt fővel büszkén tekinthet reá. Nekünk meg nagy érték, melyet tisztelettel őrzünk s hagyunk hátra az utódok számára.

Szívből örülünk, hogy még itt van velünk s bajtársi szívünk benső szeretetével kívánjuk, hogy még sokáig maradjon közöttünk, mint a nagyrabecsült Mult élő valósága.

Született Gyulafehérváron, 1849 március hó 8-án, Római kath. vallású. Édesatyja Mihály, a gyulafehérvári cs. és kir. pénzverde tisztviselője volt. Panajott Sándor Kolozsváron hét gymnasiumi osztályt végzett jó sikerrel. Mint önként jelentkező lépett be 1866. évi október hó 30-án a közös hadsereg kötelékébe s avattatott fel a cs. kir. szekeresz-testülethez. Tizedessé 1867 május 5-én nevezetett ki. 1867. évben felvétetett a bécsi cs. és kir. hadapródiskolába, melyet 1870. évben jó eredménnyel végzett. Közben — 1869 január hó 1-én szakaszvezetővé lépett elő. Őrmesterré 1870 augusztus hó 1-én,

hadapróddá 1871 november hó 1-én nevezetett ki. Mint hadapród a m. kir. bábolnai áll. ménés cs. és kir. katonai osztályánál volt beosztva. Hadnaggyá 1871 november hó 1-én — hadapródi kinevezésével egyidejűen — lépett elő. Hadnagyi kinevezését követően áthelyeztetett a mezőhegyesi állami ménés cs. és kir. katonai osztályához. Mint hadnagy 1875 január hó 1-vel visszahelyeztetett a cs. és kir. szekeresz-testülethez és másodtiszt a táborigazdánál. 1876—1878. években Bécsben végezte a lovaglótanári tanfolyamot, azután Budapesten pa-

ranecsnoka az altiszt-képző iskolának. 1879 március 1-től egyúttal tanára is. 1881 július 19-én próbaszolgálatra osztatott be a m. kir. csendőrséghez tisztii rangjának megtartása mellett. A marosvásárhelyi szárnynál kezdte meg próbaszolgálatát, de a nagy tiszthiány miatt még próbaszolgálat idején kirendeltetett a honvéd huszárezredtől a csendőrséghez áthelyezendő lovak egy részének az átvételezéséhez. 1882. évben Szegeden jó sikerrel tette le a csendőrtisztii szakvizsgát. Azzal egyidejűleg nevezetett ki ugyan csak a szegedi csendőrpáncsnokság kötelékébe tartozó nagykikindai szakasz parancsnokává. Itt lépett elő 1882 november 1-ével II. osztályú századossá, egyidejűleg áthelyeztetvén szárnyparancsnokul a m. kir. 3. sz. (budapesti) csendőrpáncsnoksághoz Nagyváradra. Itt lépett elő 1883 november 1-én I. osztályú századossá. 1889 február 1-vel kerületiparancsnokhelyettesi minőségben Kassára helyeztetett. Itt lépett elő 1891 november 1-én őrnaggyá, majd 1896 november 1-én alezredessé. Kassáról 1896 március 18-án helyeztetett át Szekesfehérvárra és nevezetett ki a VI. számú csendőrkörület parancsnokává. Hasonló minőségben 1898 július 7-én helyeztetett át Budapestre. Itt lépett elő ezredessé 1898 november hó 1-én. A

Szamosfalvi Panajott Sándor ny. altábornagy.

budapesti csendőrkörületet 1902 április hó 22-ig parancsnokolta s egyben ellátta a pötlovázó bizottság elnöki tisztét is. 1902 április 22-én Öfelsége, a kerületnél létszámfelett való vezetése mellett, a magyar szent korona országaihoz tartozó csendőrség felügyelője helyettesévé, 1904 április hó 16-án kelt legfelsőbb elhatározásával pedig felügyelőjévé nevezte ki. 1905 május 1-én lépett elő vezérőrnaggyá. 1908 május 24-ig állott a csendőrség élén. Ezen napon saját kérelmére Öfelsége felmentette állásától. Három havi szabadsága letelte után, egy év tartamára várakozási illetékekkel szabadsá-

* A csillag utáni rész Preszly Lóránd dr. őrnagy pár héten belül megjelenő „A csendőrség úttörői” című művének egyik része.

goltatott, de annak leteltét be nem várva, kérelmezte állandó nyugállományba helyezését, mely kérésének Öfelsége eleget tévén, 1909. évi július hó 1-vel részére az altábornagyi címet és jelleget a legkegyemesebben adományozni méltóztatott.

Panajott altábornagy Pozsonyban telepedett le, honnan 1912. évben Bécsbe költözködött, hol 1916. évig élt, felesége ott bekövetkezett haláláig. Bécsből Magyar-óvárra költözködött, hol jelenleg él a város polgárságának közszeretében. Elnöke a MOVE magyar-óvári főosztályának s a HADRÖA ottani csoportjának.

Kitüntetései: Huszonöt évig szolgált, amikor első ízben kapta az első jelvényes kitüntetést, a 3. osztályú tiszti katonai szolgálati jelet. 1898. év december hó 2-án kelt legfelsőbb elhatározással adományoztatott részére a III. osztályú Vaskorona-rend, 1906. évben október 11-én tüntették ki a Ferenc József-rend középkeresztjével, 1907. évben adományozta Öfelsége részére és törvényes utódai részére a magyar nemességet s a „Szamosfalvi“ előnevet. Birtokosa a perzsa II. osztályú nap- és oroszánrendjelnek (1900), a katonai jubileumi emlékéremnek és a katonai jubileumi emlékeresztnek.

Panajott altábornagy 1882 május 20-án Bécsben vette nőül Ottenburgi lovag Günther Emiliát, a legfőbb közös számvevőség osztálytanácsosának leányát. Házasságukból hat gyermek (négy fiú és két leány) származott. A fiuk közül Sándor és Rezső csendőrtisztek. Gusztáv vármórtiszt. Magyarul, németül tökéletesen, románul jól beszél. Igen jó vívó, lovas és kiváló löismerő. Magyarországon kívül több ízben tett utazásokat Olaszországban, Horvátországban és Ausztriában. Középtermetű, edzett, erős testalkatú, határozott jellemű, komoly, kiváló szellemi képzettségű és felfogású férfi. Hosszas tényleges katonai szolgálat után a csendőrség iránt érzett különös szeretete és becsvágya által vezéreltetve, lépett át a testületbe s annak Török tábornagy után a legnagyobb büszkesége lett.

Puritán, egyszerű élete mellett csodálatosan szép és harmonikus karriert futott meg. Panajott altábornagyban a konzervatív jellem a modern gondolkozással, az ideálszeretet a reális igazság kultuszával a legteljesebb összhangban egyesül. Mély benyomást tesz arra, akivel érintkezik. Egészen kivételes az ő benső lénye. Az a hosszú élet, amelyet a ma élő nemzedék szeme előtt harcolt végig, közbecsülésben, tekintélyben és népszerűségben egyaránt a legmagasabb polcra emelte őt. Sztoikus filozófiája, férfias következettsége meghagyta aggkorában is annak, aki ifjúkorától kezdve volt: elvekre intranzigens, kötelességtudásra szigorú, munkára fáradhatatlan, eszmékért rajongani tudó, igényekre egyszerű, erkölcsre puritán embernek; olyan embernek, akire ma is csak feltekinthetünk.

Mint csendőrtiszt — fiatal tiszt kora óta — vezetésre hivatott volt. Vezérnek született. Kiváló szervező és feldolgozó talentum, aki a maga erejével harcolta végig egész előmenetelét. Görög eredetű családból származott. Erdélyben nevelkedett, ott szívta magába első neveltetésékor a magyar levegőt s a nemzeti génusz már akkor megalapozta benne a magyar érzést, fejlesztette ki a magyar gondolkodást és serkentette a magyar haza szolgálatára erős tehetségeit.

Szerelme tárgya lett a csendőrség s ő hűséges nagybecsült fia annak. Nem volt a megalkuvások embere, nem kereste az átlós utakat s mégis elsőnek küzdötte fel magát. Elöljárói szerették, alárendeltjei rajongtak érte. Önmagáért soha semmit sem tett. Az én érvényesülésének a fogalma sem élt benne. Ritka tehetségét, csodálatos munkabírását, kemény ökleit sohasem használta fel arra, hogy a maga külön élet-útjait egyengesse. De mindig sikra szállott mások igazságtalan sérelme, elnyomása, üldözése ellen. És ebben vált ő igazán naggyá. Alárendeltjei szemében ez tette őt igazán megbecsültté.

Az alkotások embere volt. Aránylag rövid időtartamú felügyelősége alatt az újítások egész sora jellemzi alkotásait. Figyelme mindenre kiterjedt. Török tábornagy szellemében dolgozott. Mindent a testületért. Erősen fogta és kezelte legfőbb parancsnoki jogait, jellemével fényesen tündökölve alárendeltjei előtt. Tartalmas javaslatainak egész tárházát őrzi a

honvédelmi minisztérium irattára. Rendezte a csendőrség anyagi helyzetét, fokozta a szolgálat-ellátás intenzitását, gyarapította a csendőrség közbiztonsági akcióképességét és emelte alárendeltjei szellemi és erkölcsi nivóját. Megteremtette az őrskönyvtárakat. Ügyszólván a semmiből tiszti könyvtárakat is létesített.

Felügyelősége alatt hét könyvet adatott ki, mind-egyikhez előszót írva. Az „*Általános ismeretek tára*“ című két kötetes munkával célozta a legénység középiskolai készségének előmozdítását; a Franklin kiadású „*Híven, becsülettel, vitézül*“ című műben összegyűjtötte a csendőrszolgálati élet epizódjait; a „*Fontos tudnivalók a közbiztonság és rendészet köréből*“ című műben a Csendőrségi Zsebkönyv 1887—1904. évfolyamaiból gyűjtötte össze a szakközleményeket és láttatta el magyarázó példákkal; 1906. évben jelent meg az „*Írásbeli feladatok gyűjteménye a m. kir. csendőrség számára*“ című munka; 1906. évben adatta ki az Ambrózy Gyula tábornok, akkori főhadnagy, oktatótisz által megírt „*Tanulmány a II. Szolgálati Utasítás 117. §-hoz*“; az ő kezdeményezésére íratott meg még 1899. évben Mihályffy I. által, illetve ennek szerkesztésében megjelent s nagy kelendőségnek örvendett „*Csendőr-Lexikon*“; 1911. évben németből lefordította Most Konrád „*Vezérfonal a rendőr- és védőkutya idomításához lélektani bizonyítékokkal*“ című munkáját. Nyugdíjba helyezése óta több csendőrségi tárgyú cikkével gazdagította szakirodalmunkat. Általában ma sem szünt meg állandó összeköttetést tartani fenn a testülettel, melyen ma is a legnagyobb szeretettel csügg, állandó érdeklődéssel kísérve fejlődése mozzanatait. Mint felügyelő vetette fel azt a szép és nemes gondolatot, hogy minden csendőregyén az őrszlaktanya kertjében egy-egy (nevével ellátott bádógtáblácskával megjelölt) gyümölcsfát ültessen. Az első év végén nagy örömmel vette a jelentéseket, hogy tízezer nemes gyümölcsfával gazdagította országunkat. Ilyen érdekes, csodálatos és nagyszabású tervek és gondolatok érlelődtek az ő lelkében. Nagy vesztesége intézményünknek, hogy önmaga szabott határt produktív munkásságának. Amiket alkotott, azokból sok csak töredék maradt, de egy olyan élet emlékeit hagyta maga után, amely harmonikus élet, alkotó élet, tartalmas élet volt, mert az igazságért s a csendőrségért való legnemesebb hevülés forrasztotta szépséges egészbe minden mozzanatát.

Az intézmény is igyekezett háláját leróni nagynevű felügyelője iránt. A magyar királyi csendőrség zsebkönyvének szerkesztő-bizottsága az 1887—1904. évben megjelent „*Vegyes közlemények*“ gyűjteménye kiadásából, valamint a csendőrségi felügyelőség által összeállított és kiadott „*Híven, becsülettel és vitézül*“ című könyv előfizetéséből befolyt jövedelemből a „*Rokkant m. kir. csendőr legénységi egyének s azok családtagjainak segélyezésére létesített Panajott Sándor-féle alapítvány*“-t létesített, minden irányú elévülhetlen érdemei elismerésül. Az alapító oklevelet 1907 február 1-én adta ki Jekelfalussy Lajos honvédelmi miniszter.

*Csak a derék férfúnak van megadva az az adomány, hogy másokat is azzá tehessen. A kép-mutató bármennyire is szinleli az erényt, ennek szeretetét senkiben sem fogja felgerjeszteni; ha tudná azt szeretetre méltóvá tenni, akkor ő maga is szeretné. Mit szülhetnek fagyos tanítások — mi-
ket példájával az intő minduntalan meghazudtol —
egyebet mint azon hiedelmet, hogy az, ki azokat ajánlgatja, mások könnyenhívőségéből tréfát akar
üzni? Mily sületlenség másoktól kívánni, hogy
azt, mit dicsérünk, de magunk nem teszünk meg,
tegyék meg mások! Aki azt, mit mond, meg nem
teszi, soha sem mondja azt meg úgy, amint kellene,
mert hiányzik a szív nyelve, mely megható és rá-
beszélő.*

Rousseau.

A berlini közrendészeti kiállítás.

Irta: PINCZÉS ZOLTÁN százados.

(Befejező közlemény.)*

A II. számú csarnok jelentős részét a német csendőrségek kiállításai foglalták le. Mielőtt a tulajdonképpeni német csendőrségi kiállítást ismertetném, szükséges, hogy röviden magáról a német csendőrségről elmondjak egyet-mást.

Már említettem, hogy Németországban a csendőrség távolról sem játszik olyan nagy szerepet, mint nálunk, vagy pl. Franciaországban, vagy Olaszországban. Ennek az az oka, hogy aránylag sok a város és a városszerű nagyközség, amelyekben rendőrségre van szükség. Ott, ahol nincsen állami rendőrség, a község tart magának a mi községi rendőrségeinknél sokkal jobb és aránylag nagyszámú községi rendőrséget, amely minden közbiztonsági feladatot éppen úgy ellát, mint az állami rendőrség. Maga a csendőrség inkább csak ellenőrző szolgálatra van hivatva, azt a közbiztonsági szolgálattal, amit pl. mi teljesítünk, a német csendőrség már csak feltűnően kis létszámánál fogva sem tudná ellátni.

A német csendőrök — eltekintve néhány kivételtől, főleg Bajorországban — egyenként teljesítenek szolgálattal. Egy őrsön — már amennyiben annak lehet nevezni — csak egy csendőr teljesít szolgálattal, akinek rendszerint 2—3 községe van, de van olyan csendőr is, akihez 6—8 község tartozik. Laktanya nincsen; a csendőr a magánlakásán végzi a tennivalóit. A csendőrök kivétel nélkül mind idősebb, 40—50 éves emberek, aminek az az oka, hogy a háború előtt a csendőrséghez kizárólag olyan altisztek léphettek be, akik a hadseregnél legalább tizenkét évi szolgálattal teljesítettek. Jelenleg, hogy a német hadsereg létszáma is korlátozva van, 12 évi rendőrségi szolgálattal követelnek meg a csendőrtől, úgy hallottam azonban, hogy ezt a határt a közeljövőben kilenc évre fogják lecsökkenteni.

* A harmadik közlemény a 22. számban jelent meg.

A csendőrök szolgálati óraszámja nincs előírva, kötelesek azonban községeiket és fontosabb tereptárgyaikat bizonyos időközönként lejárni. A portyázás rendszerint kerékpáron vagy lóháton történik. A szolgálatba induló csendőr rendszerint csak pisztolyt visz magával, puskát csak akkor, ha veszélyesebb szolgálattal kell teljesítenie. A csendőr rendszerint egyedül portyázik és pedig éjjel is; ketten csak a legritkább esetben mennek — előzetes egyetértés után — szolgálatba. Az egyedül való alkalmazást annyira viszik, hogy ha valamelyik nagyobb helységben, pl. járás székhelyén, több csendőr is van, mindenik külön lakik, mindeniknek meg van a maga külön körlete s mindenik önállóan és a többitől függetlenül teljesíti a szolgálattal.

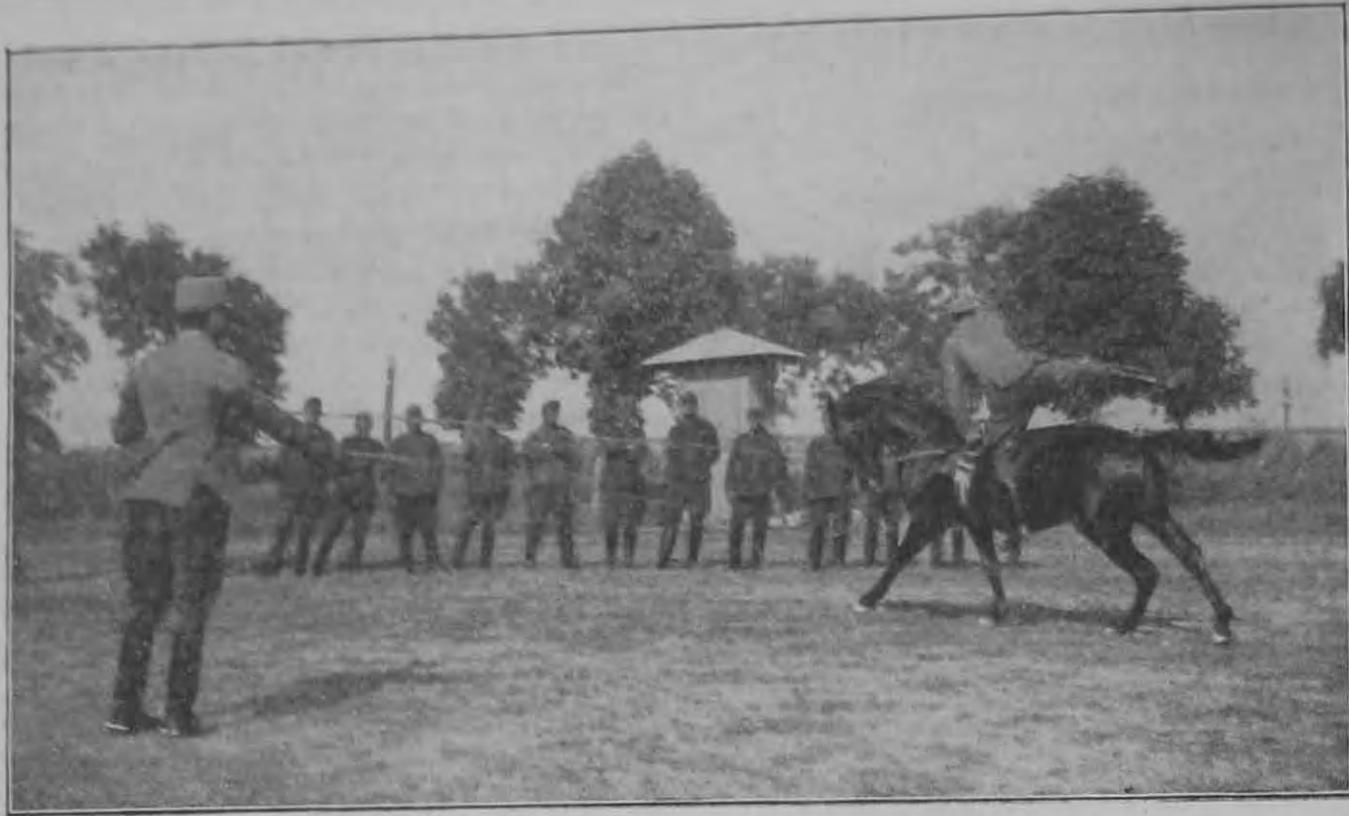
Ezt a szolgálati rendszert természetesen a viszonyok is lehetővé teszik. Annak dacára, hogy idős, törődött csendőrök éjnek idején is egyedül és csak pisztollyal teljesítenek szolgálattal, csendőrök megtámadása vagy fegyverhasználat a legnagyobb ritkaságok közé tartozik. Nálunk bizony ez aligha volna lehetséges.

Az egy járásban levő csendőrök minden tekintetben a járási közigazgatási hatóság vezetőjének vannak alárendelve. A hatóság főnöke állapítja meg az egyes csendőrök szolgálattal feladatát, az ad nekik felhívásokat, ő engedélyez szabadságot, sőt a csendőrök fegyelmileg is neki vannak alárendelve. Természetes, hogy a csendőrségben a katonai szellem nagyon csekély s legfeljebb a hadseregből hozott emlékekből táplálkozik. A járási közigazgatási hatóság székhelyén van egy magasabb altiszti parancsnok (olyan pl. mint nálunk a szakaszparancsnok), aki a járásban levő csendőröknek közvetlen parancsnoka, azokat szemléli és ellenőrzi, de ő is minden tekintetben a közigazgatási hatóság vezetőjének van alárendelve.

Csendőr tiszti parancsnok csak a másodfokú közigazgatási hatóság székhelyén van. A csendőrtiszt szintén nem önálló parancsnok, hanem a polgári hatóság vezetőjének előadója, egyébként azonban a csendőrlegénységgel szemben önálló jogai is vannak. Főtevékenysége a gazdasági ügyek

Képek a n. kir. csendőrség berlini kiállításáról: Ujonekiképzés.

Képek a m. kir. csendőrség berlini kiállításáról: Lovaskiképzés.

intézésében merül ki. Alárendelt csendőreit meg nem határozott időközökben megszemléli s erre a célra autó áll rendelkezésére. Ezt a parancsnokot rendszerint Abteilungskommandant-nak, osztályparancsnoknak nevezik. Egyébként az osztályparancsnok az egyetlen és a legmagasabb tiszti parancsnok, a csendőrségnek magasabb kötelekei nincsenek. Az osztályparancsnokok közvetlenül a belügyminiszternek vannak alárendelve.

A német csendőrség a háború előtt katonailag volt szervezve, a forradalom óta polgári testületté vált. Létszáma feltűnően kevés, így pl. a harminchatmillió Poroszországban alig nyolcezer, egész Németországban, hatvankétfélmillió lakos mellett pedig mindössze tizenhétézer csendőr van.

Ez a szervezet, amit itt nagyon nagyjában vázoltam, a porosz csendőrség szervezete, általában a többi állam csendőrsége is hasonlóképpen van megszervezve, több-kevesebb, inkább formai, mint lényegi eltéréssel. A Német birodalom ugyanis jelenleg 13 államból áll, minden államnak széleskörű autonómiája és saját rendészeti szervei vannak, ezért azután a csendőrség is minden államban másként van szervezve, sőt még az egyenruha és a renfokozati jelvények is államonként változnak. Ez semmiesetre sem előnyös állapot, de nem lehet rajta segíteni, mert minden állam görcsösen ragaszkodik még a legjelentéktelenebb külsőségekhez is, amelyek önállóságát vannak hivatva dokumentálni.

A legénység kiképzése a csendőriskolákban történik. A próbacsendőr háromhónapos tanfolyamot végez, aztán kikerül gyakorlati próbaszolgálatra. A közbiztonsági szolgálatot teljesítő csendőrök kiképzését a közigazgatási hatóság vezetője vezeti, aki a járásában levő csendőröket havonként egyszer úgynevezett hivatalos napra (Amtstag) berendeli, megvizsgáztatja és azután kijelöli a tananyagot, amit a csendőröknek a következő óra meg kell tanulniuk. Az eredmény igen közepes.

A csendőrségek kiállítását a wohlau-i (Szilézia) csendőriskola kiállítása nyitotta meg. Fénykép után ítélve, ez az iskola körülbelül akkora, mint nálunk egy osztályiskola, hallgatóinak száma 80—

100. Jellemző, hogy a 7—8000 főnyi porosz csendőrségnek mindössze két ilyen iskolája van. A Wohlau-i iskola a hallgatók által készített tárgyakat állított ki. Mesterségesen készített helyszínről a hallgatók fényképfelvételeket vettek fel, aminél nemcsak arra helyezték a fősúlyt, hogy maga a kép fototechnikailag jól legyen kidolgozva, hanem arra is, hogy a helyszín is helyesen, helyes irányból és jó beállításban legyen felvéve úgy, hogy egy képen lehetőleg mindent vagy legalább is minél többet lehessen látni. A képek jók, gyakorlott amatőr-kezekre vallottak. Hasonlóképpen ujjnyomatfelvételi és azonosítási gyakorlatok és helyszínvázlatok is voltak kiállítva. Úgy láttam azonban, hogy ezeket a gyakorlatban nem igen alkalmazzák.

Érdekesek az úgynevezett csomagolási gyakorlatok. Ismeretes, hogy a bűnjelék csomagolásához bizonyos fokú ügyességre és szakértelemre van szükség, különösen olyan esetben, amikor a bűnjelen olyan nyomok vannak, amelyeket a szállítás különösen veszélyeztet. Láthattunk itt becsomagolva egészen és részben elégetett papirost, hajszálat, ujjnyomot, széttépett és újra összerakott írást, baltát, kést, botot, amelyeken vérnyomok voltak stb. stb. Az elégett és széttépett papirost, hajszálat stb. rendszerint két üveglap közé csomagolják, az üveglapok széléit pedig leragasztják; így a papír, hajszál stb. szállítható és az írás olvasható is, anélkül, hogy azon szállítás közben elváltozás keletkezhetne. Az olyan tárgyat, amelyen ujjnyom van, vattába csomagolják és lekötik; a vérnyomokat viaszosvászonnal kötik le, hogy nedvesség ne férjen a vérnyomhoz, stb.

A hallgatókat gipszöntvények készítésében is kiképzik és pedig nemcsak lábnyomokról készítenek öntvényeket, hanem a kézügyesség fokozására különféle tárgyakról is. Láttunk pl. állkapcsot teljes fogazattal, bélyegzőt, kezet, lábat, kardot, ollót stb., stb. reliefszerűen kiöntve és természetesen színre festve. Az ilyen mintázásnak természetesen inkább csak a kézügyesség fokozása szempontjából van értelme. Ugyancsak a hallgatók állították össze oktatási célból egynéhány gyujtógató készüléket,

amelyek arra szolgálnak, hogy valamit egy bizonyos időben vagy egy bizonyos idő múlva felgyújtásnak. Az egyik óraszerkezet mutatója előre beállítható, hogy egy bizonyos időpontban elektromos kapcsolatot létesítsen és elektromos szikrával egy üvegen levő folyadékot felgyújtson; a másik egyszerű stearin gyertya, amely kaucsukforgáccsal töltött bádogtálcába van állítva; néhány óra alatt a gyertya annyira leég, hogy a kaucsukforgácsot meggyújtja, az pedig tudvalevőleg hirtelen, nagy lánggal ég és nagy hőt fejleszt. Egy másik készüléket egy istálló felgyújtására használták. A tettes két doboz gyufát a fejével egymás felé fordított és a két doboz számára egy akkora fadobozt készített, hogy a szembenálló gyufafejek között mindössze 2—3 milliméternyi üres térköz maradt. Ebbe az üres térközbe egy kis érdes felületű vaslemezt szorított bele, a vaslemez kiálló végén levő kis lyukba pedig hosszú zsineget fűzött. A készüléket a padláson a széna közé rejtette, a zsineget pedig a széna tetején úgy vezette végig az egész padláson, hogy annak, aki a padláson járt, a lábával okvetlenül bele kellett akadnia a zsinegbe. Abban a pillanatban azonban, amikor valakinek a lába a zsinegbe akadt, vagy ha valki a zsineget kíváncsiságból felemelve meghúzta, az érdes vasdarabot is kihúzta, illetve végighúzta a gyufafejeket, amelyek lángrobbanva tüzet okoznak. A csendőriskola növendékei egész kis miniatűr istállót készítettek s azon mutatták be ezt a gyújtogatási módot.

Egy külön füzetben egész kis tolvaj- és cigányjel gyűjteményt (Gaunerzinken) találunk. Érdekes, hogy a németek aránylag milyen sokat foglalkoznak a tolvajjelekkel, holott kétségen felül áll, hogy azok ma már elvesztették a jelentőségüket. Néhány évtizeddel ezelőtt, mikor az országutak tényleg hemzsegttek a mindenféle vándorló legénytől, tolvajtól, cigánytól stb., fontos szerepet játszhattak ezek a jelek, amelyekkel egymásnak szolidaritásból útbaigazításokat és figyelmeztetést adtak, ma azonban erre sem szükség, sem lehetőség nincsen. A német csendőrök olyan buzgalommal rajzolgatják ezeket a jeleket, mint a mi csendőreink az egyez-

ményes jeleket, azt hiszem azonban, hogy az utóbbinál jóval kevesebb praktikus haszonnal.

Minden csendőrnek külön irófüzete van a lábnyommérések gyakorlására. A mérés természetesen modelleken történik, mert a helyszínén nem igen lehet olyan tökéletes lábnyomot találni, amelyről olyan pontos és tökéletes méretet lehetne felvenni, hogy azt bizonyítás céljaira fel lehetne használni.

Több fénykép a csendőriskola bűnügyi muzeumát mutatja be. Azt hiszem, három vagy négy helyiségben vannak a tárgyak elhelyezve, így lát-szatra elég gazdag a muzeum anyaga.

A muzeum anyagából egynéhány tárgy természetben is ki volt állítva, a legtöbb azonban nem eredeti bűnjel, hanem az iskola hallgatói által készített utánzat. Ilyenek például madáresapdák, tiltott halászeszközök, hamis okmányok, hamis bélyegzők stb. Érdekes egy titkos villamos akkumulátorral és titkos vezetékekkel ellátott nyereg, amelyet cigány lókupecsek eladásra szánt lovak hátára tesznek és amellyel az eladás idejére a legcsapnivalóbb gebét is tüzes paripává varázsolják. A csendőriskola oktatási terveiből általában véve ugyanazt a tananyagot lehet megállapítani, amelyet nálunk a csendőriskolákban az első elméleti kiképzés alatt tanítanak. Az elméleti oktatási idő napi 7—8 óra, ami talán egy kissé sok. Az oktatási tervezetbe napi 30 perc sport is be van állítva.

A porosz csendőrségnek a wohlauer csendőriskolán kívül még csak egy csendőriskolája van Einbeckben (Hannover). Ennek az iskolának a kiállítása lényegében ugyanazt tartalmazta, mint a wohlauer iskoláé, csak nem volt olyan gazdag az anyaga. Az iskolaépületről és annak berendezéséről készített fényképek arról tanuskodtak, hogy az iskola berendezése teljesen modern és az e téren támasztható igényeket teljesen kielégíti.

A porosz csendőrség kiállítását régi és új porosz csendőrségi egyenruhák sorozata nyitotta meg. Érdekes, hogy a porosz csendőrség egészen 1900-ig fehérre lakkozott szijazatot viselt, ami a csendőrségi szolgálatban aligha lehetett valami praktikus viselet. Ki volt állítva az az egyenruha

Képek a m. k. csendőrség berlini kiállításáról: Sport.

Képek a m. kir. csendőrség berlini kiállításáról: Az előljáró fogadása.

is, amelyet a porosz csendőrség számára közvetlenül a háború előtt terveztek, de a háború miatt nem rendszeresítettek: a ruha sötétszürke szövetből, vállszalag nélkül készült, a rendfokozatot a galléron elhelyezett sávok jelzik, olyanformán, mint a mi börtönőreinknél. Ki volt állítva egy háború előtti csendőrségi nyeregfelszerelés is, feltűnő tarkán szegélyezett nyeregtakaróval, amelyet a lovas csendőrlegénység díszben viselt. Egy érdekes kis gyűjtemény azokat a tengerészetenél szerzett jelvényeket tartalmazza, amelyeket az úgynevezett zöld kabáton a csendőrségnél is tovább viseltek. Ezek voltak az egyedüli hadseregbeli jelvények, amelyeket a csendőrségnél is szabad volt viselni.

Az egyenruhák mellett a csendőrség fegyverei foglaltak helyet. A porosz csendőrség 88. M. Mauser ismétlő karabéllyal és ismétlő pisztollyal van felszerelve. Szolgálatba a csendőrök rendszerint csak pisztolyt visznek, puskát csak akkor, ha veszélyesebb szolgálatot kell teljesíteni. Ez különben a rend- és békeszerető német lakosság között nem ütközik nehézségbe.

Egy arcképgyűjtemény a porosz csendőrség főparancsnokainak fényképeit tartalmazza 1812—1923-ig. E mellett a gyűjtemény mellett van az oppelni csendőr emlékműnek kb. 50 cm. magas másolata. Az emlékmű, egy darab négyszögű terméskőből van s a felsősziléziai úgynevezett népszavazási harcokban elesett tíz porosz csendőr emlékére készült, akik a wohlauer csendőriskolával a népszavazás alatt karhatalmi szolgálatra voltak kirendelve. Mellette művészies kivitelű emléklap von Kaumen alezredesnek a porosz csendőrség száz éves fennállása alkalmával tartott beszédét tartalmazza.

Eredetben kiállított írófüzetek a csendőröknek a bűnügyi nyomozásban való eljárásáról tartalmaznak feladatokat. Minden csendőr kidolgozik egy tényleg előfordult bűnesetet, leírja a kiderítés alkalmával tanúsított eljárást, megcsinálja a feljelentést, a helyszíni vázlatot stb. Akiknek a saját praksisában nincsen esete, annak az oktató ad fel egy elképzelt esetet. Az egyes feladatok kidolgozása általában igen alapos, természetes azonban,

hogy csak a legjobb kidolgozatok kerültek kiállításra.

Egy néhány fénykép a német csendőrök szolgálati eljárását mutatja be. Így látunk pld. gyalog, lóháton és kerékpáron portyázó csendőrt, igazoltatást, elővezetést, lesállást stb. Általában első pillanatra meg lehet állapítani, hogy a német csendőrök a szolgálati ténykedéseket sokkal kevesebb elővigyázattal végzik, mint mi.

A porosz csendőrség kiállított utasításai közül különös figyelmet érdemelnek a háború alatt a tábori csendőrség számára kiadott utasítások, amelyek némelyike egész külön Szolgálati Utasítást képez. Egyedül az Orosz-Lengyelországban működő német tábori csendőrség számára négy Szolgálati és tábori csendőri Utasítást adtak ki a háború alatt. (A mi hadvezetőségünk az egész háború alatt egyetlen tábori csendőri utasítást nem adott ki, az egész háborút az 1890. évből való elavult utasításunkkal kellett végigkínlódni.)

A *bajor csendőrséget* a „Gendarmerie und Polizeischule Fürstfeldbruck“ kiállítása reprezentálja. Ebben az iskolában a csendőr és rendőr legénységet együtt képezik ki. A kiképzés menetéről tanrend tájékoztat. A hétfői tanrend például a következő: Dél előtt: 7—8 Tanulás, 8—9 Számítan, 9—10 Szolgálati Utasítás, 10—11 Német nyelvtan, 11—12 Földrajz. Délután: 2—3 Gyorsírás, 3—4 Német nyelvtan, 4—5 Fegyver és lőutasítás. Keddtől—péntekig minden délután 2—5 kivonulás és torna.

A kiállított kidolgozatok hasonlóak a porosz csendőrségéhez. Az oktató leír egy esetet, a tanuló pedig a kidolgozatban felelnie kell, hogy a gyanúsított milyen törvények milyen paragrafusába ütköző eseményt követett el. Más kidolgozatok konkrét bűneseteket tárgyalnak, leírják a helyszíni szemlét, a taktikai eljárást, a feljelentést, a vázlatot stb. A szemlélőnek általában az a benyomása, hogy a német csendőrségnél is, úgy mint az osztrák csendőrségnél a kiképzés kissé egyoldalú, mert majdnem kizárólag kriminalisztikai tere szorítkozik és ott is túlságosan sok elméletet köve-

tel. A közbiztonsági szolgálat egyéb ágazataiban, nemkülönben a katonai ismeretekben való kiképzést úgyszólván teljesen mellőzik, ami semmi esetre sem válik a csendőrség előnyére.

Praktikusak az úgynevezett leírasi gyakorlatok. A hallgatók elé különféle apróbb-nagyobb tárgyakat, ékszereket stb. helyeznek és azokat olyan részletességgel kell leírniok, hogy a tárgyra már a puszta leírásból is reá lehessen ismerni. Ahhoz, hogy valaki egy tárgyat helyesen le tudjon írni, mindenesetre gyakorlat kell és azt legjobban ilyen feladatok segítségével lehet megszerezni.

Ki voltak állítva egy bajor örs összes előjegyzései. Nagyjában ugyanazokat az előjegyzéseket vezetik, mint a mi örseink. A szolgálati könyvük lényegesen egyszerűbb a mienknél, de nem is nyújt a szolgálatkezelésről olyan tökéletes áttekintést, mint a mienk. A szolgálatba menő csendőrök nem örzjáratú lapot, hanem szolgálati könyvecskét visznek magukkal. A szokásos büntetések, gyanus egyének, rendőri felügyet alatt állók stb. előjegyzései meglehetősen felületesek.

Egy fali táblán ki van állítva minden létező igazolvány, amelyet a csendőrnek ismernie és ellenőriznie kell. Az igazolványok úgy vannak a táblára erősítve, hogy mindeniket külön le lehet venni. Igen praktikus oktatási segédlet.

A mittelfrankeni csendőr osztályparancsnokság hatalmas térképen mutatja be, hogy sürgős parancsok továbbítását az osztály területén hogyan szabályozta. A parancs továbbítása kerékpárral, hólabdarendszer szerint történik, úgy hogy minden örs két-három szomszédos örsre továbbítja a kapott parancsot. Kétségtelen, hogy ezzel a rendszerrel néhány óra alatt az osztály valamennyi örse megkapja a parancsot, de csak úgy, ha a továbbításhoz szükséges három-négy csendőr minden örsön azonnal rendelkezésre áll, ha egy örsön véletlenül senki sincsen otthon, akkor az egész továbbítás megakad és tíz-tizenöt örs nem jut hozzá a parancshoz. Hátránya ennek a rendszernek az is, hogy fontos esetben a legénységet elsősorban a parancs továbbítására kell igénybe

venni és így szolgálatteljesítésre órákon át nem áll csendőr rendelkezésre. Olyan igazán fontos esetben, amikor egy sürgős parancsot ilyen módon kell továbbítani, a hólabdarendszert alkalmazásba lehet ugyan venni, de csak akkor, ha a parancs továbbítására az örsök megbízható polgári küldöncöket alkalmaznak.

Érdekes a bajor csendőrség kiállításában a legelső csendőrségi szolgálati utasítás, amelyet 1813-ban adtak ki, amely tehát ma már 113 éves. A csendőrség felszerelési cikkei közül érdekes az 1924-ben rendszeresített gummibot és egy patentzárú bilincs, amely a fogoly kezeire helyezve egy nyomásra becsukódik, kár, hogy gyenge és nem nyújt tökéletes biztonságot.

Ennyi volt a német csendőrségek kiállítása.

A III. csarnokban mindjárt a bejárat mellett a politikai csoport kiállítása foglalt helyet. Fényképsorozatokban mutatták be híres politikai gyilkosságok és merényletek áldozatait és tetteseit, így pld. a Rathenau, Erzberger merényleteket, a Siegesäule ellen tervezett merénylet résztvevőit stb. A fényképeket a politikai merényletek céljaira használt fegyverek, bombák, pokolgépek stb. gyűjteménye egészítette ki. A jobb- és baloldali pártok plakátharcairól hatalmas plakátgyűjtemény tanuskodik, amelyeknek legnagyobb része a birodalmi elnökválasztás idejéből származik. Érdekes a kémkedési statisztika is. 1907—1913-ig (hét év alatt) összesen 136 kémkedési eset fordult elő Németországban, amelyeknek tetteseire a német bíróságok összesen 426 évi fegyházbüntetést szabtak ki. Ezzel szemben az 1919—1925-ig terjedő hét év alatt 1100 eset fordult elő, amelyet a bíróságok összesen 3526 évi fegyházzal büntettek.

A különféle jótékonyági egyesületek úgynevezett pályaudvari missziói egy együttes helyiségben vettek részt a kiállításon. Ezeknek a misszióknak a célja első sorban az ifjúság védelme és a leánykereskedelem elleni küzdelem. Statisztikákon és grafikonokon mutatják be az utóbbi években elért eredményeket, amelyek kétségtelenül sokkal nagyobbak és jelentősebbek volnának, ha a jóaka-

Képek a m. kir. csendőrség berlini kiállításáról. Kertészkedés.

Képek a m. kir. esendőrség berlini kiállításáról:
Kerékpáros járőr szolgálati ebekkel.

raton kívül a szükséges pénzösszeg is rendelkezésükre állana. A kiállításuk is elsősorban propaganda célokat szolgált.

A III. számú csarnok közepén volt elhelyezve az úgynevezett *bűnügyi muzeum*. Amennyiben az egész kiállítás fölött egyáltalában kritikát lehet gyakorolni, úgy elsősorban talán azt lehetne helyteleníteni, hogy ennek a bűnügyi muzeumnak a keretében sok minden olyat is a nagyközönség elé vittek, ami nem volt oda való. Igaz ugyan, hogy 18 éven aluli látogatóknak tilos volt a bűnügyi muzeumot megtekinteniök, ez azonban többnyire csak írott malaszt maradt, mert a kiállításnak ez a része egyáltalában nem volt elkerítve, az átjáróhoz állított rendőr pedig a néha szinte életveszélyes tolongásban képtelen volt minden egyes látogatónak a korát felülbírálni. Amíg egy 18 éven alulinak látszó látogatóval vitatkozott, addig három-négy kétségtelenül fiatalokú könnyű szerrel bejutott a bűnügyi muzeumba, amely tulajdonképpen nem volt egyéb, mint egy csomó véres detektívregény szemléltetése. Addig, amíg a kiállításnak más, valóban érdekes és értékes osztályaiban alig lézengett néhány szakember, ebben a bűnügyi muzeumban korra reggeltől késő estig állandó volt a tolongás. Haarmannak a hannoveri tömeggyilkosnak rekonstruált szobája elé külön korlátok voltak építve, hogy a közönség csak egyenkint tudjon előtte elhaladni. Huszonhét percig álltam sorban, amíg oda tudtam jutni. A bűnügyi muzeum egyébként szemmeláthatólag a laikus közönség részére volt összeállítva, szakember nem sok ujat talált benne. A muzeum anyaga legnagyobb részben egyes híresebb bűncselekményekről, különösen gyilkosságokról készített helyszíni fénykép volt, ki voltak azonban állítva bűnjelek is, leginkább gyilkoló és betörő szerszámok.

Az ilyen bűnügyi muzeumnak a laikus nagyközönség szempontjából csak addig van haszna és értelme, amíg abból okulást meríthet, nevezetesen, hogy bűncselekmények előfordulása alkalmával a

helyszínen változtatásokat ne eszközöljön, hogy a nyomozó hatóságnak miként lehet segítségére stb., de határozottan káros, ha véres hullákat, véres gyilkolóeszközöket, betörőszerszámokat stb. raknak eléje, mert ezek a közerkölcsök javítására egy cseppet sem alkalmasak. A rendőrség a világon mindenütt propagandát, reklámot igyekszik csinálni a maga foglalkozásának; nem akarom ennek az előnyeit és hátrányait ezúttal érinteni, az azonban vitán felül áll, hogy ebben a propagandában is mértéket kell tartani s nagyon vigyázni kell, hogy azzal a rendőrség éppen a közrend érdekeinek ne ártson többet, mint használjon.

A *fogolyügy* két külön helyiségben, önálló kiállítás gyanánt szerepelt. Különösen érdekesek azok a primitív szerszámok, amelyeket egyes foglyok a fogházakban készítettek maguknak titokban, hogy azok segítségével megszökhessenek. Az egyik fogoly pl. egy bádóg evőkanál nyeléből kézi-fűrészelt készített s azzal a vasrácsot igyekezett kettéfűrészelni; hasonló szerszámok készültek laposra kalapált szegekből, eldobott apró vasdarabokból stb. Egynéhány, ilyen szerszámmal átfűrészelt vasrács valóban bámulatot kelt; egy-egy vasléc átfűrészeléséhez a fogolynak hetekre, sőt hónapokra volt szüksége. Mások a börtönfalat fúrták át s a nyíláson a szalmazsák szalmájából font szalmakötél vagy pedig összekötözött ágylepedők segítségével ereszkedtek le. Általában azonban a szökési kísérleteknek csak igen kis százaléka sikerül, egy börtönügyi tisztviselő kijelentései szerint száz közül egy-kettő. Itt van kiállítva egy legújabb típusú fogolyszállító vasúti kocsis is. Körülbelül akkora, mint egy gyorsvonati Pullmann-kocsi, kétfelől 8—8 vasráccsal ellátott cella van, közepén pedig folyosó az őrszemélyzet részére.

A *zárt osztály* a kiállításnak azt az anyagát tartalmazta, amelyet csakis szakemberek és csak külön igazolvány mellett tekinthettek meg. Itt volt kiállítva az az anyag, amely a közerkölességbe ütközött, azután a különféle bizalmasabb természetű politikai anyag és végül a közönséges bűncselekményeknek az az anyaga, amely alkalmas lett volna arra, hogy a büntetettek tanuljanak belőle.

A zárt kiállítást azoknak a német napilapoknak és folyóiratoknak a sorozata nyitotta meg, amelyek az 1922—1925. években a közerkölességbe ütköző közlemények miatt elítéltek vagy elkoboztak. Ebben a gyűjteményben természetesen a pikáns vicclapok vezetnek: van közöttük olyan is, amelynek 3—4 egymásután következő számát elkobozták. De vannak olyan napilapok is, amelyek szemmeláthatólag arra törekszenek, hogy bizonyos időközönként elkobozzák őket, ez t. i. jó reklám a szenzációra és pikáns intimításokra éhes közönség szemében. Szinte hihetetlen az a merészség, amellyel egyes ujságok családi vagy magánügyeket, szerelmi kalandokat stb. hasábjokon át tárgyalnak, nem hagyva ki természetesen a legintimebb részleteket sem. A pikáns vicclapok cikkei és különösen rajzai a legleplezetlenebb trágárságokat tartalmazzák; könnyű elképzelni, hogy mennyi mindent engednek meg maguknak, ha már Németországban is elkobozzák őket, ahol pedig tudvalevőleg ilyen tekintetben a hatóságok sokkal elnézőbbek, mint pl. a mieink.

„Erotika a klasszikus és a modern művészetben“ felirat alatt egy igazán szép és abszolút művészi értékű gyűjteményt láttunk, az ókori, középkori és modern művészet különféle termékeit, festményeket, rajzokat, szobrokat, edényeket stb. amelyek erotikus jeleneteket ábrázoltak művészi formában. Ezeknek a rajzoknak, reliefeknek stb. tárgya legtöbbször a nemi aktus körül forog, vagy meztelen férfi és női testet ábrázol, de úgy, hogy a fősúly mindig az erotikum kiemelésére van fektetve.

Nagyon nehéz dolog egyébként megállapítani, hogy hol végződik a művészet és hol kezdődik a rendészeti szempontból vett erotika. Bizonyosága volt ennek egy 16 képből álló tollrajzgyűjtemény, amelyet szakemberekkel megbíráltattak abból a szempontból, hogy azok a közérkölcstestet sértik-e, vagy sem. Annak dacára, hogy a rajzok mindenike nem is erotikus, hanem egyenesen ocsmány jelene- teket ábrázol (nők fajtalankodása állatokkal), a szakértők fele az elkobzás mellett, a másik fele azonban ellene nyilatkozott. Azt hiszem, hogy ebben az esetben a művészet fogalmát túlságosan tá- gan értelmezték. Művészi csak az lehet, ami nem- csak kidolgozásában, de tárgyában is szép, az ocs- mányságot hiába jelentetik meg tetszetős formá- ban, sohasem válik művészetté, mert lényege ellen- kezik a művészet fogalmával és követelményeivel.

Külön kis helyiséget foglalt le az erkölcstelen ké- pekkel és művekkel való kereskedelem, amely való- színűleg kitűnő üzlet, különben nem kockáztatnák ezek a „kereskedők“ a börtönbüntetést, amelyre ál- landóan kilátásuk van. Németországot egyébként Franciaország látja el erkölcstelen képekkel, érde- kes azonban, hogy egy statisztika szerint Budapest is szép számmal exportál ilyeneket Németországba. A képek többször eredeti fényképfelvételek s tár- gyuk nagyrészt homoszekszuális, a könyvek a ponyva legutolsó fajtájából valók, áruk természe- tesen horribilis.

A *politikai rendészeti kiállítás* egyike volt a legérdekesebbeknek. Ebben az osztályban a legna- gyobb részt a kommunisták politikai működése foglalta le, akik főleg a politikai okmányok és kü- lönféle futárigazolványok hamisítása terén vitték különös tökéletességre. A német rendőrség által el- fogott eredeti kommunista iratok a németországi kommunista párt, vagy annak egyes frakciói ré- szére tartalmaztak moszkvai utasításokat. Egész külön kis irattára van a rajnai úgynevezett függetlenségi mozgalomnak. Eredetben vannak kiállítva azok az aláírt és névtelen levelek garmadája, amelyeket az utóbbi esztendőben jobb- és baloldali vezető német politikusokhoz intéztek. A közönséges becsületsértés a legenyhébb stílusbeli formája ezeknek a leveleknek, nem ritkák azonban a tettleges bántalmazással, sőt a gyilkos- sággal való fenyegetések sem. Szerencse, hogy a levélírók legnagyobb része maga sem vette komo- lyan amit ír, annál kevésbé vették mások komo- lyan.

Az elkobzott politikai tartalmú röpiratok túl- nyomó részét szintén a kommunisták szállították. A jelszavak és frázisok pontosan ugyanazok, ame- lyeket a szomorú emlékü, úgynevezett proletárdik- tatúra idejéből mi is ismerünk. Úgy látszik, hogy a kommunisták lázító működésüket a hadseregre és

a rendőrségre is kiterjesztették, mert egy felirat a következőket közli: „A hadsereg és a rendőrség kö- rében terjesztett kommunista röpiratok szolgálati okokból nem állíthatók ki“.

Egy külön kis helyiségben be van rendezve egy szoba, amelyet egy berlini mulatóhelyen vet- tek őrizetbe. A szoba különféle olyan kínzó eszkö- zökkel van felszerelve, amelyekkel szadista haj- lamú férfiak és nők szórakoztak.

A *bűnügyi fényképezés* technikája és alkalma- zása köréből említésre méltó a fényképezésnek az okirathamisítások megállapításában való alkalma- zása. Olyan törléseket, javításokat, utánírásokat, stb., amelyeket egyébként sem szabadszemmel, sem nagyítóval nem lehetne megállapítani, a fényké- pezőgép egészen világosan felszínre hoz, ha az írást egy bizonyos szög alatt ráeső fényben fényképezik le. Külön kis gyűjtemény van helyszíni felvételek- ből, amelyeknél a helyes beállítás játsza a fősze- repet, nevezetesen, hogy a helyszínének minél na- gyobb és minél fontosabb részlete kerüljön egy fel- vételre, mert az csak így nyújt alapos áttekintést. Személyek fényképezése a nyilvántartás szempont- jából mindig kisebb szerepet játszik, mert tudva- levő, hogy a fénykép nem a legmegbízhatóbb nyil- vántartási segédeszköz és hogy mi sem könnyebb annál, minthogy valaki egy fényképen megrögzít- tett külsejét teljesen elváltoztassa.

Külön kis helyiséget foglalnak el a különféle *titkos írások* és megfejtésük. A titkos írások rend- szerint előre megbeszélte jelekből állanak, sokszor azonban csak titkos tintát használnak, amelyek csak különféle behatásokra (felmelegítés, megned- vesítés, vegyszerekkel való preparálás, stb.) után válnak olvashatókká. Ezeket a tintákat különösen a fogházban levő foglyok és azok hozzátartozói szokták használni az egymással való érintkezésre.

Képek a m. kir. csendőrség berlini kiállításáról: Lovas járőr szolgálati obekkel.

Nem tartozott ugyan a titkos írások közé, mégis itt volt kiállítva egy breslauer zsidó kereskedő utolsó írása, aki zsarolásért volt elzárva s 1921 augusztus 2-án a fogházban lepedődarabokra felakasztotta magát. Öngyilkossága előtt szénrel a cella falára írta a következőket: „Beismerésem Isten előtt. A zsidóság bosszújának vagyok az áldozata. Isten bocsásson meg nekik. Vétettem az én népem, Izrael ellen, mert zsidókkal szemben a rendőrség szolgálatában állottam. Halállal akarok bűnhődni érte. Temessetek el igazi megbocsátással. A bíróság előtti ügyben ártatlan vagyok“. Jellemző a zsidó szolidaritásra, hogy a rendőrség szolgálatában álló hitsorsosukat nem átallották hamis váddal illetni, csak hogy megbosszulják magukat rajta.

Nagyobb szabású és komplikáltabb bűnesetekben a rendőrség a büntetéseket utazásairól és az egyes helyiségekben elkövetett cselekményeiről grafikonszerű összeállítást készít, amely az áttekintést rendkívül megkönnyíti, különösen olyan esetekben, mikor nemzetközi büntetéseket által hónapokon keresztül elkövetett bűncselekményekről van szó. A büntetéseket újat színes vonalak, az egyes városokban és községekben való tartózkodását pedig színes karikák jelzik, mindenütt dátummal megjelölve.

A kiállított rendőrségi felszerelési cikkek közül említésre méltó egy ruha alatt hordható, sínyszerű bilincs, amelyet szíjakkal kell a végtagokra erősíteni. A bilincset ruha alatt feltűnés nélkül lehet hordani, járni is lehet benne, de futni nem, mert a csuklók csak annyira hajlékonyak, amennyire a közönséges járáshoz van szükség. Említésre méltó emellett egy látesőalakú fényképezőgép, amelynek az objektívje oldalt van, úgy hogy bárkit észrevétlenül le lehet fényképezni, mert az illető azt hiszi, hogy a fényképező látesővével egészen ellenkező irányba néz. A fényképezőgép egyébként inkább mint kuriózum érdekes, gyakorlati haszna valószínűleg nem nagy.

A betörőszerszámok gyűjteménye tartalmazza az összes betörőszerszámokat az egyszerű álkulcsától vagy feszítővastól kezdve a legmodernebb villamos olvasztó készülékig. A betörőszerszámok alkalmazását feltört pénzszekrényeken lehetett tapasztalni. A feltört pénzszekrények mellett több olyan is volt, amelyen a betörő kísérletezése hiába valónak bizonyult és amelyet egyelőre valóban betörésmentesnek lehet nevezni.

Házkutatások alkalmával különösen pénzt és apróbb értéktárgyakat, ékszereket a leghelyetlenebb rejtékhelyeken találtak meg. Ezeket a rejtékhelyeket, illetve egynéhány ilyen rejtékhelyet a kiállításon is bemutattak. Képek hátlapja alá egész csomó bankjegyet rejtettek, és például egy gyermek-mackó belseje vagyont érő ékszereknek volt a rejtékhelye.

Egy teljesen berendezett hamispénz készítő műhely az érc- és papírpénzek modern készítési módjáról nyújtott tájékoztatást. A hamisítványok között voltak egészen primitívek, de voltak olyan sikerültek is, amelyeket a valódi pénztől csak hosszas és beható szakértői vizsgálattal lehetett megkülönböztetni. Ebben a műhelyben a hamisítási eljárásnak minden fázisa olyan részletesen volt ismertetve, hogy ezt valóban nem lett volna tanácsos a nagyközönség számára kiállítani.

Egy bajorországi községben egy gyümölcsös-kert tulajdonosa úgy védekezett a gyümölestolvajok ellen, hogy a kert ajtaján belül két oszlopra két puskát szerelt fel úgy, hogy a kertajtó kinyitásával egyidejűleg mind a két puska elsült. A lövedékek két gyümölestolvajt súlyosan megsebesítettek.

Négy életnagyságú viaszalakon szemléltetően volt bemutatva, hogy drezdai detektívek hogyan leplezték le a Drezdában már túlságosan garázdálkodni kezdő zsebtolvajokat. A detektívek jámbor vidékieknek öltözve álldogáltak és bámultak Drezda utcáin, zsebükből hatalmas pénztárca lógott ki, szétnyitott kabátjuk alatt csak úgy kínálta magát a vaskos aranylánc és a hatalmas koffert is a lehető legelővigyázatlanabbul kezelték a vasútállomáson és a villamoson. Az eredmény minden esetben kitűnő volt, mert a pénztárca lemoshatatlan festékkel volt bekenve úgy, hogy a zsebtolvaj hiába adta tovább a zsákmányt segítő társának, fekete fűzőre festett ujjai azonnal elárulták. Az aranylánc természetesen csak rézből volt és úgy az, mint a kofferek is riasztócsengővel voltak felszerelve s így a tolvajt azonnal elárulták.

Egy másik helyiségben körülbelül kétszáz tárgyon a vérnyom volt bemutatva. Aki ezeket a tárgyakat figyelmesen végigszemlélte, az láthatta, hogy milyen alapos szakismeret kell ahhoz, hogy a nyomozó valamely tárgyon levő foltról megtudja állapítani, hogy az vérfolt-e, vagy sem. Falon, fán, szöveten, bőrön, papíron, selymen, stb., stb., mind más és más színű folt alakjában jelentkezik a vérnyom és aszerint, hogy milyen a tárgy alapszíne, maga is különböző színekben tűnik elő, csak fehér-, vagy világosalapú tárgyon piros. A vérnyomok mellett lövési próbák is voltak annak bemutatására, hogy különféle fegyverek lövedékei különféle anyagokban milyen roncsolásokat végeznek, illetve milyen nyomokat hagynak.

Különféle mérgezési esetekben végzett kémiai vizsgálatok leírása és eredménye zárta be a közrendészeti kiállítás zárt osztályát.

Körülbelül ez volt az, amit a berlini közrendészeti kiállításról nagy vonásokban elmondandónak tartottam. Nagyon természetes, hogy mondani valómat mindenütt lehetőleg rövidre kellett szabnom, nehogy cikkem túlságosan elnyúljon és unalmassá váljon. A hatalmas anyagkomplekszből igyekeztem kiragadni azokat a dolgokat, amelyek minket, csendőröket, leginkább érdekelhetnek, igyekezni fogok azonban a kiállítás egyes részleteire alkalomadtán még visszatérni, hogy azokat a mi szempontunkból alaposabban is feldolgozzam.

Mint már említettem, a kiállításon a német ipar is résztvett, különösen az az ipar, amely a közrendészeti szolgálat technikai szükségleteit állítja elő. A kiállításon érdekes technikai újításokat láthattunk, amelyeket egyenként ismertetni szintén nem lehetséges, a legnevezetesebb és legpraktikusabb technikai újításokat azonban egyik legközelebbi cikkemben ismertetni fogom.

A természet mindent a lehető legjobb módon intézett el; de mi azt még jobba akarjuk tenni és elrontunk mindent.
Rousseau.

Nyomozás Albániában.

Irta: VARGA LÁSZLÓ g. százados.

Albánia ma ismét az európai politika tényezőjévé vált; földrajzi fekvése, a kis országnak a mindenkori balkán politikában olyan jelentős szerepet adott, amely az egész európai külpolitikára kihatott.

Törökország európai hatalmának is fontos bázisa volt; a török uralmat megdőntő balkán háború után a nagyhatalmak akarataiból és feltékenykedéséből önálló fejedelemséggé alakult. Ugyanez az ok vezette a Nemzetek Szövetségének vezető államait, amidőn 1921 októberében Albániát is felvették a Szövetségbe, ezzel az új viszonyok mellett is garantálták állami függetlenségét. Hogy ezzel nem az albán nép önálló államiségét akarták biztosítani, legjobban az bizonyítja, hogy Albánia mai határain kívül nagy tömegben, más államok fennhatósága alatt több albán él, mint amennyi a jelenlegi albán állam összlakossága. (Egyedül az S. H. S. államban mintegy 600.000.)

A világháború alatt, 1916-ban Albániát a legdélibb részén folyó Vojusa folyóig az osztrák-magyar csapatok foglalták el és tartották az összeomlásig megszállva. A világháború szemléltető példát szolgáltatott arra, hogy bármilyen balkáni katonai művelet keresztülvitelében az Adria keleti partjának, tehát Albániának milyen jelentős és fontos szerepe van.

A múltban is különböző hatalmak vetélkedtek Albániáért, a lakosság körében magukkal szemben rokonszenvet, riválisaikkal szemben pedig ellenszenvet támasztván. Ez az állandó versengés megbontotta, pártokra tagolta a kis ország lakosságát, megakadályozott ezáltal minden fejlődést és a nyugodt állami élet biztosságát. Fegyveresen élet-halálharcban állottak egymással szemben a különböző pártállású albánok, akiknek minden mozgalmá mögött egy-egy külföldi hatalom állott biztatással, fegyverrel, de főképen pénzzel. Hosszú politikai iskolát járt az albán nép; Albániában mindenki politizál, a politikai eszköz az egymás életére törő vad erőszak. Fegyveres felkelésekből, forradalomszerű kirobbanásokból állott az egész albán belpolitika; a világot az albán felkelések hírei már nem is lepik meg, úgy beszélnek róla, mint valami természetesen, rendes heti eseményről.

Eppen a közelmúlt napok eseményeinek némi megvilágítására bocsátottam ezeket előre, a következőkben egy, a háború alatt Albánia északi részében megtörtént politikai természetű bűncselekményt és annak kinyomozását óhajtom leírni.

A háború alatt az ellenséges, főleg olasz és szerb csapatok Albánia déli részén állottak és mert nyílt támadásuk eredményre nem vezetett, az osztrák-magyar csapatok háta mögött igyekeztek állandó nyugtalanságot kelteni. Ehhez a velük rokonszenvező albánokban hűségese segítőtársakra tááltak. A front egyes részeit csak járőrök biztosították, az ellenséges propaganda tehát minden éber ellenőrzés dacára is, aránylag könnyűszerrel átjuthatott. A megszállás után kisebb-nagyobb politikai és közönséges bűncselekmények következményei elől vagy az internálástól való félelemből egyes albánok az átkutatathatatlan hegyekbe szöktek. Ezek aztán bandákba verődve, az ellenség eszközeivé váltak.

Albániát a Monarchiából szárazföldön Cattaró—Cetinje—Podgorica—Hoti—Ivanaj—Scutarin át lehetett legjobban megközelíteni. Ennek az útnak egy részét (Scutari—Podgorica) a hadvezetőség építtette, a már meglevőt karba helyeztette és fentartására nagy gondot fordított, mert a tengerparti út esetleges megszakítása esetén ez volt az egyedüli autóval járható út. Az út Scutaritól, Kopliku—Pietruschian—Ivanaj—Hotin át vezetett a montenegrói Podgoricára. A terepviszonyok miatt a legrosszabb szakasz a Kopliku—Ivanaj közötti volt. Ezen a szakaszon állandóan egy benzinnemű motoros úthenger volt munkában.

1918 április 3-án egy, az út mellett elhelyezett, 170 kg. benzinnel telt vastartályt ismeretlen tettesek elloptak. A nyomozás és pótnyomozás eredménytelen maradt, az útkarbantartási munkákat benzinhiány miatt több napra be kellett szüntetni.

1918 július 9-ről 10-re virradó éjjel 2 órakor Pietruschian mohallában (községrész) Gjelosh Gjoka albán földbirtokos házára bombát helyeztek és azt fel-

robbantották. Gjelosh Gjoka tekintélyes, katolikus vallású albán volt, akit még a török uralom alatt nyíltan a Monarchiával rokonszenvező párt vezető tagjának ismertek egész Észak-Albániában, hívei nagy számban voltak. A különböző felkelések és rendszer-változások alatt sem változtatta meg magatartását. Résztvett az Ó Felsége előtt 1917-ben hódoló albán küldöttségben is, amikor a Ferenc József-rendet kapta. A támadás tehát kétségkívül politikai magatartásának szölt.

1918 július 10-én reggel 4 órakor az albániai es. és kir. csendőrség koplikui őrsén jelentették a robbanást, az őrs a helyben levő tiszti szakaszparancsnoknak jelentette be.

Nagyobb és politikai vonatkozású cselekménynek látszott az eset, az ott érvényben levő különleges rendelkezések értelmében a nyomozást a csendőr-tiszti-parancsnoknak kellett vezetnie. A jelentés vétele után a szakaszparancsnok előtt a helyszínén az ügy így bontakozott ki:

A földszintes lakóháznak a szántóföldek felől megközelíthető egyetlen szabadon álló részén, közvetlenül a fal tető alatti részéhez támasztva, egy primitíven összetákolott létra állott. A tetőzetnek a létra feletti részén levő cserepei, mintegy háromnegyed négyzetméter területen a robbanás következtében összetört, a felrobbant bombák repeszdarabjai a földön szét-szóródva, három darab fel nem robbant szerb bomba (négyzetes), drótszálak, amikkel a bombák össze voltak kötözve, petroleummal leöntött, égett rongydarabok. Lábnym sehol.

Az egész környező terület pontos átnézése után a háztól 150 méterre egy bozótban sörösüveghez hasonló üvegben egy féldeci petroleum, körülötte kiöntött petroleumcseppek voltak. Emberéletben kár nem esett, csak a házigazda egyik kis fia szenvedett könnyebb sérülést.

A sértett előző nap Scutariból késő este érkezett haza, azonnal aludni tért és az út fáradalmaiból mély álomba merült. Pár órai alvás után a hatalmas detonáció felébresztette. Kiment a házból és a robbanás hallatára odasiető községbeli lakosokkal kutatni kezdett, de nem talált senkit. A kikérdezések során a község minden lakosa azt mondta, hogy sem a robbanás előtt, sem azután gyanus körülményt nem észleltek.

A nyomozás érdekében a helyszínén mindent úgy kellett hagyni, amint az az eset után maradt. A bozótban talált petroleumos üveget azonban a hely pontos megjegyzése után a nyomozók magukkal vitték.

A nyomozás megindítására nagyon kevés támpont állott rendelkezésre. A kiderítetlenül maradt benzinpótlás után világossá lett, hogy az egy, az ellenség által sugalmazott bűncselekmény-sorozatnak volt a kezdete, amivel az egyik katonailag fontos útnak használhatóságát akarták tönkre tenni, a bombamerénylet pedig a lakosságot akarja megfélemlíteni.

A mi viszonyaink szerinti besúgóról itt szó sem lehetett. A nyomozásnak a helyi viszonyok általános mérlegeléséből kellett kiindulni. Az őrs tudta, hogy a közelben levő Aliaj községből több bűncselekmény következményétől való félelme miatt Zek Zéqia nevű mohamedán vallású albán, aki a Monarchia-ellenes pártnak is tagja volt, két év óta büjkál. Ellene irányult a bűncselekmény gyanúja, de az is világos volt, hogy azokat nem tudta egyedül elkövetni, hanem a helyzettel teljesen ismerős segítőtársakra volt szüksége.

Az akkori albániai viszonyok mellett, de különösen az ilyen ügyekben, leginkább csak az éjjeli nyomozás vezetett eredményre és ezt is nagy körültekintéssel kellett végrehajtani, mert ha az albánok észrevették a járőr közeledését, úgy elbújtak, hogy lehetetlenség volt őket összeszedni. A robbanás utáni éjjelen egy erős járőr ment Aliajba.

A járőr egy része átkutatatta Zek Zéqia házat. A házigazda nem volt otthon. Két felesége és három gyermeke azt mondták, hogy férjüket, illetve apjukat már két év óta nem is látták. A házkutatásnál egy pincészerűen kiépített rejtékhelyen a csendőrök egy török ismétlőpuskát találtak.

Az átkutatott háztól 8—10 méter távolságra állott Alush Brahimi háza. A ház gazdája távol volt, csak felesége, egy hat és egy hét éves fia voltak otthon.

akik a csendőrök szokatlan látogatásától először megijedtek, de később a nyomozást vezető tiszt bizalmas beszélgetésére közlékenyek lettek. Játszó pajtásaikról beszélgetve, elmondották, hogy legjobb pajtásaik a szomszéd Zek Zéqianak gyermekei, egész nap együtt játszadoznak. Játszópajtásaik apját gyakran látják, legutóljára a Bajram-ünnep (július 9.) estéjén látták, de valahányszor otthon volt, a házból sohasem mozdult ki. Azt is elmondották, hogy Zek Zéqiahoz, ha otthon van, Uik Mustafa és Dash Mustafa szoktak látogatáshoz jönni. Azt is megmondották, hogy Zek Zéqia a Bajram előtti napon Uik Mustafával egy létrát csinált. A gyermekek anyja félve ugyan, de ő is igazolta, hogy minden úgy van, amint gyermekei elbeszéltek.

A csendőrök az asszonyt és a gyermekeket Gjelosh Gjoka házához vezették, ahol a többi házból előzetesen összehordott húsz különböző létra közül felismerték azt a létrát, amelynek készítését szomszédjuknál látták. Ez a létra volt az, amit a bombák elhelyezői merényletüknél használtak. Még több hasonló létrát hoztak, még egyszer megmutatták nekik, de az asszony és a gyerekek is csak egyben és éppen a merénylethez használt létrában találták meg az Uik Mustafa és Zek Zéqia által készítettet.

Uik Mustafát és Dash Mustafát még az éj folyamán őrizetbe vették, az asszony és gyermekek kétségtelen felismerése után az ő kihallgatásukra került a sor. Azt állították, hogy Zek Zéqiat két éve nem látták, hollétéről nem tudnak, vele azelőtt is keveset érintkeztek, a bombamerényletről csak a faluban hallottak, a benzin eltűnéséről nem is hallottak. Őrizetbe vételük alkalmával a náluk tartott házkutatás során minden jelentéktelennek látszó tárgy szerzését és tulajdonát igazolniuk kellett. Többek között egy nagyobb ásó is előkerült, melyben a házkutatás egyik szemlélője a sajátjára ismert.

A csendőrök az udvar minden részét és a ház környékét is alaposan átkutatták, így azután birtokukba kerültek azok a kis forgácsok is, melyek a létra készítésénél elszóródtak, de a trágyadomb felhányásakor a fúró is előkerült, amelyik a létrafokokat magukba foglaló lyukakba pontosan beleillett. A házkutatás eredményéről a gyanúsítottak még nem tudtak.

Alibijük bizonyítására kihallgatva azt mondta Uik Mustafa, hogy a kérdéses éjjelen a mecsetben volt, Dash Mustafa pedig, hogy otthon aludt. A mecset hodzsája ezzel szemben azt mondta, hogy a mecset egész éjjel zárva volt, ő maga az éj folyamán háromszor ment fel a minaretre az ünnepi éneket elmondani, de még a közelben sem látott senkit. Uik Mustafa, mikor a hodzsával szemben állott, állításait megváltoztatta, más tanukra hivatkozott, ezeket a csendőrök mind kihallgatták, de alibije így sem igazolódott be, konok tagadása mellett azonban továbbra is megmaradt. Ezért más eszközökhöz kellett fordulni.

A házkutatásnál talált fúrót mutatta meg neki a járőrvezető, amit egyáltalán nem akart megismerni. Erre számítottak a csendőrök is, ezért hosszas utánjárással kinyomozták, hogy a fúró melyik kereskedésből származott. A fúró előmutatását akkorra hagyták, mikor annak eladója már az őrsön volt, a kereskedő szemébe mondotta, hogy a fúrót mikor és mennyiért vásárolta, úgy hogy ezután már nem lehetett tagadni. Arra a kérdésre, hogy mit dolgozott ezzel utóljára, azt mondta, hogy egy padlásoszlopot csinált, de ezt a helyszínén sehol sem tudta megmutatni. A bombamerényletnél maradt létrát hozatták elő, a házában talált fahulladékot is megmutatták neki és bebizonyították, hogy a létrafok lyukait csakis ez a fúró készíthette. Belátta, hogy minden további tagadás hiábavaló, tárgyi bizonyítékok bűnösségét bizonyítják. Beismerte, hogy a létrát ő készítette, az elkészített darabokat Zek Zéqia házába vitte s ott együtt állították össze a létrát. Azt is beismerte, hogy a bombamerényletet Zek Zéqival együtt ő követte el. A robbanás helyszínén azt a helyet is pontosan megmutatta, ahol a petroleumos üveg állott és azt is magáénak ismerte el.

E beismerés után a nyomozást vezető csendőr a házkutatásnál talált ástót mutatta meg, a gyanúsított beismerte, hogy azt lopta és a benzin-elérésénél használta.

Miután mindkét esetre teljes világosság derült, a csendőrök a gyanúsítottakat a bünesselvények lefolyásának elmondására szólították fel.

A benzinlopást Dash Mustafa az alábbiak szerint mondotta el: Zek Zéqia felszólítására az útmunkásokat állandóan figyelemmel kísérte. Láta, hogy az út mentén egy vastartály benzin őrizetlenül hever és a gép mellett tartott megkezdett tartályt használják a gép táplálására. Ezt megmondotta Zek Zéqianak. Azt is megmondotta, hogy pár nap múlva már a teli tartályra kerülhet a sor. Elhatározták, hogy a teli tartályt ellopják, hogy ezzel az útmunkásokat meg-híusítsák, később eladva aztán a lopott benzin árán megosztóznak. Kerülő utakon bujkálva, éjjel az Uik Mustafa földjére mentek és már a kora esti órákban a lopott ásóval egy mély gödröt ástak. Tovább mentek és mikor látták, hogy a benzint veszély nélkül elvihetik, azt pokrócba csavarták, elgurították a megásott gödörig, beleengedték, leföldelték, amennyire tudták ledöngölték és hazamentek.

A csendőröket elvezette a rejtekhelyre, ahol a benzint kiásták és hiánytalanul visszaadták.

Égető szükség is volt már arra, mert három hónap múlva az az út csapataink visszavonulásának egyik legfontosabb útjává vált s teherbíróképességét alaposan próbára tették.

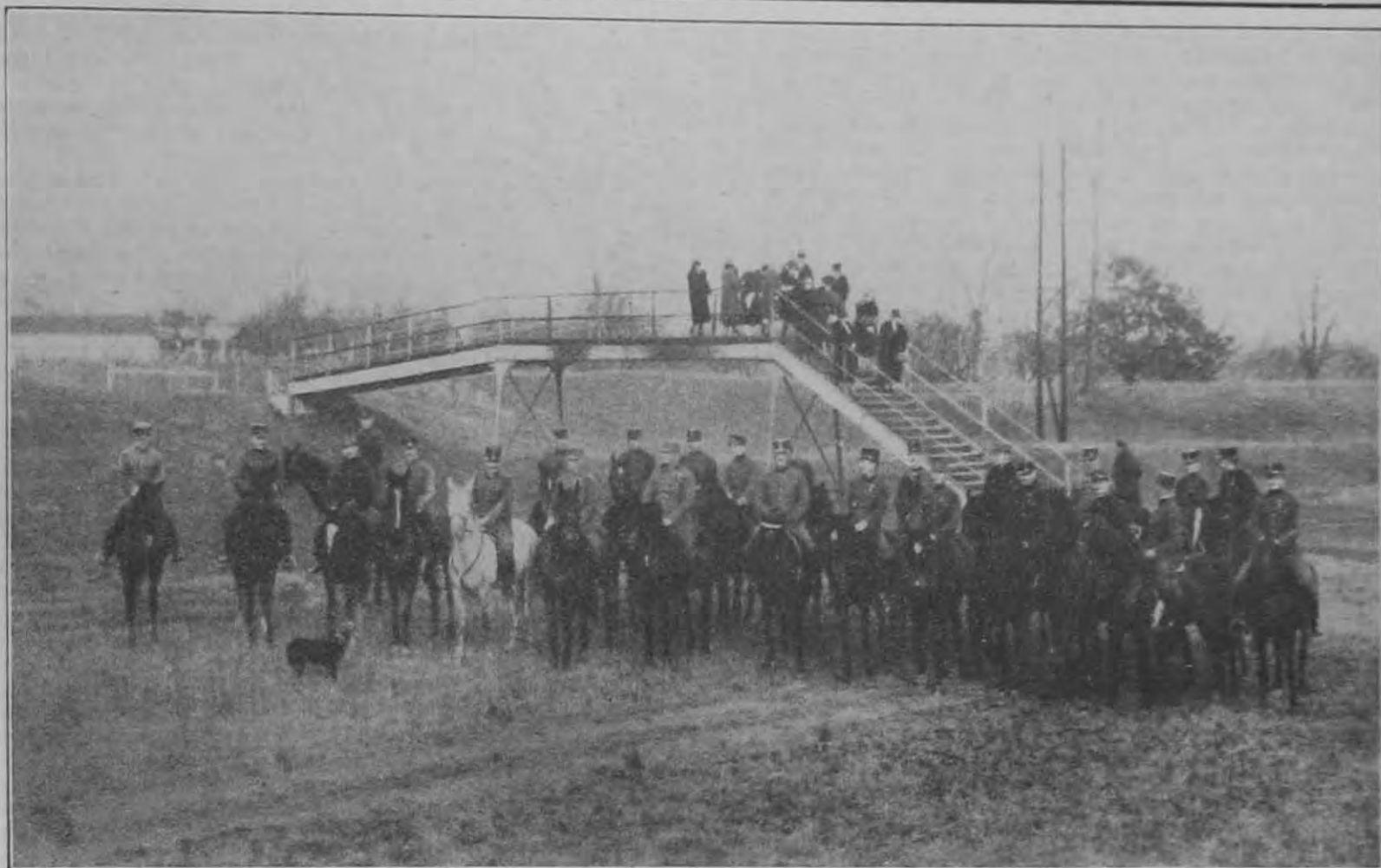
A bombamerénylet előkészítését és lefolyását így mondotta el Uik Mustafa.

Zek Zéqia mondotta neki, hogy Gjelosh Gjoka áll annak útjában, hogy a lakosság a megszállókkal szembeszállhasson. Közérdek őt láb alól eltenni. Erre irányuló első tervüket 1918 július 6-án kísérelték meg. Gjelosh Gjoka ezen a napon Skutariból este jött haza. Az úton várakoztak, hogy majd rejtekből lelövik és az est homályában eltűnnek. Zek Zéqia e célra puskával látta el őket. Az út mellett levő sűrű bozótban a lakott helyektől messzire felállottak és lesték az úton jövőket. Ezek között felismerték Gjelosh Gjokát, de az hat másik társával jött s ezért nem akarták megtámadni, mert attól féltek, hogy társai üldözni fogják és esetleg el is fogják őket. Csendesesen meghúzódtak a bokorban és amikor Gjelosh Gjoka társasága elhaladt, ők is elhagyták rejtekhelyüket. Tervükről azonban nem mondtak le. Ezen első kudarc utáni éjjelen megállapodtak abban, hogy áldozatuk házára bombát helyeznek el és így teszik ártalmatlanná. Kitervezték a végrehajtás módját, létrát csináltak, a merénylet estéjén Zek Zéqia házában a bombát összekötözték dróttal, rongyokba csomagolták, puskát vettek magukhoz és óvatosan megközelítették a házat. A ház falába, vagy a ház alsó részébe zaj nélkül a bombát nem lehetett volna elhelyezni, ezt előre is látták. Gjelosh Gjoka háza közelében lábukat rongyokba csavarták, hogy lépteik zajt ne üssenek, a létrát a ház falához támasztották. Zek Zéqia megöntözte petroleummal a nyole bombából álló csomagot s a petroleumos üveget átadta neki. Uik Mustafa a bozóthoz ment és várta társát. Az a létráról meggyújtotta a petroleumos rongyot, leszökött, futva feléje jött. Szólt neki, hogy fussanak. Izgatottságában a kezében levő üveget kiejtette és együtt futottak. Nyole-száz lépésnyi távolságra értek a háztól, amikor a bombák robbantak. Zek Zéqia azt mondta neki, sajnálja, hogy nem lesz a bombáknak megfelelő hatásuk, mert nem minden bomba robbant fel.

El voltak készülve arra is, hogy nem tudnak annyira nesztelenek lenni, hogy Gjelosh Gjoka fel ne ébredjen, ha ez esetleg megtörtént volna, úgy a náluk levő puskát használták volna, mert el voltak szánva rá, hogy ezen az éjjelen tervüket minden körülmények között keresztülvizslik. A puskát Zek Zéqiatól kapta, azt utóbbi felszólítására Dash Mustafának adta át. A nyomozás kiterjedt a puska kézrekerítésére is. Az elrejtő házában nem volt, az nem is akart tudni róla és csak hosszú kutatás után sikerült azt háza közelében a földből kiásni. Gondosan be volt zsirozva, rongyokba betakarva és egy méter mélyen elásva. Ez alkalommal is az eredményt mintegy 6 hold földnek legaprólékosabb részletre menő pontos átkutatása hozta meg. A puska török rendszerű volt, lövedékei dum-dum golyókká voltak kireszelve.

A bűnjelek már mind együtt voltak, tárgyi bizonyítékokkal támogatva tisztán állott az eset. Az elfogott tettesek nem is védekeztek. A tervezett gyilkosságért egymást okolták és azt, hogy őket erre felbízatták, pénzt is ígértek nekik.

A biztatást a lopásra és a gyilkosságra egy sku-

Képek az egyesített csendőr iskolák Hubertus-lovaglásáról: A résztvevők csoportképe.

tarii vándorkereskedőtől kapták. (Ilyen vándorkereskedőknek az ellenség sokszor juttatott fontos szerepet.) Ez a vándorkereskedő mezében járó felbújtó szállította a bombákat is. Ez adott oktatást a bombák kezelésére és használatára. A nyomozás most már a skutari csendőrséggel karöltve haladt tovább, a vándorkereskedőt is elfogták és így egy idegen zsoldban álló bünszövetkezet lett ártalmatlanná téve. E bünszövetkezetnek csak hitvány bérence az a pár gyilkos, akik 12 ártatlan ember életét akarták kioltani.

Méltó büntetésüket az időközben beállott forradalmi események miatt valószínűleg nem kapták meg.

Egy példa ez a Balkán és Albánia politikai eszébe. Rendezett közbiztonsági viszonyok mellett élő államok polgárai előtt különösnek tűnik, hogy a Balkánon befolyásos és népszerű emberek egész testőrség őriz, de ha a fenti eseteket éber közbiztonsági szervek jelenléte nélkül képzeljük el, meg tudjuk érteni, hogy miként keletkezik a felkelés.

A működő hadsereggel szemben ellenség áll és azt leköti. Vállalkozása, működése csak akkor lehet eredményes, ha a mögöttes országrész meg tud felelni azoknak a kívánalmaknak, amelyek a hadsereg eredményes működésére tekintettel fennállanak.

Egy nyomozás csak akkor lehet eredményes, ha a legelső lépéstől kezdve, minden lényegtelennek látszó körülményt megjegyzünk, minden jelenséget megfigyelünk. Ezeknek később az egész nyomozásra kiható, döntő fontosságuk lehet és ha elmulasztjuk, fontos bizonyítékoktól foszthatjuk meg magunkat. A beismerés csak támpontot szolgáltat, de egyedül azzal megelégedni sohasem lehet. A beismerésre csak azért van szükség, hogy ezáltal tárgyi bizonyítékokat tudjunk szerezni, amelyek minden későbbi eljárás során, változatlanul és megdönthetetlenül fennmaradnak. Ellenséges érzelmű lakosság között a tanuvallomásoknak is igen csekély az értékük, mert sokkal erősebb az a kapocs, amely őket összekapcsolja, mint az igazság-szeretet és igazságérzés.

*Az adott szó üres beszéd ; az érzett szó az igazi.
Jókai.*

Mozaikok a cseh sárkány életéből...

Írta: KUBAI OSZKÁR százados.

Szomorú ügyben jártam Csehszlovákia Ruszka-Krajnának nevezett területén s onnan hoztam ezeket az emlékeket. Előre kell bocsájtanom, hogy ezek egyrésze saját tapasztalatom, másrésze a Ruténföld hazafias és bizakodó hangulatának legendái, amelyeknek valóságáért azonban szavatosságot nem vállalhatok.

Hogy egész történetemnek kellő alapot adjak, jellemezni megkísérlem az ottani közhangulatot.

Ha a Csehszlovákiához átesetolt magyar területet megtekintjük, szemünkbe ötlük annak különös helyzete. Az egész ország térképe óriási sárkány benyomását kelti, amelyik testével Magyarországra fekszik s farkával Nagyromániát csapkodja... Elég ennek a sárkánynak egy erélyes lépéssel a farkára lépni, hogy az Ruténföldestől letörjön. A bizakodó rutének nem is olyan régen már látták is ennek a farknak lassú leválási készségét, amikor Sátoraljaújhelyen Siménfalvy ezredes úr parancsnoksága alatt készülődő bandaharcok hírére pillanatok alatt ürítették ki a csehek Beregszásztól Ungvárig az egész zónát...

Hej! örült akkor Rákóczy népe! Ennek a bizakodásnak kellős közepébe pottyantam bele. Ungvár, Munkács utcáin csupa sugárzó arcú ember járt, hol ez, hol az tudott új híreket a Horthy-hadsereg újabb mozdulatáról, úri házakban szeánszokat tartottak, hol a jóakarató szellemek a magyar hadsereg mielőbbi bevonulását hirdették s ennek a lázas vajadásnak a közepében születtek a szebbnél szebb legendák vitéz ruténfiakról, akik az elnyomónak bátran ellenszegülnek. Ezekből a talán igaz, talán csak legendás eredetű történetekből én is hallottam egy párat bizonyos Stephán Suhaj nevű vitéz rutén rablóról, amely ma már — hogy elpusztult — tovább él, mint heros pórnak és úrnak emlékezetében. Ezek a kis történetek jellemzésül szolgáljanak a korumpált cseh állapotoknak...

Nuovo Miestónál, magyarul Sátoraljaújhely kis allomásánál szálltam ki a magyar vonatból.

Lassú, szomorú eső szitált összekeverve a szennyes hómaradékot a sárga anyafölddel... A kis árva álló-

más-épület azottan, szemlesütve állt a nagy forgalomban, homlokán viselte türelmesen, mint egy szelíd ökör az ordítóan nagybetűs táblát „Nuovo Miestó”. Fölötte ott gubbasztott összekuporodva a cseh zászló.

Az utazóközönséget sietve terelte ki egy csendőr s a türelmes birkanyáj a közelgő vámvizsgálat izgalmasában tolongott, topogott az állomás egy elkerített helyisége felé. A cseh új ruhában, fölényesen mosolyogva szemlélte a tülekedő tömeget s aztán elfordulva nagyot köpött maga elé. Unottan ingatta lomha testét s félszemmel egyre az eget nézve. Elegáns volt lapos tányérsapkája a széles piros szalaggal, vadonatúj volt a szerelvénye és a ruhája, a puskacsőből azonban gyapotkőc meredezett elő s a esővön az elhanyagoltság siralma panaszkodott...

A fináncok pultja előtt rajzolt a tömeg. Öreg, pajesztes zsidók, agg Rebekák gyűrték egymást az elsőségért s az a pár keresztény, aki e vonattal kényszerült utazni, türellemmel várakozott, míg reá kerül a sor. Az izgatottság rózsásra fűtötte az arcokat s látszott, hogy soknak van itt félteni valója.

Végül rám került a sor. A hosszú finánc, gyönyörű esonézó orrát magasra tartva, unott, fáradt mozdulattal intett, hogy nyissam ki táskámat.

— Van-e valami elvámolnivaló?

— Nincs.

Rövid turkálás után diadalmasan vesz elő egy skatulyát, amelyben 100 darab otthon töltött finom hercegovinai cigarettám volt.

— Hát ez mi?

— Cigaretta — felelem.

— Já, azt nem lehet, majd visszajövet itt átveheti, majd jegyzőkönyvet veszünk fel róla, tessék átmenni ide a szomszéd szobába.

Villámgyorsan átfutott agyamon, hogy ha a cseh most elveszi a cigarettámat, akkor soha vagy csak nagy utánjárással kaphatom vissza, magam pedig nélküle maradok. Megkérdezem:

— Hát megnyit szabad átvinni?

25 darabot.

— No nézze, én most dohány nélkül maradnék. Adjon ide 25 darabot, a többi meg tartsa meg magának.

Szó nélkül belenyul a dobozba, kimarkol vagy 30—35 darabot és átnyújtja. Arca megelégtül vigyorgásba torzul s mire az ajtóból visszanéztem, már az én finom dohányomból pöfékel.

Eszembe jutott, hogy milyen rosszul járt volna az, aki magyar csendőrnek merészelt volna ilyen ajánlatot tenni!

Végre vagy kétórai ácsorgás után megindult vonatunk Csap felé. Ismerős vasutas kéri a jegyemet és megértő mosollyal kérdezősködik. Elég simán telik az idő, jóformán üres a második osztály, csak az egyikben utazik egy nagy, vörös kezű tányérsapkás tiszt.

Már szürkül, amikor Csapra beérünk. A vadonatúj állomásépület zibong az élettől. Rengeteg katonaruhás ember jár fel és alá a keramit-kockákon s valahol a kiabálásba, veszekedésbe beleharsan egy trombita hívó hangja. Mintha a háború kellős közepében találná magát az ember.

Elöttem cseh katonaruhás magyar biztatja a másikat. Hatalmas csomag van a hátán s az elől menő katona egyre hátrafordulgat s magyarul kiabál a másikra:

— Gyere már komám, mert lekéssük az ungvárit.

Forró érzés szakad rám. Istenem, ezeknek is még Ungvár az Uzhorod. Szeretettel nézek utánuk. Ebben a nagy egyedüllétben olyan jól esett magyar szót hallani.

Reverendás rutén pap kapaszkodik fel a fülkémbé. ellenséges szemekkel mérjük végig egymást. Az ellenszenv csak akkor enyhül, amikor a kalauz lekezelte a jegyeinket. Mikor meghallja, hogy magyarul beszélek, felesillanó szemmel kérdezősködik Magyarországról. Kisül, hogy jó magyar érzésű rutén pap, ki hazautazik a parókiájára. Lelkendezve beszél halkán suttogó hangon a régi szép magyar időkről.

— Uram, — mondja — ha csak egy kis, olyan kis hadsereg jött volna a múlt évben ide, mint a körömök feketéje, csak tudta volna a cseh, hogy Horthy hadsereg, ma már itt magyarul beszélne mindenki. Ha látta

volna azt a halálos rémületet, amint ezek küldték asszonyaikat, butoraikat Kassa felé?... Ezek? Ezeket a gyávaság meg a szentelenség jellemzi...

Igy beszélt lelkesen sokáig, amikor hirtelen felugrott és aggodalmas arccal kinézett a szakasz ajtaján. Megütközött arcomat látva, elmosolyodik...

— Tudja, nagyszerű kémhálózatuk van. Ezt még az osztrákoktól vették át. Látta ezt az urat, aki itt sétált el az ajtó előtt, cigarettáját hanyag előkelőséggel szíva? Ez az ungvári hadosztály katonái kémje. Nem sajnálják az embert, minden idegen után küldenek egy ilyen alakot, ki szükség esetén még agent provokatórködik is.

Kis idő múlva készülődik és búcsúzkodik.

— Ne feledje, amit mondtam, óvakodjék a kémektől!

Munkács... A ragyogóan tűző déli nap folytatja azt, amit az eső kikezdett. Töcsák állanak a macskafejkövek között. Az utcák semita jellege nem változott, azonban a bolti firmák idegen jellegűek adnak a városnak. A régi jó kereskedő cégek haldokolnak s az ajtókon idegen, új alakok álldogálnak. A Huszova Ulica sarkán a Minta Cukrászda gazdát cserélt, a kedves jó Frankovics néni nem árul már krémes pitét s a bolt zsidó gazdájával határozottan semi jellegűt öltött. Mellette Varga bácsi, kitörő örömmel fogad s kivételesen jó borsos áron megborotvál. A borbélyüzlet mellett cseh importált hentes hivalkodik, amott egy cseh pék. A főtéren egymást érik a cseh hentesek és fűszerkereskedelmi részvénytársaságok. Azonban a régi, kedves és szemetes Csillag, a munkácsi börzenapóleonok találkozóhelye a régi maradt s vele szemben a városháza tornya mint egy intő ujj emlékeztet, hogy ne csüggedjünk.

A színház melletti épületben székelő cseh rendőrséghez küldtek jelentkezni s így vagy a régi Rákóczi-úton, vagy a Fő-téren kellett végigmennem. Bár sógorom figyelmeztetett, hogy az utcán ne nagyon mutakozzam, mert egy Horovitz nevű kommunista, aki a csehek zsoldjában áll, minden ismerőst feljelent, mégis a Fő-teret vállaltam.

Amint a sáros utcán megyek, nyakamba hull régi kedves tanárom, Samu bácsi, aki kifogyhatatlan cukorkészletével tette nevét örökké emlékezetessé tanítványai előtt. S az örökvidám, aranyos jószívű ember komolyra vált arccal ölti karját karomba.

— Hó, fiam, mikor jösztek már? Hallom, hogy kitünő felszerelések, rengeteg ágyútok van, milyen hadserege még a volt Osztrák-Magyar Monarchiának sem volt.

Nem akartam a drága jó embert elszomorítani. Hogy nem tudunk egy lépést tenni, hogy a nyakunkat szorítja az irgalmatlan katonai ellenőrzés keze. Diszkrétan mosolyogtam s kezem elhárító mozdulatával segítettem magamon, mikor válaszoltam.

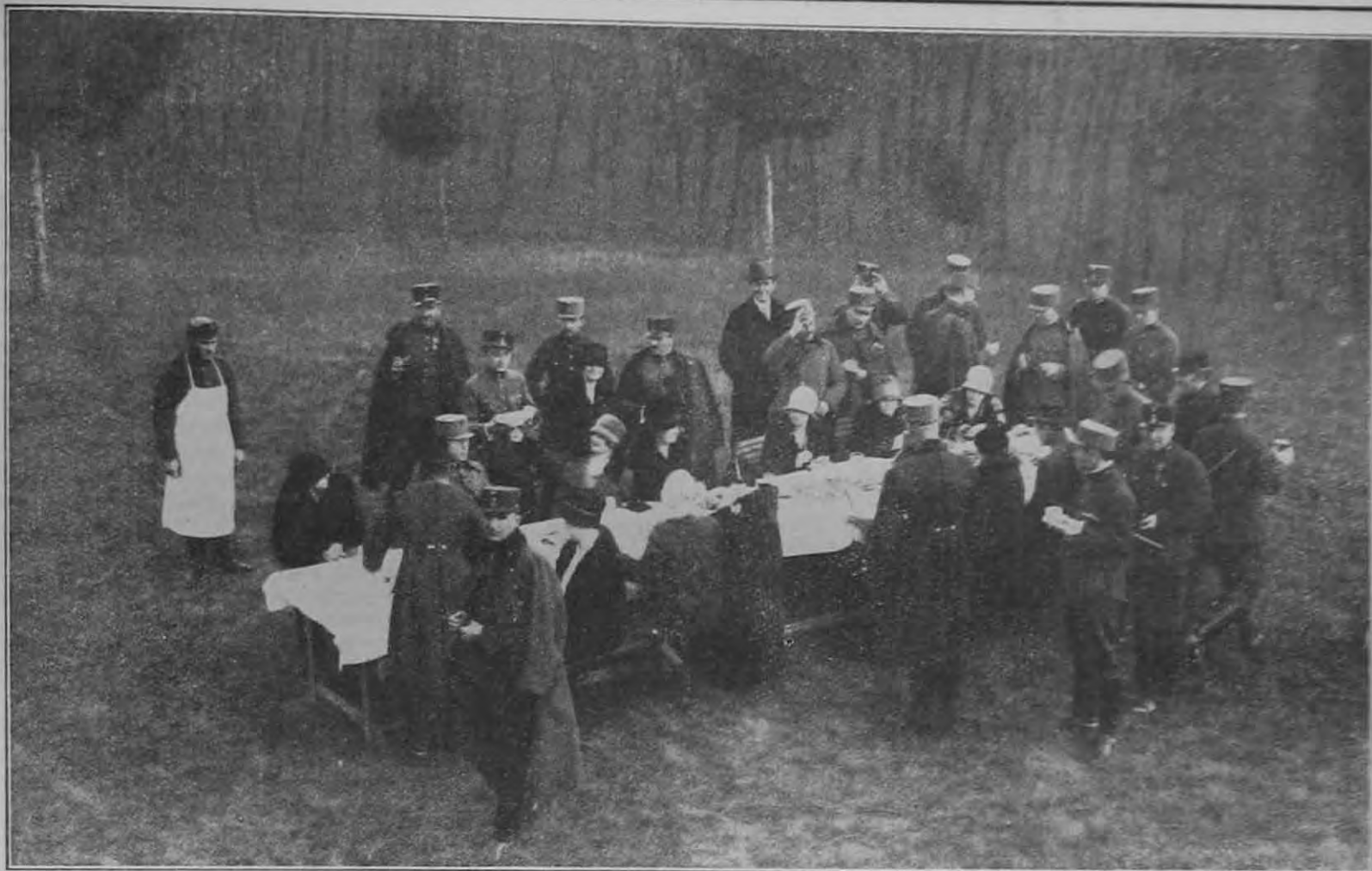
— Ugyan, ugyan, mit regélnek. Hogy gondolhatnak ilyenre, amikor ilyen kis országgá zsugorodtunk össze?

Az öreg csalódottan nézett rám, de amikor elvált tőlem, látszott sovány ábrázatán a kételkedés, mintha azt mondta volna: „Ti beszélhettek nekünk, mi tudjuk, amit tudunk.”

Szegény jó apám akkor súlyos beteg volt. A szabadságom már a végére járt, mert csak egy hetet adott a budapesti politikai konzul. Szükségem volt egy orvosi bizonyítványra, amit a városi és zsupánsági tiszt főorvosnak kellett kiállítani. Ez a főorvos, aki a magyar éra alatt nagy pánszláv hírében állott s az egyik munkácsi vendéglősnek a leányát vette el, később nagy karriért futott be, mert Beregmegye zsupánjává neveztetett ki. Igaz, hogy orvos volt, de orvosi mivolta a cseh demokráta gondolkodás mellett predestinálhatta mindenféle foglalkozásra. Hiszen nemrég történt meg, hogy az egyik erőszakos főszolgabíró, aki különben azelőtt szolgabírósi díjnok volt, azért neveztek ki pénzügyigazgatónak, mert mint főszolgabíró nem vált be.

Próba szerencse.

Hosszabb várakozás után beengedtek a nagyreményű zsupánjelölthöz, ki igen szívélyesen fogadott. Kifogástalan eleganciával öltözött úr, ki magyarul

Képek az egyesített csendőr iskolák Hubertus-lovaglásáról: A résztvevők megvendégelése.

perfektül beszélve, kérdezősködött tartózkodásom célja felől. Mikor meghallotta, hogy miről van szó, azonnal kiállította az orvosi bizonyítványt, mely szerint még két hétig tartózkodhattam Munkácsen . . .

Mikor a kihallgatásnak vége volt, megkértem, hogy megmaradt pár cigarettából fogadjon el egyet, tekintve, hogy úgy is régen nem szívott magyar cigarettát.

Kivéve egyet, a világosságra tartva, vizsgál-gatta.

— Saját töltésű finom hercegovinai — adom meg a felvilágosítást.

— Ah, magyar cigaretta? . . .

Sóhajjt egy nagyot s áhítattal veszi az első szip-pantást . . .

Röviddel aztán kikerültem az utcára. A volt Honvéd-utcán igyekeztem a Zrinyi Ilona-utca felé. Ebben az utcában épült jó régen, a régi szép időben a honvéd- és közös laktanya. A zsupánátus éppen a közös laktanyával szemben fekszik s így akaratlanul is el kellett haladnom a kaszárnya előtt. Semmi nem változott. A kapuban az ör éppen olyan méltóságosan jár fel és alá, mint a régi időkben, az ablakot tisztító bakák danolása épp úgy magyarul harsog bele a párás reggelbe, csak a felírás cseh, meg az egyenruha . . .

Csendesen haladok a Zrinyi Ilona-utca felé, amikor az utcába bekanyarodik egy katonacsapat. Érdekel a dolog s megálltam, hogy a szédítő cseh militarizmus-ban gyönyörködhessem. Mondhatom, hogy kellemesen lepott meg a dolog. A baloldali gyalogjárdán haladt egy tiszt, lapos tányérsapkával fején, kard nélkül. A tisztnek, mint hallottam, azért nem volt kardja, mert ezt csak most akarták rendszeresíteni. A csapat élén 3 kürtös fújta állandóan valami mars tilinkószerű dallamát. A kürtösök után haladtak a francia kaepis-bakák festői rendetlenségben, egyiknek a fegyvere huszárosan panyókára volt vetve, a másik vállon hordta, de kivétel nélkül mind dohányzott és diskurált.

Mikor a csapat elhaladt, az egyik baka kivált a sorból s a járdán álldogáló eselédleánynak magyarul odaszólt:

— Várj, Julesa, mindjárt visszajövök.

Még egy ilyen jellegzetes cseh katonai esetet hallottam. A munkácsi várat, miután homlokzatáról a turulmadarat eltávolították, kaszárnyává alakították át. Mondhatom, hogy igen szép rendbe hozták az omladozó falakat s amit a magyar kormányoktól a műemlékeket védő társulat nem tudott kivívni, azt a csehek egyéni érdeküktől indítva, önként meg-tették. A várban akkor tüzereket szállásoltak el úgy, hogy a katonaságnak a Zrinyi Ilona-utcán kellett végigmenetelnie, ha a laktanyájukba akartak vissza-térni. Egy alkalommal egyik ismerősömmel néztem végig felvonulásukat, amikor barátom rámutatva egy elől lovagoló cseh tisztre, megszólalt:

— Ime a hadsereg egyik tisztje, aki a legszebb karriért futotta be.

Kérdő tekintetemre a következőket mondta el:

— Ez a főhadnagy az Osztrák-Magyar Monarchia hadseregében tiszt szolgája volt a háta mögött lovagoló hadnagynak. Egyszerre kerültek orosz hadifogságba, hol a fizti szolga belépett a cseh légióba. Később, az új honfoglaláskor mint főhadnagy került Munkácsra, hol ezt a derék deutschböhmi hadnagyot, ki kényszerűségből belépett a cseh hadseregbe, be-osztották alája. Ez idő óta a hadnagyot, bár régen századosnak kellene lennie, még főhadnaggyá sem léptették elő.

Most már mindketten érdekléssel szemléltük e katonai csodabogarat. Kis idő múlva málázva megszólal barátom.

— Igaz, hogy ennél sokkal szebb karriér az ungvári tábornok karriérje, ki 32 évével 36 katonai szolgálati évet töltött be s ezen időből még droguista segédnek is ráért lenni.

Mint később hallottam, ez volt Gajda tábornok, kinek később egy francia tábornok, nagy tudatlansá-gát látva, azt tanácsolta, hogy a francia hadiiskolát járja ki.

Igy került aztán Gajda tábornok Párisba.

Ezt a kis esetet is ott hallottam.

Valkovszky bátyánk, aki annak idején a munkácsi állami gimnáziumban engem is tanított, nyugalomba vonultan élt Sugár-úti házában. Az öreg úr nagy rutén hírében állt s így a diákok, tekintve az ifjú kor

lebogó sovinizmusát, bár őszhajú bácsival állottak szemben, nem nagyon tisztelték és szerették.

Nota bene! Amikor a csehek az oláhok uralma alól felszabadították a várost, az öregurat a változás nem érintette s épp oly nyugalmasan tette meg naponta déli sétáját a Sugár-úton, mint azelőtt. Életviszonyait csak az háborította meg, hogy csekély nyugdíja, amit a csehszlovák köztársaság folyósított neki, nem volt elég arra, hogy házat renováltassa.

Egy időben a cseh hadsereg egyik jámbor alezredesét helyezték el Valkovszky bácsi egyik szobájában. Az alezredes nyugalmas embernek látszott és sokszor sétálgatott az öregeirrel az aszfalton meghányva-vetve a politikai idők folyását.

Az alezredes egy alkalommal felhozta, hogy nagyon rossz már a tető, egyes helyeken ki kellene cserélni a palát. Valkovszky bácsi siránkozva panaszkodott, hogy nem teik, meg, hogy a mai emberek oly drágán és rosszul dolgoznak és több efélet...

Az egyik napsütéses délelőtt az öreg ismét lent sétált az utcán, amikor a tetőn rossz, öreg szemével egy tetőfedő embert pillantott meg. Felszól hozzá:

— Hallja, atyafi, ki rendelte meg magánál a munkát?

Illendően felel a munkászubonyos férfi

— Én vagyok, igazgató úr, a lakója.

— Micsoda lakóm? — kérdi csodálkozva Valkovszky tata.

— Hát az alezredes. Tetszik tudni azelőtt ebben a szakmában dolgoztam s így jól esik kissé visszatérni a régi foglalkozáshoz.

A város közbiztonsági viszonyai abban az időben nem a legjobb lábbon állottak. Az új cseh policájok nyíltan vallották, hogy ők nem azért jöttek Munkácsra, hogy itt agyonlövessék magukat. Így aztán esténként kiürült az utca s csak néha találkozott a békés járókelő egy-egy elmaradt katonai járőrrel, mely a kima-radózó katonákat vadászta. Így aztán a kereskedők olyanfajta biztonsági öröket szerveztek, mint amilyeneket a forradalmi időkben láthattunk Budapest utcáin. Ezek az örök el voltak látva revolverrel és jó pénzért őrizték a nagyszakállú zsidók boltjait.

Egyik éjjel az egyik biztonsági őr a vásártéren az egyik bódé árnyékában gyanus zajra lett figyelmes. Megrettenve észleli, hogy egy alak alaposan dolgozik az egyik bódé feltörésén. Hirtelen figyelmeztető lövést ad le, mire a betörő is revolverrel válaszol s így formális tűzharc fejlődik ki köztük.

Végül is a betörő gondolta meg magát és a Kossuth Lajos-utca irányában kereket oldott. A biztonsági őr telve ambícióval, egy rövidebb utcán igyekezik elébe kerülni, hogy üldözés közben a rendőrökkel elfogassa.

Amint a Kossuth Lajos-utca érére, szembe találja magát a megerősített katonai járőrrel. Kéri a járőr vezetőjét, hogy segítsen ártalmatlanná tenni a menekülő gonosztevőt. A járőrvezető gúnyosan szemébe nevet.

— Hát azt hiszi, hogy én azért vagyok itt, hogy agyonlövessem magam?

Ezzel tekintélyének tudatában járőrével továbbállt.

A húgom megszállt területen lakó szüleit óhajtott meglátogatni. Minthogy a leány Munkácsra és környékén magyarsága érdekében exponálta magát, a csehek a vizum kiadását megtagadták. Húgom — orvos — erre elhatározta, hogy az átutazást bármi módon is megkísérli, mert egy orvosnőnek a veszélyekkel is illik szembeszállnia.

Egyik ismerőséhez utazott el, akinek a cseh határszélén van birtoka és kérte, hogy az átkelésében segítse.

Ismerősei végtelenül kedvesen fogadták. A földbirtokos magához kérte a községben állomásozó magyar katonai parancsnokot és megkérte, hogy húgomat valamiképpen juttassa át a határon.

— Mi sem könnyebb annál, — válaszolta a parancsnok — a csehek olyan gyávák, hogy a határőrök elő sem mernek bujni, ha magyar katonát látnak, tessék csak holnap kora hajnalban befogatni s a kisasszonyt majd átszállítatom én.

Úgy is lett. A bakra felült egy szuronyos katona és a kocsi ügetésben megindult a határon át. Közben, amikor átérték cseh területre, a katona odamutatott egy kukoricacsomóra.

— Tetszik látni, ott gubbasztanak a cselákok, nem mernek előjönni.

Jó mélyen bekísérte a kocsit, hogy a csehek üldözni ne tudják s akkor illendően elkészönve, gyalogszerrel vissza indult.

A kocsinak állandó határátlépési engedélye volt s így annak visszatérését nem akadályozhatták meg.

Abban az időben a rablóvilág módfelett elhatalmasodott a Ruténföldön. Legismertebb rabló volt Stepán Suhaj, aki Rózsa Sándor mintájára, csak a gazdag vásáros zsidókat és a cseh tisztviselőket, fináncokat, esendőröket rabolta ki. A Stoj meredek lejtőin és Szolyva-Hársfalva környékén tanyázott s onnan tervezett kirándulásokat, amelyek, tekintve bámulatos bátorságát, terepismeretét és a cseh esendőrök határtalan gyávaságát, mindenkor szép sikerrel is jártak. Jóságú ember volt s mint a parasztok mesélik, nem egyszer segítette ki a szegény rutén parasztokat pénzzel, gabonával vagy élelemmel.

Beszélik, hogy egy alkalommal Szolyván bezörtetek éjszakának idején a Mózsi zsidóhoz, kinek a Fő-utcán volt italmérése.

Mózsi, amikor a zörgetés nem akar szünni, álmosan kiszól a zárt ablakon:

— Ki az, mit akar?

Rekedt hang válaszol:

— Adj pálinkát, zsidó!

— Hordd el magad — válaszol a zsidó, nem látod, hogy éjjel van, nem kelek fel a te kedvedért.

— Figyelmeztetek, hogy nyiss ajtót, mert különben Suhaj töri be.

Mikor a zsidó meghallotta a Suhaj nevet, páni félelem szállotta meg. Reszketve kapkodott magára valami ruhafélét, kiterelte síró családját a hátsó ajtón és rohant a csendőrkommandóra. Utközben felzavarták a finánckülönítményt segítségért, hogy itt van... Suhaj...

Több sem kellett a cseh esendőröknek, fináncoknak. Aki magára tudott kapni valamit, rohant az állomásra, felkapaszkodtak egy vonatra s meg sem állottak Mukacevoig.

Hasonló eset történt a Stoj hegy alatti műúton, élénken illusztrálva, hogy Suhaj pusztá nevével mennyire rettegetek a csehek. Mivel a kettesben járó járőröket Suhaj rendszeresen megtámadta és lefegyverezte, ez időben már csak erősen megerősített járőröket indítottak útba...

Egy délután az úton fegyveres ember ballagott. Jó messzire utána olyan távolságra, hogy a ballagó ember sziluettjét láthatták, ugyanezen úton ment egy megerősített csendőrrjárőr. A járőrvezető bizonyosságot óhajtván szerezni az egyedül haladó ember személyazonosságát illetőleg, a vele szembe jövő zsidó fuvarost megállította.

— Nem tudod, Mojse, hogy ki az az ember?

A zsidó nagy nyugalommal megfordul, hátraint az ostorral és kérdi:

— Az-e? Az Suhaj!

Több se kellett a járőrnek. Felugráltak a kocsi, közibe vágta a lovaknak és ellenkező irányba elnyargaltak.

De nem is sikerült nekik soha Suhajt elfogni. Pedig egy egész zászlóalj katonaság kerítette egyszer körül. Suhaj azonban nagy terepismeretével mindig keresztül vágta magát a veszedelmeken. Vesztét az okozta, hogy egyik rokona feleségével szerelmi viszonyt kezdett s a féltékeny sógor álmában verte agyon.

Tettein azonban még sokáig mulatnak az emberek s számtalan sikerült tréfát esínáltak a cseh hatóságok rovására. Még Munkácsra tartózkodtam, amikor az egyik munkácsi magyar nyelvű újságban, a Munkácsi Hirlapban a következő nyíltér jelent meg.

„Nem igaz, hogy én a cseh fináncok és csendőrök fegyvereit elszedem. Arról nem tehetek, hogy ha tőlük pénzt kérek, azok a pénzzel együtt fegyvereiket is átadják. Suha!”

Még egyszer említem, hogy az itt elmondottak egy része saját észleletem, másik részét az elkeseredett magyar értelmiség elbeszéléséből merítettem.

Meggőződés, hogy ez az állapot nem tarthat így sokáig s ez a szép terület, amelyik természeti szépségeiben Európa bármely vidékével vetekszik, visszatérül az anyaországhoz. Stoj. Beregvár, Zrinyi Ilona vára, Vereczkei szoros s az oda vezető út életemnek leggyönyörűbb emlékei közé tartoznak.

S egy szép őszi estén, ha Munkács vára felett a turul újra felröppen s tárogató rivallása hangzik, Rákóczi hűséges talpas hada lesz az első, amely a magyar szabadság zászlója alá sorakozik.

Öreg Ráró.

Úgy neveztem: Öreg Ráró!
Olyan büszke, harci mén,
Forróbbvérű fajparipa
Nem volt a föld kerekén!
Okos szeme egy látásra
Megismerte lovasát,
S hogyha más ült a hátára,
Prüszkölt, táncolt, rúgkapált!

Örömben, bánatomban
Nem hagyott el sohasem...
Sörényére hányszor omlott
Bóbiskoló bús fejem!?
Együtt jártunk vizen, sáron
A gyakorló-tereken,
No, meg lányok ablakánál,
Amolyan legényesen!...

Idő múltán... lassan-lassan
Kivénhedt az agg fakó,
Megperdült a dob felette:
„Lába hibás”, „Eladó”,
S a kimustrált, megrozant mént
Sunyi paraszt vette meg,
S ettől fogva a vén jószág
Két rúd között tipegett!

Am a göthös, nyűtt cocóra
Nem illett a hámistráng —
Kialvóban volt szemében
Régi virtus, régi láng...
Nem bánta, hogy új gazdája
Mit dohog... mit motyog,
Ő csak ment, ment elesigázva
S tünt időkről álmodott...

Nem sokáig tárta sorsát,
Nem sokáig bírta ki;
Hogy kacagja minden gyerkőc,
Mikor terhét cipeli...
Egyet gondolt... megállott...
Szétszakítá a hámot...
Nagyot horkant... s szegényében
Rongy párája kiszállott!...

Milyen balsors!... mennyit várta,
Hogy az érces trombiták
Megharsannak... Szárguldozó
Testét golyó járja át...
S mielőtt a harci zászló
Fent lengett vón, mint igasló
Fejzte be életét!
Szegény, szegény, kidőlt Ráró
Megérdemli, hogy e dalban
Feljegyezzem a nevét!...

Vályi Nagy Géza.

KÜLFÖLDI CSENDŐRSÉGEK

A csehszlovák csendőrség.

(Bevezető közlemény.)

166. §. A csendőrségi főparancsnok köteles ellenőrizni azon utakat, amelyeket az országos csendőrpáncsnokok, helyetteseik, vagy más beosztott törzstisztek végeznek, köteles az útjaikról benyújtott jelentésekre ugyancsak a célbalövésekről szóló jelentésekre esetleges észrevételeit csatolni és tavasz felé mindenkor elrendelni, hogy lövési gyakorlatok végeztessenek.

167. §. A csendőrségi főparancsnok kötelessége, hogy ügyeljen az országos csendőrpáncsnokságokra, s ilyenkor különös figyelemmel kell lennie az oktatási módszerre és arra, miképpen működnek a törzsszállomásokon szervezett altiszti iskolák; ezenkívül vizsgálni kell az osztályparancsnokságokat és járási csendőrpáncsnokságokat, valamint némely útjában levő őrsöt is.

168. §. A csendőrségi főparancsnoknak útjai közben tárgyalnia kell az országos politikai hatóságok vezetőivel és az országos szervezetek előadóival a csendőrség magatartásáról és működéséről és ugyanezen ügyben meg kell egyeznie az átvizsgált őrsök szolgálati hivatalával és a lehetőség szerint az elsőfokú társasbírók elnökeivel, az államügyésszel és főállamügyésszel és végül, amennyire lehetséges, a járásbírók ságokkal is.

169. §. A csendőrségi főparancsnoknak ezen szemléje alkalmával meg kell győződnie, vajjon a csendőrsök a közbiztonság megőrzése végett a szolgálati utasítás szerint rendesen végzik-e a szolgálatot és vajjon a fiatal csendőrök szorgalmasan és türelmesen képeztetnek-e hivatásukra, vajjon az őrsökön való szolgálatra kirendelt személyek nem vezényelhetnek-e el önkényesen írásmunkára, vagy egyéb közigazgatási célokra, vagy a csendőrség oktatása végett esetleg a járőrök vizsgálatánál nem alkalmaztatnak-e különös eszközök.

Ha a csendőrségi főparancsnok az előírásoktól valamint eltérést tapasztalna, vagy ha olyasmi történnék, ami a biztonsági szolgálatnak vagy a csendőrségi, esetleg országos érdekeknek kárára volna, a közbiztonsági szolgálat tekintetében köteles azt az országos közigazgatás vezetőjének jelenteni, egyébként pedig köteles az ilyen hibákat vagy megfelelő úton megszüntetni vagy megszüntettetni, vagy ha ezen ügyek szabályozása a belügyminisztérium hatáskörébe tartoznék, köteles azokat ennek jelenteni, hogy eltávolítsa őket.

170. §. Kérvények és panaszok előterjesztése a szolgálati út betartása nélkül.

A belügyminisztérium 1921 március 30-án kelt 19.503. számú rendelete.

A szolgálati utasítás 148. §-ának 2. bekezdése és 170. §-ának 1. bekezdésében foglalt rendelkezés a következőképpen változtatott meg:

„A csendőrség tagjai a szemlék alkalmával a csendőrségi főparancsnokságnak, országos csendőrpáncsnoknak, helyettesének és kirendelt törzstisztnak közvetlenül — tehát az előírt szolgálati út betartása nélkül — terjeszthetik elő kérelmeiket és panaszukat, amelyeket kellő módon kell megfontolni és kellően megindokolni.”

A csendőrségi főparancsnoknak általában mindenképen igyekeznie kell arra, hogy a csendőrségben az általa választott hivatáshoz kedvet és szeretetet ébresztszen és törekednie kell, hogy a csendőrtestület kiegyesíttessék.

171. §. A csendőrségi főparancsnok mindarról, mit útjain különösen tapasztal, köteles felelős hatóságának, a belügyminisztériumnak jelentést tenni és indokolt javaslatot előterjeszteni, miképpen gondolná az észlelt hibákat eltávolítani.

A képviselő kivételes helyzete.

A belügyminisztérium 1920 március 13-án felt. 14290—13. számú rendelete. (Jóváhagyva a minisztertanács által 1920 március 4-én.)

Ha valaki kijelenti, hogy a nemzetgyűlés tagja, illetékes formában igazolvány kérendő tőle. A nemzetgyűlés tagjainak igazolványa arany oroszlánal díszített vörös bőrtokba van foglalva.

Bent fényképpel van ellátva. A tulajdonképpeni igazolvány művészies díszfejrassal van ellátva, mely a következőképpen szól:

A csehszlovák nemzetgyűlés elnöke igazolja, hogy X. Y. úr a csehszlovák nemzetgyűlés tagja. Pecsét: A csehszlovák nemzetgyűlés elnöksége, alá vannak írva: az elnök, a jegyző (a képviselők egyike) és a képviselőházi titkár (Dr. Haas).

A nemzetgyűlés tagjai, kik ezen igazolvánnyal igazolták magukat, nyilvános helyeken (pályaudvarokon, utcákon és hasonlók) a csendőri kordonokon, vagy őrségeken átbocsájtandók. Azon esetben, ha a csendőrségnek különös parancsa volna, hogy feltétlenül senkit se bocsásson át, vagy, ha a nemzetgyűlés tagjai katonai objektumokba való belépésre törekednének, mind egyiküknek lehetővé kell tenni az őrség illetékes parancsnokához, vagy a parancsnokló tiszthez való mielőbbi közeledést.

A nemzetgyűlés tagjainak felkérésük esetén mindenkor teljes információ adandó a konkrét esetekről (kérdések, panaszok, stb.). Ha a képviselők némelyike különös, vagy bizalmas jellegű információt kívánna, vagy ha oly követeléseket támasztana, amelyek teljesítése az illető parancsnok illetékességét meghaladja, előzetesen mindenkor a belügyminisztérium engedélye kérendő ki.

A nemzetgyűlés tagjának minden közbelépéséről, már akár az első, akár a második esetben, a belügyminisztériumnak azonnal jelentés teendő, mely az illetékes hatóságokkal való egyetértésben a nemzetgyűlés tagjának minden további információt megad.

A nemzetgyűlés tagjait nem illeti meg azon jog, hogy a csendőrségnek parancsokat osztogassanak, vagy tőle bármilyen szolgálatot követeljenek.

Magától értetődik, hogy a csendőrségnek, melynek minden állampolgárral szemben a legilletelmesebb formában kell viselkednie, a képviselőkben ezenkívül respektálnia kell az állami szuverénitást, melyet a nemzetgyűlés az elnök úrral együtt képvisel.

A szavazati jog elvesztésének a csendőrség általi megállapítása.

A belügyminisztériumnak 1919 június 12-én felt. 23131—13. számú rendelete.

Az 1919 január 31-én felt. törv. és rend. tári 75. számú községi választási szabályzat 3. és 4. §-ában megállapítja, hogy a községi választói jogból ki vannak zárva azok, akik oly büntetést, vétség, vagy kihágás miatt voltak elítélve, melyért a fennálló rendelkezések szerint a szavazati jog elvesztése jár, azonban olyan feltétel alatt, hogy ezen cselekmény aljas és becsutelen indító okokból követtett el. Hogy a bíróság már a feljelentésből megítélhesse, vajjon a szavazati jog esetleges elvesztéséről lehet-e szó, szükséges, hogy a csendőrség ilyen esetekben mindig igyekezzék megállapítani azon indító okot, amelyért a cselekmény elkövettett, és hogy ezen indító okot magában a büntető feljelentésben tüntesse fel.

A szóban levő esetek a következők: lopás, csalás, sikkasztás büntette vagy vétsége, vagy ezen bűncselekményekben való részesség, uzsora vétsége, végrehajtás megghusításának vétsége, vagy kihágása, a választási és gyülekezési szabadság védelméről szóló birodalmi törvény 3., 5., 7., 8. és 10. §-ában említett vétségek, amennyiben azok birodalmi gyűlési, vagy tartománygyűlési választásoknál követtettek el és az 1917. március 24-én felt. 131. számú bir. törv. szerinti árdrágítási vétségek és kihágások.

A csehszlovák köztársaságból a politikai átalakulás után menekült csendőrök jogállása.

(A belügyminisztérium 1920 október 19-én felt. 61161—13. számú rendelete.)

A nemzetvédelmi minisztériummal egyetértőleg

megállapítottatik, hogy azon csendőröket, akik az állami átalakulás után politikai indokokból a volt osztrák-magyar birodalomból alakult államokba menekültek, ezen cselekményük miatt, tekintettel a st.-germaini békeszerződés 92. cikkének rendelkezésére, a büntetőjog szerint büntetni nem lehet.

Csakis a védtörvény esetleges bűncselekményei miatt lehetne őket büntetni, azonban ekkor is lehetőségben áll az illetőnek — amennyiben nem telt le az opció részére megállapított határidő — az üldözést meggátolni azzal, hogy valamely idegen állam javára optál.

Csupán csak ha az optálási határidő letelik anélkül, hogy az illető személyek más állam javára optáltak volna, lesz lehetséges ellenük a védtörvény elleni kihágások miatt eredménnyel fellépni.

Az optálási határidő az 1920. április 9-én felt. törv. és rend. tári 236. számú törvény 4. §-a értelmében ezen személyek részére szabályszerűen hat hónapban állapítottatik meg és tekintettel az 1920 augusztus 20-án felt. törv. és rend. tári 492. számú törvény rendelkezésére, 1921 január 16-án telik le.

A csendőrtiszteket illetőleg a nemzetvédelmi minisztérium 1919 december 24-én felt. 21.019—2. számú rendeletérvényes ámbár csak addig, amíg az illető tisztek 1919 október 31-ig idegen állampolgárságot szereztek.

Külföldi repülőgépek.

A nemzetvédelmi minisztérium 1919 március 24-én felt. 9237/T. ügyszámú rendelete.

Nemrégén német-osztrák repülőgép szállott le a cseh-szlovák köztársaság területén.

A közeli helység helyőrségi parancsnoksága a repülőgép leszállását jelentette a repülőtestületnek, mely testület azt táviratozta, hogy további döntésig a repülőgép foglaltassék le. A helyőrségparancsnokság azonban ezen határozatot nem várta be és megengedte a repülőgépnek a Prágába való repülést; útközben a repülőgép kénytelen volt leszállni és összetört.

Hogy ilyen esetek ne ismétlődjenek, elrendeltetik, hogy a leszállott külföldi repülőgépek (a szövetségeseket kivéve) rendszerint megőriztessenek és a pilóta eltávolítottassék, esetleg a repülőtestület parancsnokságának további döntéséig internáltassék, közben a repülőtestület parancsnokságának sürgős jelentés teendő.

A csendőrséghez beosztott igazgatási tisztek szakszerű kiképzése.

A belügyminisztérium 1921 apr. 22-én felt. 24.695/13. számú rendelete.

A csendőrségi főparancsnok 1921 március 25-én felt. 116. bizalm. ügyszámú javaslatára a beosztott igazgatási tisztek szakszerű kiképzése ügyében a következő irányelvek iratnak elő:

1. A próbára felvett tisztek először egy hónapi időre azon országos csendőrparancsnoksághoz osztatnak be, ahol akkoriban tényleges altiszti iskola működik. Ezen tisztek kötelesek az egész idő alatt az altiszti iskola előadásain mint hallgatók résztvenni.

2. Ezen idő letelte után e tisztek a megüresedett rendszeresített állások szerint egyes országos csendőrparancsnoksághoz osztatnak be, mely őket az országos csendőrparancsnokság székhelyén, vagy kikülönített törzstiszt székhelyén levő osztályokhoz osztja be és ha ez nem volna lehetséges, idősebb, tapasztalt igazgatási csendőrtiszt által vezetett más osztályhoz.

3. Az osztályparancsnok, akihez a próbára felvett tiszt van beosztva, köteles őt kellőleg megismertetni az irodai szolgálattal, nemkülönben a végrehajtási szolgálattal és ügyelni kell az ő elméleti kiképzésére is.

Ami a végrehajtási szolgálattal illeti, az osztályparancsnok intézkedik, hogy a hozzá beosztott tiszt úgy a járási csendőrparancsnokkal, mint a helyi őrs parancsnokával gyakorlatilag hajtsa végre a szolgálati járőrök összes neveit és a lehetőség szerint a rendkívüli szolgálatok összes neveit is, hogy ezen szolgálatokat saját tapasztalatából megismerje.

Az elméleti kiképzés a csendőrsők részére előírt tanítási program keretében történjék, azonban csupán a tulajdonképpen csendőri szolgálatra vonatkozó tárgyakra szorítkozzék és oly módon vezetessék, hogy

alkalmas előképzettséget nyújtson az igazgatási csendőrtisztek részére szervezett informáló-tanfolyam részére.

Az osztályparancsnok azonkívül köteles a hozzá bocsátott próbatisztet körjáratú szolgálatba is elvinni és e célból köteles őt 5 órsszemlénél alkalmazni.

4. Végül az illetékes kirendelt csendőrségi főzstiszt és azon országos csendőrpáncsnokságoknál, ahol kirendelt csendőrségi főzstisztek eddig szervezve nincsenek, az országos csendőrpáncsnok maga köteles a tisztet próbaévének befejezése előtt 5 órsszemlénél igénybevenni.

5. A kiképzés egész menetéről napló vezetendő, amelyben fel kell tüntetni a kiképzésre vonatkozó minden lényeges körülményt. Ezen napló a tisztnek informálási tanfolyamra való behívása alkalmával szolgáló úton a csendőrségi főparancsnokhoz terjesztendő be.

6. Legalább 14 nappal a próbaév letelte előtt az országos csendőrpáncsnokság részletes jelentést terjeszt minden egyes próbatisztról a csendőrségi főparancsnokhoz és egyúttal kijelenti, vajjon az illető alkalmas-e, hogy a cseh-szlovák csendőrség kötelékébe véglegesen felvétessék.

A bilineselő láncok felrakásáról.

A bilineselő láncok csakis akkor rakhatók fel, ha a csendőr személyi biztonsága, vagy a kísérés biztos keresztülvitele azt megkövetelik.

Ha a bilineselő láncok felrakásánál két csendőr van jelen, a láncot a rangban fiatalabb csendőr köteles felrakni, a járőrvezető készenlétben, vagy kézben tartott puskával figyelni a letartóztatottat és e célból oldalt lép, hogy a megbilineselőt jobban szemmel tartsa és hogy a bilineselő csendőrt védelmezhesse, ha ellene támadás intéztnék; a csendőröknek sohasem szabad egymás mögött állniok.

Ha egyetlen csendőr tartóztat le valakit, a láncot nem szabad más személyek segítségével felrakni, minthogy a bilineselő láncok felrakása igen gyakran az ellenségülést okát képezi és a csendőr ilyenkor legkönnyebben lefegyverezhető.

A csendőr ezért ilyen esetben a bilineselő láncokat csakis más megbízható személyek közbejötté mellett teheti fel. A segédkező személyt a lehetőséghez képest kéznél levő fegyverrel kell ellátni és e személynek oldalt kell állnia, ellenben a csendőr balról szemben áll a letartóztatandóval és — puskáját hátra tolva és bal alsókarjára felfüggesztve — a bilineselő láncokat ügyesen és gyorsan felrakja, készen levén arra, hogy szükség esetén a letartóztatott ellen védekezzen, ha a letartóztatott ellene támadni akarna.

A kézilánc 67,5 cm. hosszú és apró, hosszúkasan sodrott, összeforrasztott cikkekből áll.

Egyik végén 22 mm. nagyságú karika van, majd 12 cm. távolságban 6 láncszem, amelyek utolsójába ismét 27 mm. nagyságú karika nyúlik.

Ha valaki megbilineselendő, a bilineselő lánc vége a második körön át dugatik át és a kéz fedetlen hajlásán oly erősen huzatik meg, hogy a kéz ki ne csúszhasson; a másik kéz körül pedig, mely a már megbilineselt kézre laposan helyezendő, gyorsan meghuzatik a lánc rövidebb vége az első még szabad karikán át és amikor mindkét kéz egymáshoz bilineseltetett, a zár a megfelelő láncszembe bezáratik.

Két személy és pedig mindegyikük egy kezén a leírt módon bilineseltetik egymáshoz. Ezen esetekben nem használatnak összekötő láncok.

Ha három vagy négy személyt kellene kísérni, a hosszú összekötő lánc az első párnál bedugatik a bilineselő lánc középső karikájába, melyben saját körével tartja magát, második vége a következő letartóztatottnál, vagy letartóztatott párnál zárral záratik el, miáltal a kísért személyek össze vannak kapcsolva.

A bilineselő lánc ugyanoly módon teendő fel, hogy egyetlen kéz se csúszhassék ki, azonban szigorú büntetés alatt tilos a láncot oly erősen meghúzni, hogy a vérkeringés megakadályoztassék, vagy a megbilineselt személy megsebesíttessék.

Ha nagy hideg van, a csendőr köteles a megbilineselt fogoly kezét ruhával, vagy takaróval befedni, melyeket szabály szerint a kocsin utazó kíséretnek kapnak.

TANULSÁGOS NYOMOZÁSOK

Hogyan kell a cigányokat ártalmatlanná tenni.

Nyomozták: VITÉZ HORVÁTH JÓNAS tiszthelyettes, TAKÁCS IGNÁC törzsrőmester, SINYI LAJOS őrmester, KOVÁCS IMRE, SZEVERITS JÁNOS és ALT JÓZSEF csendőrök (Gölle).

A Nagymagyarországtól elrabolt területeken sok kőboregény is ottmaradt s ez egyedül, amit egyáltalában nem sorolunk a veszteségeink közé. Ez a nyugtalan, leköthetetlen s még mindig az ősi vadság erkölcsi állapotában élő különös népfaj állandó szereplő alakja a csendőrkronikáknak és elpusztíthatatlan delinquense a nyomozó járőröknek, a legkegyetlenebb gyilkosságoktól kezdve a legjelentéktelenebb tyúklopásokig. Évtizedek óta tanulmányozzuk őket, hogy minden szokásukat, fortélyukat megismerve, véglegesen ártalmatlanná tehessek a bűnözők e kipusztíthatatlannak látszó fajtáját.

Olvasóink hallottak, olvastak és tapasztaltak e téren sokat s egy nyomozás leírásának keretében nem is lehet arra helyet találni, hogy a cigánykérdéssel behatóan foglalkozhassunk. Ezért csak azokra a tanulságokra szorítkozunk, amelyek az alább ismertetett nyomozásból kinálkoznak.

Ha egy, esetleg több órs körletében cigányok ütnek tanyát, azokat szem elől téveszteni egy pillanatra sem szabad. Ennek pedig nem az a kielégítő módja, hogy a portyázó járőrök időközönként be-bebukkantanak a cigánytelepekre. A cigányok vármegyei területre kiterjedő hírhalózatot szerveznek maguknak és állandó összeköttetésben állanak egymással. Ha valamelyik rossz fát tesz tesz a tüzre valahol, bőven van összeköttetése és cinkostársra, hogy eltűnjék arról a környékről és valahol másutt, ahol nem kell a felelősségrevonástól tartania, húzódik meg addig, amíg az idő gyorsan vastagodó pora feledésbe nem viszi a rovására írható bűncselekményt.

Soha sem fog az az őrsparancsnok a cigányaitól s így a kiderítetlen eseteinek nagy részétől megszabadulni, aki az egyes bűncselekményekkel s az egyes gyanúsított cigányokkal külön-külön, elszigetelten foglalkozik, mert az egyedül kérdőre vont cigány legtöbbször egéruat talál. Előbb tiszta képet kell nyerni a cigányok egymással való összeköttetéseiről s e célra megbízható és pontos hírszolgálat hálózatát kell kiépíteni. Amikor azután ez megvan, rajtaütésszerűleg, időt és fáradságot nem kímélve, széles körben kell a nyomozást lefolytatni. Valóságos kis hadjárat ez, amelyet gyorsan, erélyesen és világos áttekintéssel kell lefolytatni, hogy dús eredményt hozzon.

Szép és hasznosítható példáját adta ennek vitéz Horváth Jónás tiszthelyettes, aki lépésről-lépésre haladva, olyan gyűrűbe zárta a cigányokat, hogy azok minden körmönfonságuk mellett sem menekülhettek.

1922 január 20-án a gálosfai csendőr őrsparancsnokság a göllei őrsöt táviratban az iránt kereste meg, hogy gyilkosság, rablás és többrendbeli lopás gyanúja miatt a göllei őrskörletben tartózkodó összes cigányok őrizetbe veendők és addig, míg a nyomozó járőrök oda megérkeznek, őrizetben tartandók. Másnap, 21-én, a gálosfai, mozdósi, kaposszekesői és a szászvári csendőr őrsök járőrei Babai János és Babai István döbröközi illetőségű kőbor cigányokkal a göllei őrsre megérkeztek. A nevezett 2 cigány az említett járőröknek azon beismerő vallomást tette, hogy 1921 február 26-án éjjel Óvásárosdombon Horváth János molnárt meggyilkolták, kirabolták és a göllei, mozdósi, gálosfai, kaposszekesői és szászvári őrskörletben sorozatosan 20 rendbeli betöréses lopást követtek el. Társaiknak a göllei őrskörletben tartózkodó cigányokat nevezték meg.

A göllei őrsre kísért 2 kőbor cigány a göllei őrs által előző nap őrizetbe vett 10 cigánnyal szembesíttetett. A 2 cigány tetttestársaikat ismerte fel a többi cigányban és a gyilkosság, rablás és betöréses lopá-

sokra vonatkozólag tett beismerő vallomását megismételte. Az utóbbi 10 cigány azonban konokul tagadott.

Mivel a két előbbi cigány által beismerett bűncselekmények között egy, a göllei őrs kiderítetlen esetei közé tartozó betöréses lopás is szerepelt és az őrizetbe vett cigányok kettő kivételével mind a göllei őrskörletben tartózkodtak, azért a nyomozás vezetését és további irányítását vitéz Horváth Jónás tiszthelyettes, göllei őrsparancsnok vette át.

10 napi nyomozás után, dacára, hogy a gyilkosságot, rablást és a 20 betöréses lopást több minden érdekelt cigány beismerte, az eredmény még távol volt, mert a bűncselekmények elkövetésének módját a valóságnak megfelelően megmutatni a cigányok nem tudták, sem a bűnjeleket előadni vagy az orgazdákat megnevezni nem voltak képesek.

Ezen eredménytelen 10 napi fárasztó nyomozás után vitéz Horváth Jónás tiszthelyettes, látva, hogy a cigányok által tett pusztá beismerés bizonyítékok nélkül a bűncselekmények kiderítéséhez nem elegendő, arra a meggyőződésre jutott, hogy az őrizetbe vett cigányok az általuk beismerett bűncselekményeket nem követték el, hanem — ismerve a cigányfurfangot — valószínű, hogy az elkövetett bűncselekményekről valami más módon szereztek tudomást az igazi tettesektől, akiket nem akarnak elárulni és a beismerő vallomást csak azért tették, hogy az általuk tényleg elkövetett egyéb bűncselekményeket a nyomozó csendőrök előtt palástolják. A cigány tudja azt, hogy bizonyítékok nélkül a bíróság úgyszólván felmentő ítéletet hoz s így végeredményében megússzák a dolgot, ha a hamis beismerésekkel lépre tudják csalni a csendőröket.

Vitéz Horváth tiszthelyettesnek eme feltevése csakhamar helyesnek bizonyult, mert amint a cigányok látták, hogy beismeréseiknek a csendőrök nem adnak hitelt és így a csendőrök őrizetéből nem tudnak simán szabadulni, beismerték, hogy Petrovics Ferenc Gy. nevű kőborcigánytól szereztek tudomást az általuk beismerett bűncselekményekről, aki az említett bűncselekményeket több társával együtt követte el. Amikor pedig a nyomozás további folyamán megállapítást nyert, hogy az egyik kőborcigány, Babai János Tolnamegyében lopásokat követett el és emiatt a szekszárdi kir. törvényszék körzeti, beismerték, hogy a hamis beismeréseket Babai János cigány rábeszélésére tették, azért, hogy a csendőrök által addig nem ismert bűncselekményeket ezzel leplezzék, illetve azokról eltereljék a figyelmet. Beismerték továbbá, hogy Petrovics Ferenc Gyaláni legutóbb Pécs mellett az egyik mézszégetnél, egy Sütő nevű cigánynál tartózkodott, aki szintén közreműködött az elkövetett bűncselekményeknél. Az ez irányban lefolytatott nyomozás azonban csak annyit eredményezett, hogy a jelzett helyen Sütő Károlynak tényleg volt háza, amit a megszálló szerbek kivonulásakor eladott és azután ismeretlen helyre eltávozott, továbbá, hogy nevezett lakásán a szerb megszállás ideje alatt több fegyveres, szerb katonaruhába öltözött cigány szokott tartózkodni. Ezen megállapítások után a nyomozás holtpontra látszott jutni, vitéz Horváth tiszthelyettes azonban a nyomozás további folytatásáról nem mondott le, hanem Sütő Károly cigány pontos személyleírásának beszerzése után, a pécsi államrendőrségtől beszerezte az összes lebujszó és oly korcsmák névjegyzékét, ahol a cigányok leginkább meg szoktak fordulni és ennek alapján megállapítást nyert, hogy Sütő Károly cigány több társával a Sudázs-féle korcsmában szokott leggyakrabban mulatozni.

Így sikerült a társai személyleírását is megszerezni és megállapítani, hogy azok mulatozás közben egymásközt milyen néven érintkeznek, milyen neveket használtak egymás megszólításánál. Az így szerzett adatok alapján Baranyában különböző községekben sikerült 30 cigányt összeszedni, akiknek valódi nevük és személyazonosságuk megállapítása után kiderült, hogy a 30 cigány közül 19, köztük Sütő Károly is, mind álneveket használtak.

Az, hogy a kőborcigány valódi nevének, születési helyének és személyazonosságának megállapításánál a nyomozó csendőrnek mennyire körültekintőnek kell lenni és a leigazolt kőborcigány által felmutatott, igaz-

zolásul szolgáló okmányoknak mennyire nem szabad hitelt adni, az alábbiak is igazolják.

Mikor a személyleírások alapján vitéz Horváth tiszthelyettes a cigányok összeszedéséhez fogott, őrizetbevételük alkalmával azok kivétel nélkül keresztlevéllel és községi illetőségi bizonyítványokkal igazolták magukat, sőt különböző községekben házat vásároltak és mint odaváló születésű és illetőségű állampolgárok igazolták magukat és arra hivatkoztak, hogy még gyermekkorukban szüleikkel kivándoroltak Oroszországba, de a háború alatt, mint jó hazafiak, visszavándoroltak, községükben házat vásároltak és mint békés adófizető polgárok élnek. Minden gyanúsítás ellen a leghatározottabban tiltakoztak.

Hogy az alább felsorolt bűncselekmények elkövetése mégis rájuk bizonyult, az a nyomozást vezető vitéz Horváth tiszthelyettes rendkívüli ügybuzgósága, kitartása, kiváló leleményessége és szakértelme folytán volt lehetséges, mert sem a felmutatott keresztleveleknek, sem a községi illetőségi bizonyítványoknak nem adott hitelt, hanem a gyanús cigányokat őrizetbe vette és hosszas, többszöri, külön-külön lefolytatott kikérdezés, felismerés céljából való szembesítés során megállapította, hogy a gyanúsított cigányokat az ország különböző részein több községben is megkeresztelték, sőt még olyan is volt köztük, akit 5 községben is megkereszteltek s mind az 5 helyen más és más nevet vett fel.

Jellemző a cigányra, hogy a szülők már a gyermek születésénél gondoskodnak arról, hogy gyermekük bűncselekmények elkövetése esetén az igazságszolgáltatás elől menekülhessen: több helyt, több név alatt is keresztvíz alá tartják, a kőbor cigányt tehát már gyermekkorától fogva határozottan bűnözőnek szánják és nevelik a szülők.

A cigányok a terhükre rótt bűncselekményeket csak akkor ismerték be s az orgazdákat csak akkor nevezték meg, amikor látták, hogy a nyomozó csendőrök mennyire részletesen kiterjeszkednek minden lenyegtelennek látszó, minden kis részletre és semmi fáradságtól sem riadnak vissza, hogy védekezésükre világosságot derítsenek. Így mind erősebb ellentmondásokba keveredtek, míg végtére 58 napi, megszakítás nélküli fárasztó nyomozás után sikerült a beismerések alapján 54 lopást, 60 orgazdaságot, 3 erőszakos nemi közönséget és 8 csalást kideríteni és az elfogott 19 cigányt az akkoriban 2,000.000 korona értékű bűnjelekkel együtt az igazságszolgáltatásnak átadni, 65 egyént pedig mint tettestársat, bűnrészt és orgazdát feljelenteni.

A lefolytatott nyomozás ideje alatt Baranya, Tolna és Somogy vármegyék több községében számos, súlyos természetű bűncselekmény jutott vitéz Horváth Jónás tiszthelyettes tudomására. A gyanúsítottak szerb elszakított területre menekültek, Horváth tiszthelyettes így a nyomozás folytatását kénytelen volt befejezni és egyelőre az elért eredménnyel beérni. Nem tett le azonban azon szándékáról, hogy a gyanúsított egyéneket későbbi időpontban, amikor már üldöztetésükre nem gondolva visszatérnek, elfogja és az annak idején abbahagyott nyomozás szárait ismét felveszi.

Ebből a célból vitéz Horváth Jónás tiszthelyettes az 1922. évben lefolytatott nagyobb szabású nyomozás lebonyolítása során a cigányok bűncselekményei által leginkább veszélyeztetett községekben megbízható besugókra igyekezett szert tenni, hogy az ott lakó, vagy megforduló cigányokról, azok magatartásáról állandóan informálva legyen. Azon volt, hogy egy besugóhálózatot építsen ki s az így hozzá befutó értesítések alapján mihamar módjában legyen a kiderítetlen bűncselekményeket kinyomozni és a tetteseket elfogni. Állandó érintkezést kellett fentartania azért is, hogy az annak idején szökésben levő cigányok esetleges visszatéréséről s magatartásáról értesülést szerezhessen.

Vitéz Horváth tiszthelyettes a besugókkal levéltel tartotta fenn az összeköttetést. Megbízása a következőkre terjedt ki:

1. A szökésben levő, szerb elszakított területről visszatérő cigányok neveinek és tartózkodási helyeinek kipuhatolása.
2. A visszatért cigányok minő bűncselekményekkel gyanúsíthatók?

Ily módon 1924. évi január hó 28-ig a következő fontosabb értesülésekre tett szert:

1. A pogányi és bikali gyilkosság tettesei 1923. évi október hónapban Bostán (Baranya vármegye) letelepedtek, a garéi plébánián megkeresztelkedtek és álnéveket vettek fel. Közülük egyesek hosszabb időre eltávoztak a telepről, de mindig visszatértek. A környékbeli pusztákon ruhákat értékesítettek, különösen Tóth János bostai molnárhoz jártak sűrűn ruhákat eladogatni. Megállapították a besugók útján, hogy az egyik álnév alatt rejtőző cigány neve Kovács Bandi Krajoá, egy másiké pedig Petrovics Gyuri, a harmadiké Péro Mihály, akik az említett gyilkosságok elkövetésével gyanúsíthatók voltak.

2. A göresőnyi erdőben tanyázik három kőborcigány család, akiknél időközönként sok idegen kőborcigány szokott megfordulni, sokszor harmincan is összejöttek. Az egyik, Bogdán János álnév alatt rejtőzött cigányt a besugó felismerte Petrovics József Boos személyében, mert a nevezettel a háborúban együtt katonáskodott. A szerb megszállás alatt több bűncselekményt követett el szerb katonaruhában, fegyveresen.

Ezen értesülések birtokában vitéz Horváth tiszthelyettes meghagyta göresőnyi besugójának, állapítsa meg, hogy az ottani erdőben megforduló idegen cigányok nem Bostáról járnak-e oda és igyekezzék néhányan a nevét megtudni. A besugó ennek a megbízásnak pontosan eleget is tett, amennyiben rövid idő múlva azt az értesítést küldte, hogy az odajáró cigányok tényleg Bostáról jönnek és sikerült is neki két cigány nevét megtudni. Az egyik Kolompár Antal, a másik pedig Kalányos József volt. A besugó az erdei cigánybandát állandóan figyelte és feltűnt neki, hogy ott mindig folyik a bor annak ellenére, hogy a cigányok nem jártak be a községbe bort vásárolni. Nem volt nehéz a bor szerzés módját kipróbálni, mert 1923. év őszén a göresőnyi és bostai szőlőhegyekben napirenden voltak a pincebetörések. Az erdőben többször hallott lövéseket és a kunyhók közelében katonapuskához való töltényeket, illetve hüvelyeket talált. Megállapította még, hogy Petrovics Sándor Hangának, aki szintén a telepen lakott, Somogy községben „Juli néni” nevű komaasszonya lakik, akilhez többször eljárogat.

1924. január havában megtudta vitéz Horváth tiszthelyettes a göllei bírótól, hogy Vízkerezt napján az esti órákban a göllei dögtemetőnél hat idegen cigány tartózkodott, akiknek a göllei lakos három cigány vasorát vitt. Ezen értesülés alapján a göllei cigányok kikérdeztettek, de mindent tagadtak. Ez a tagadás feltűnt vitéz Horváth tiszthelyettesnek s ebből azt gyanította, hogy az idegen cigányok a gölleiek közreműködésével örskörletében valamely bűncselekmény elkövetését tervezik, ezért a cigánytanyát fokozott és állandó megfigyelés alá helyezte. Ebben a feltevésében megerősítette őt az a körülmény is, hogy az 1923. év őszén két hónapig Göllén tartózkodó és letelepedni szándékozó Horváth Erzsébet és Kalányos Kati cigánynők, akik 1923. évi december hó elején Patacsra távoztak, a bostai és göresőnyi cigányokkal rokonságban állanak. Patacs község az utóbbi két községhez alig 13 kilométernyire fekszik és így egymás között az összeköttetést igen könnyen fentarthatták. Vitéz Horváth tiszthelyettes minden szolgálata alkalmával puhatolt aziránt, hogy örskörletében nem láttak-e idegen cigányt megfordulni. Január hó 28-án éjjel Inám pusztán megtudta, hogy az esti órákban láttak egy fegyveres cigányt, de hogy merre ment, azt nem tudták megmondani. Vitéz Horváth tiszthelyettes, aki ekkor Kovács Imre csendőrrel ellenőrző szolgálatban állott — Inám pusztán Sinyi Lajos őrmester és Alt József csendőrből állott járőr ellenőrizte — a cigány kézrekerítését határozta el. Mindkét járőr, különböző utakon, Gölle községbe ment azzal a céllal, hogy a cigánytanyán lesállást fognak tartani, mert, ismerve a cigányok természetét, feltételezte, hogy a fegyveres cigány vagy megpihen valamely útbaeső pusztán, vagy pedig a göllei cigánytanyára megy. Portyázás közben a cigánynak nem sikerült nyomára akadni, ezért mindkét járőr lesállást tartott a göllei cigánytanyán. Rövid ideig tartó figyelés után, 24 óra körül észrevették, hogy az egyik kunyhó ablakán bezörget valaki, odabent világosságot gyújtottak s a zörgető egyén bement a kunyhóba. Alighogy bezáródott a jövevény mögött

az ajtó, mindkét járőr utána ment és egy sárgakabátos, mezítlábas, 26 év körüli cigányt pillantott meg, akinek a hátán szíjra kötött és hat tölténnyel megtöltött szerb nagy katonai forgópisztoly csüngött.

A jövevény Lakatos István duناعresíj illetőségűnek mondotta magát, aki Kaposvárra akart rokonságát menni. Vitéz Horváth tiszthelyettes ezen állításának azonban nem adott hitelt, elfogta, az örsön ismét kikérdezte és meg is motozta. A motozás során előkerült egy, az alsónadrágba bevarrt és Horváth János, 33 éves, hercegszöllősi illetőségű egyénre kiállított keresztlevél. Ennek holszerzésére kikérdeztetvén, előadta, hogy hamisan mondotta be előzőleg a nevét s hogy a keresztlevél az övé. Ezt sem hitte vitéz Horváth tiszthelyettes, hanem lement ismét a cigánytanyára s a göllei cigányokat kikérdezés alá vette, mert úgy gondolta, hogy éjnek idején idegen cigány nem kérheti beocsájtatását anélkül, hogy erről a többiek előre értesítve ne lettek volna, vagy legalább is ne ismerték volna azelőttől. Hosszadalmas kikérdezés után végre előadták a göllei cigányok, hogy a jövevény Horváth János 26 éves orói születésű egyén, aki állandóan Patacsra lakik, tehát ugyanott, ahová Horváth Erzsébet és Kalányos Kati az ősz folyamán Gölléről átköltöztek. Horváth János cigány, midőn előtte a valódi ki-volta, életkora és illetősége feltáratott, előadta, hogy a keresztlevelet úgy vette egy cigánytársától pénzért, hogy azzal a hatóságot alkalomadtán félrevezethesse. Göllére Horváth Erzsébet és Kalányos Kati biztatására jött, akiktől azt az utasítást kapta, hogy lépjen érintkezésbe Lakatos Giza göllei cigánynővel, aki meg fogja neki mutatni, hogy a templom közelében mely házba törjön be. Beismerte tehát azt a szándékát, hogy betöréses lopás elkövetése végett jött fegyveresen Göllére. Társait nem volt hajlandó felfedni, megállapítani pedig, bizonyítékok híján nem lehetett, mert bűntársai még nem tartózkodtak a környéken s így feltehető volt, hogy őt, mint szakértő szemrevételezőt küldötték előre társai.

Ezen megállapítások alapján kézenfekvő volt az a feltevés, hogy az elfogott cigány egy bűnszövetség tagja, ezért vitéz Horváth Jónás tiszthelyettes nem bocsátotta szabadon, hanem Patacsra kísértette annak megállapítása végett, nem terheli-e más bűncselekmény elkövetése. A járőrök Patacs előtti állomáson (Pellérdén) szállottak le a vonatról azért, hogy a patacsi cigánytanyát a szőlőkön keresztül észrevétlenül megközelíthessék. A cigánytanya közelébe érve, vitéz Horváth tiszthelyettes észrevette, hogy egy cigány a község felé fut, ezért a fogoly cigányt Sinyi Lajos őrmester által vezetett járőr őrizetére bízta, maga pedig üldözőbe vette a menekülőt, mert a cigányasszonyok bemondása szerint az a csendőrök elől szökött a faluba. A menekülő egyik házból a másikba futott, míg végre körülbelül a tizenötödik házban a járőr elfogta és kikérdezte. Az elfogott cigány Petrovics György bostáni lakos volt, aki ijedtében több betöréses lopást beismert és bűntársait meg is nevezte, akik valamennyien a Bostán lakó cigányokhoz tartoztak. Ezek után a cigánytanyán Horváth Erzsébetet és Kalányos Kati-t a járőr őrizetbe vette. A foglyokat vitéz Horváth tiszthelyettes Sinyi Lajos őrmester járőrére bízta azzal az utasítással, hogy azokat őrizze addig, míg ő maga a Bostán elfogandó cigányokkal vissza nem érkezik.

Tekintettel arra, hogy vitéz Horváth Jónás tiszthelyettes a besugók értesítéseiből tudta, hogy a bostai cigányok csaknem kivétel nélkül súlyos bűncselekményekkel alaposan gyanúsíthatók, az összes Bostán lakó tizenegy cigányt éjnek idején elfogta és Patacsra kísérte, ahonnan, Sinyi őrmester járőrével egyesülve, a foglyokat Göllébe kísérte.

A göllei örsön Petrovics György Gyuri beismerte, hogy a Bostán tartózkodott cigánytársai közül még többen nem kerültek kézre, névleg Kalányos József (Joppa), Kolompár Ferenc (Antal), Petrovics Jani (Banga), Petrovics Pál (Csikó), Petrovics Bandi (Krajcár) és Petrovics Aranka, akiket több bűncselekmény terhel, nevezetesen a pogányi, kistótfalusi, a Somogy községhez tartozó ördögmalomi gyilkosságok, valamint több rablás és lopás.

Nevezett cigány bemondása szerint ezen társai leginkább Sellye és Marócsa községekben szoktak tartó-

kedni és amikor társaikat elfogták, akkor is Sellye községben voltak.

Hogy a felsorolt cigányok mielőbb kézrekeríthetők legyenek s hogy időközben a határon át ne szökhesse- nek, vagy a bűnjelek megsemmisítése végett az orgaz- dákkal érintkezésbe ne léphessenek, az őrsön levő ci- gányok őrzését vitéz Horváth Jónás tiszthelyettes Sinyi Lajos őrmester, Alt József csendőr és megfelelő számú polgári egyén őrizetére bízta, maga pedig Kovács Imre csendőr, Takács Ignác törzsőrmester, Szeve- rits János csendőrrel Petrovics György elfogott ci- gányt magával kísérve, először Sellye községbe ment, de ott az említett cigányok feltalálhatók nem vol- tak. Innen Marócsára menet, útközben Sellye és Ma- rócsa községek közötti erdőben is razziát tartott az ottani csendőrök támogatásával és az erdőőrök veze- tése mellett a marócsai cigánytelepet is meglepték. A kunyhókat átkutatták, de a keresett cigányok itt sem voltak feltalálhatók, sőt mindenütt ismeretlenek vol- tak. Vitéz Horváth Jónás tiszthelyettes látta, hogy Pet- rovics György cigány húzza az időt, nyilván azért, hogy a szökésre alkalmat találjon, ezért figyelmeztette őt arra, hogy jól gondolja meg, mit mond, mert úgyis addig fogják a cigányokat községről községre keresni, amíg csak meg nem találják. Ekkor Petrovics György beismerte, hogy a keresett cigányok vagy Gilvánfán Bogdán János cigány orgazdánál, vagy Kákics községben Petrovics János és Kolompár Sándor cigányok- nál vannak. Ezen útbaigazítás alapján Marócsáról Ká- kics községbe mentek a járőrök, ahol polgári egyének igénybevételével a cigánytelepet átkutatták, de ered- mény nélkül.

Kákics községben az ottani előjáróságtól vitéz Horváth tiszthelyettes megtudta, hogy Petrovics Já- nos és Kolompár Sándor cigányok Bogdán János gil- vánfai cigány fiai és hogy szoros összeköttetésben van- nak egymással s a községi előjáróságnak is gyanusak. Ezért vitéz Horváth tiszthelyettes elhatározta, hogy Petrovics János és Kolompár Sándor cigányokat ma- gukkal viszik Gilvánfára, hogy mellékúton meg ne előzzék őket a cigányok hírnökei és előbb Gilvánfára érve, az ottani cigányokat a csendőrök jöveteléről ér- tesíthessék. Ez azért is szükséges volt, mert Kákicsról Gilvánfára több út is vezet. A két kákicsi cigány bete- get színlelt és kijelentette, hogy gyalog menni nem tud. Vitéz Horváth tiszthelyettes nem jött zavarba. Kocsira pakolta a két cigányt s a megfelelő elővigyázatossági rendszabályok betartására ügyelve, folytatta útját. Gilvánfa községbe éjjel 24 órakor megérkezve, Bogdán János lakását átkutatta, de a keresett cigányok nem voltak ott. Bogdán János egyik fia Takács Ignác törzs- őrmesternek beismerte, hogy három cigány és egy cigánynő ott tartózkodott, de este 22 órakor Kákicsra eltávoztak. Azt is beismerte, hogy nevezett cigányok február 3-án Pécsen egy csendőrijárőr elől megszök- tek. A járőr több lövést tett utánuk, de sértetlenül el- menekültek. Mivel a járőrök Kákicsról jövet senkivel nem találkoztak, így feltehető volt, hogy a cigányok Nagycsány felé vették útjukat, mivel ott is tartózkod- nak cigányok.

Vitéz Horváth tiszthelyettes Bogdán Jánost és esa- ládját, valamint az odakísért Petrovics Jánost és Ko- lombár Sándort az ottani községi előjáróság őrzésére bízta azzal, hogy a cigányoknak a községet reggelig el- hagyniok nem szabad és Nagycsány felé az említett cigányokat járőrtársaival üldözőbe vette. Petrovics Györgyöt is magukkal vezetve, Nagycsányra megér- kezve, a vasúti megállónál megtudták, hogy 24 órakor egy cigány érdeklődött, mikor megy vonat Gyüd felé, azután a községbe eltávozott. Az ottani cigányok kunyhóik átkutatása alkalmával azt állították, hogy náluk idegen cigányok nem voltak s mert azok a községben sem voltak feltalálhatók, a vasúti megállónál tartottak a járőrök leszállást abban a reményben, hogy a reggel öt órakor Gyüd felé induló vonathoz megérkeznek. Hiába vártak a járőrök a vonat megérkezéséig, a ci- gányok nem jöttek. Feltehető volt, hogy a cigányok Gyüdre gyalog indultak el s mert Nagycsány Gyüdhöz 40 km., megérkezésük oda csak az esti órákban volt vár- ható. Hogy az elfogásuk biztosítható legyen, a járőrök vonattal Harkányig utaztak, ott kiszállva, Matty községbe mentek, ahol Petrovics György több társával az 1921. évben egy pár lovat lopott, hogy a helyszínén

a lopás elkövetési módját megmutassa. Ennek megtör- ténte után Matty községből elindultak. Gyüdbe 23 órakor érkeztek meg. Ott hat megbízható polgári egyént magukhoz véve, egy órakor a cigánytelepet csendben körülkerítették és rajtaütöttek. A kunyhók- ban minden esendes volt. Ellenállást a cigányok nem fejtettek ki és így az estéli órákban oda megérkezett három cigányt és egy cigánynőt: (Kalányos József Joppa, Petrovics Ferenc Antal, Petrovics Aranka, Pet- rovics Jani Banga) sikerült elfogni, akik, beismerésük szerint, már a hajnali órákban át akartak szökni a ha- táron. Még ott, az elfogás színhelyén beismerték, hogy egy társuk, Petrovics Pál (Csikó) Szentlőrincen rej- tőzködik egy cigánynőnél. Petrovics még aznap őrizet alá került s a többi cigánnyal együtt a göllei őrsre ki- sérték a járőrök.

A foglyok kikérdezése során megállapítást nyert, hogy az általuk beismerett bűncselekményekben a gör- esőnyi erdőben tartózkodó cigányok is részesek, ezért azoknak mielőbbi elfogása is szükségessé vált. A gör- esőnyi besugó jelentése szerint a cigányok fel voltak fegyverkezve, vitéz Horváth tiszthelyettes tehát járőr- társat és még két járőrt vett maga mellé. A járőrök tagjai voltak: Sinyi Lajos őrmester, Takács Ignác törzsőrmester, Alt József, Szeverits János és Kovács Imre csendőrök. A járőrök február hó 21-én délután érkeztek Göresőny községbe. A cigánytelep megköze- lítése tervszerűen történt. Vitéz Horváth tiszthelyettes számot vetett azzal, hogy esetleg fegyveres ellenállásra talál, ezért hat megbízható polgári egyénből (fegy- verrel ellátott vadászok) álló erősítést vont magához és így tizenkettedmagával éjnek idején körülkerítette az erdőben levő cigánytanyát és rajtaütött. A megle- pett cigányok ellenállásra nem is gondolhattak. Az ott lakó hat férfi és két nőnek elfogása — eltekintve egy cigány szökési kísérletétől, aki a bilincs-láncot hatal- mas erejével kétszer is elszakította — simán ment. Fegyvert nem találtak a járőrök, sem más gyanus tárgyakat. Ezeket a cigányokat is a göllei őrsre kísér- ték a járőrök.

Ezzel a számos bűncselekmény elkövetésével ala- posan gyanúsítható cigányok nagyrésze kézre is ke- rült. Hátra volt még a bűncselekmények kibogozása és a bűnjelek megszerzése. A bűncselekmények nagy része úgy volt kinyomozható, hogy az egyik cigány a má- sikra vallott s amikor látta, hogy saját maga már úgy sem tagadhat, bemártotta társaikat is. Így eddig nem is- mert bűncselekményeket is felfedtek. Különösen meg- könnyítette a gyanúsítottak kikérdezését az, hogy vi- téz Horváth tiszthelyettes a fogoly cigányok közé meg- bízható cigányokat is kevert, akik a foglyoknak egy- másközti beszédét figyelték s erről vitéz Horváth tisz- helyettest állandóan informálták. A bűnjelek előkeri- tése igen fáradságos és nehéz munkát igényelt, mert a gyanúsítottak rendszerint olyan egyénekhez vezették a járőröket, akiknek az orgazdasághoz semmi közük sem volt. Volt úgy, hogy 10—12 helyre is elvezette a gyanu- sított a járőrt, míg végre az igazi orgazda került hurokra. Az egyes bűncselekmények láncszerűen derültek ki, ha valamely bűncselekménnyel gyanu- sított cigány rávallott egy másik, esetleg még el nem fo- gott cigányra, az ismét egy harmadikra hozott fel ter- helő körülményeket, valamely bűncselekményt, és így tovább.

Igy sok, eddig kiderítetlenül maradt bűncselek- ményt sikerült a nyomozás során kideríteni. A nyomo- zás befejezésekor 566 kg., legnagyobb részt ruhane- müekből álló bűnjelt adott át az őrs a pécsi kir. ügyészségnek, összesen 124 csomagban. A bűnjelek el- szállítására három nagy kocsira volt szükség. A tette- sek által okozott kár az elkövetés idején 189,561.124 ko- rona volt. Az őrizetbe vett bűnjelek a mai értékben többszáz millió koronát értek.

A nyomozás 1924 január 28-tól 1924 május 19-ig tartó munka után a következő eredménnyel fejeződött be: kiderült 5 gyilkosság, 20 rablás, 2 erőszakos nemi közönség, 222 lopás, 8 csalás, 95 orgazdaság. Feljelen- tetett 148 egyén, elfogatott 65 egyén. A feltüntetett bűncselekmények Baranya, Somogy és Tolna várme- gyékben követték el.

Vitéz Horváth Jónás tiszthelyettest ezért a nyo- mozásáért előjárói kitüntetésre terjesztették fel.

A MI VÉRTANUINK

Pongrátz Aladár százados.

Vérző szívvel hagyta ott Erdélyt csendőreivel. A megszálló csapatok legénységének fegyvereit követelték. Ellenállás kilátástalan volt; a fegyvereket nem menthette meg s hogy a magyarság ellen ne fordíthassa azokat az ellenség, összetörtetett minden puskát s úgy adta át az oláhoknak.

A fegyvertelen csendőrök visszavonulása az ellenséges érzelmű lakosság között kálvária volt. Fejüket azonban egy percre sem vesztették el, példás fegyelem uralkodott köztük az utolsó percig s mintaszerű rendben érték el a mi vonalainkat.

Molnár őrnagy, a 22. honvéd gyalogezred parancsnoka nagy örömmel fogadta Pongrátz századost és csendőreit s az időközben Pestről és Jászberényből megérkezett csendőrökkel együtt 1919. április közepe táján a rend fenntartása végett a székely hadosztályba osztotta be őket.

Itt harcolták végig a honvédekkel együtt a leg-súlyosabb harcokat hosszú napokon keresztül. A hadosztálynak szörnyű veszteségei voltak. Megfogyatkozott soraik megerősítésére — hogy az áttörés meg-

Pongrátz Aladár százados hadapródkori arcképe

akadályozható legyen — a vörös hadvezetőség a pesti vasas vörösezeredet küldötte.

Ezek azonban ahelyett, hogy a szorongatott székely hadosztály segítségére siettek volna, a front mögötti területen dúltak, raboltak.

A hadosztályparancsnok a csendőröket rendelte ki a fosztogatók megfékezésére. Pongrátz százados csendőreivel a vörösöket lefegyverezte, akik azután Püspökladány irányába menekültek.

Eközben a székely hadosztály elvérzett s az oláh túlerő ellen kénytelen volt Debrecen és Püspökladány irányába visszavonulni.

Pongrátz százados összegyűjtötte embereit s ő is vonatra szállt. Harmincnyolc voltak együtt, amidőn vonatuk Püspökladányba április 19-én éjjel befutott. A vonatot a vörösök csak másnap reggel engedték be az állomásra, mert éjjel nem merték a csendőröket fogadni. Reggelre azonban 2 szakasz géppuskás terrorista vette körül a vonatot s felszólították a csendőröket fegyvereik átadására. A túlerőnek engedni voltak kénytelenek s a fegyvereket lerakták. A fegyvertelen csendőröket azután az állomás előtt sorakoztatták. Koréh tisztihelyettes szemtanú szerint Pongrátz századost egyidejűleg külön állították és három terrorfiú őrizetére bízták. Később rögtönzött véstörvényszék elé állították, amely golyó általi halálra ítélte.

A halálos ítéletet a püspökladányi temetőben hajtották végre. Pongrátz századost három terrorista kísérte ki a temetőbe, akik közül az egyik azt kérdezte tőle: leszel elvtárs? Pongrátz százados büszke megvetéssel válaszolta: „Úr voltam mindig s úgy is akarok meghalni!” E válasz miatt a terrorista fegyverével meglökte a századost, aki arccal a temető tüskés bokrokkal benőtt árkába zuhant. Feje, arca tele lett

tövissel s amikor újra felállott, arca erősen vérzett. Pongrátz százados tudta, hogy ütött az utolsó órája s arra kérte a terroristákat, hogy gondoskodjanak levéltárcája megőrzéséről. — amire az egyik terrorista durván kikapta a tárcát kezéből és zsebre dugta s egyidejűleg rá is lőtt Pongrátz századosra. Erre a másik kettő is elsütötte a fegyverét, amire Pongrátz százados holtan esett össze. Minden lövés halálos volt, egy golyó fejét, kettő pedig szívét fúrta keresztül.

A martalócok a hullát aranyórájától, gyűrűitől megfosztva az árokba dobták és meghagyták Karajos János temetőcsősznek, hogy temesse el.

Karajos, mivel csak egyedül volt s a terroristák nem segédkeztek, — a püspökladányi jegyző tanúsága szerint, — Pongrátz százados holttestét a földön vonszolva vitte a sírig.

A sírnál a holttestet ruháitól is megfosztották. Ekkor az egyik zsebből kis zsoltáros könyv esett a földre. Az egyik terrorista felkapta s a holttest fejéhez csapta azzal a kijelentéssel, hogy: „Most már imádkozhatsz!” Azután leköpdösték, rátapostak s nevetve távoztak a sírtól.

A brutális gyilkosokat utólérte az igazság sújtó keze, mindhárman bitófán végezték be gyalázatos életüket.

Pongrátz százados és az ugyanaz napon kivégzett három tisztihelyettes sírját díszes emlékmű jelzi a következő felírással:

Itt nyugszik

PONGRÁTZ ALADÁR

m. kir. csendőr százados,

FERENCZ ANDRÁS, TÓTH FERENC

csendőr járásőrmesterek

és

JAKABOS PÁL

őrmester,

kik 1919. évi április hó 20-án hazaflasságuk miatt a vörös katonák által legyilkoltattak.

EMLEKÜKET A BAJTÁRSI KEGYELET ŐRZI.

Hősök voltak mindannyian, élükön parancsnokukkal, Pongrátz századossal, aki a halál torkában sem feledkezett meg arról, hogy mivel tartozik a csendőr névnek!

Aldott legyen hősi emlékü!

A m. kir. csendőrség

1927. évi

ZSEBKÖNYVE

JANUÁR HÓBAN FOG MEGJELENNI

Ára egész vászonkötésben

2 pengő 50 fillér

(3 haví részletben is törleszhető)

A megrendeléseket aloszályonként december 15-éig kell az illetékes gazdasági hivatalnál közölni. Közvetlen megrendeléseket a szerkesztőség nem fogad el.

A zsebkönyv árát a szerkesztőség önköltségben állapította meg. Ha esetleg mégis hasonló fog mutatkozni, az a Csendőrségi Lapok oldalát fogja szolgálni.

AZ ORSZÁGOS TISZTI KASZINÓ KÖZLEMÉNYEI

A Tisztikaszinó előadásai. Az Országos Tiszti Kaszinóban az alábbi tudományos előadásokat tartják január hóban: 1927 január 3-án „A régi hadsereg huszárjai” címmel vetített képek kíséretében *Báti Berkó István* ny. ezredes, január 10-én „Az egyéniség ismerete és az egyéni nevelés” címmel vitéz *Szinay Béla* ezredes, január 17-én *Lelkes Nándor József* író tart előadást vetített képek és zenekísérettel „A kurucvilág” címmel. Január 24-én „A nagy háború fontosabb tapasztalatai magasabb katonai megvilágításban” című előadását tartja *Csejkovits Károly* ny. ezredes és január 24-én *Guillaume Arpád* ny. altábornagy értekezést tart — csak kaszinótagoknak — aktuális katonai tárgyakról. Minden egyes előadás pontosan délután 1/6 órakor kezdődik. Belépés díjtalan; belépésre jogosultak a Tisztikaszinó tagjai, azok hozzátartozói és vendégei. Minden előadás előtt 5 órai kezdettel és az előadás után 8 óráig a m. kir. folyamórség zenekara hangversenyez; vezényel ifj. *Fricsay Richárd* főkaragya. — A februári előadásokat később közöljük.

CSENDŐR LEKSZIKON

132. Kérdés. *Az országgyűlési képviselőválasztásokra megállapított határidőben valaki a kiszemelt kerületben tartozkodó képviselőjelöltet meglesi az utcán s alkalmas pillanatban annak arcát vörös olajfestékkel bemázolja. A bemázolt arcú jelölt ruhája is csupa vörös festék lesz, míg ő szemét, az arcát borító sűrű festéktől használni nem tudván, ijedtében összeesik. Mi ennek az esetnek büntetőjogi elbírálása?*

Válasz. Ha megállapítható, hogy a sértett képviselőjelölt vagy valamely képviselőjelölt kíséretéhez tartozik s hogy a választás előkészítésében járt el akkor, amikor a sérelem érte, a tettes cselekménye az 1925:XXVI. t.-c. 155. §-ának 1. bekezdésébe ütköző, a választójog szabad gyakorlása ellen elkövetett kihágás, amely a kir. járásbíróhatáskörébe tartozik.

E kihágás esetén azonnal meg kell indítani az eljárást, sőt ha a tettest tetten érik, azonnal le kell őt tartóztatni.

Ha a sértett magánindítványt tesz, a tettes külön felelősséggel tartozik becsületsértés, esetleg a sértett öltözékének bepiszkítása miatt ingó vagyron rongálásának vétsége miatt is.

133. Kérdés. *Valaki országgyűlési képviselőválasztás idején azt a vészhiót terjeszti, hogy ha a megejtendő szavazáson a szocialista s egyébként a bolsevizmus letűnt rémuralmának nagyhangú támogatójaként ismert képviselőjelölt többséget nem kap, akkor a környékbeli gyárakban levő ipari munkásság felfegyverkezve fogja megtámadni a polgári osztályt. Mily büncselekményt követett el az illető?*

Válasz. Kétségtelen, hogy az ilyen rémhírterjesztés azért történt, hogy a választópolgárok szavazatait befolyásolja. Ezért a kérdésben írt cselekmény az 1925:XXVI. t.-c. 150. §-ának 1. bekezdésébe ütköző, a választójog szabad gyakorlása ellen elkövetett vétség.

Fontos ilyen esetben a tényállás tüzetes kiderítése, mert egyébként a cselekmény az 1921:III. t.-c. 5. §-ának 1. bekezdésébe ütköző izgatás vétségének határára van.

A választójog szabad gyakorlása ellen elkövetett fent említett vétség esetében csak akkor köteles a hatóság megindítani az eljárást, ha valaki azt legkésőbb a választási eljárás befejezésétől számított harminc nap alatt feljelentette.

134. Kérdés. *Egy választópolgár megjelenik a nyilvános szavazás színhelyén s annak kijelentése mellett, hogy szavazójogát nem gyakorolja, tiltakozik a törvénynek a nyílt szavazást elrendelő intézkedései ellen s ezt azzal indokolja, hogy az nem egyezik — szerinte — a demokrácia követelményeivel. Mi ennek az esetnek büntetőjogi eldöntése?*

Válasz. Minthogy a szavazás színhelyén a szavazás végett megjelent polgárnak ott a szavazáson vagy annak kijelentésén kívül, hogy szavazójogát nem gyakorolja, más tennivalója nincsen, a kérdésben leírt magatartás egyértelmű a rendzavarással. Helyet foglalhat a szavazatszedő küldöttség elnökének rendfenntartó intézkedése, a rendreállítás és kitiltás. Megállapíthatja a cselekmény az 1925:XXVI. t.-c. 154. §-ának 3. pontjába ütköző, a választójog szabad gyakorlása ellen elkövetett kihágást is. Ebben az esetben a királyi járásbíróhatáskörébe tartozó eljárást csak akkor lehet megindítani, ha a cselekményt valaki, legkésőbb a választás befejezése után 30 nap alatt feljelentette.

Ha az illető választópolgár kijelentéseiben tovább megy s kijelentéseinek a törvény uralma ellen irányuló célzata megállapítható, az eset összes körülményeinek mérlegelése mellett, akkor a Btk. 172. §-ának 1. bekezdésébe ütköző, a törvény ellen való izgatás büntetéről van szó, amelyre az 1925:XXVI. t.-c. 153. §-a különleges büntetést állapít meg. A Btk.-be ütköző izgatás büntetének büntetése öt évig terjedhető börtön. Az országgyűlési képviselők választásáról szóló törvény szerint a Btk.-be ütköző izgatást, ha a választókerületben a választás elrendelésétől a választó eljárás befejezéséig követik el, három évig terjedhető börtönnel, pénzbüntetéssel, politikai jog- és hivatalvesztéssel büntetik.

135. Kérdés. *Miként befolyásolja a gépkocsivezető büntetőjogi felelősségét az elgázolt sértett gondatlansága vagy ügyetlensége?*

Válasz. Szabályként kell tekinteni azt, hogy a gépkocsivezetőnek minden oly óvatossági rendszabályt, valamint az emberi leleményesség által követelt szempontot követnie kell, hogy baleset, szerencsétlenség hajtása közben ne történjen. A gépkocsivezetőt semmiképpen sem menti az, hogy a sértett gondatlanul, ügyetlenül járt el vagy elvesztette lélekjelenlétét, mikor a gépkocsi elé került. Ha ez mentené őt, akkor azt kellene mondani, hogy minden ügyetlen, tétova vagy megijedt embert joga van elgázolni, ha az magán hirtelen ugrással segíteni nem tudott. Ez pedig képtelenség, sőt az erkölcsi elvekbe ütköző dolog lenne. Forgalmos útvonalakon és ott, hol az úttest, a terep be nem tekinthető, a gépkocsivezetőnek csak oly sebességgel szabad kormányoznia gépét, hogy pillanatnyilag meg tudjon állni. Ezt főszabálynak kell tekinteni. Ha bebizonyítható (már pedig az esetek túlnyomó többségében ez nyilvánvaló), hogy annál nagyobb sebességgel vezette a gépet, büntetőjogi gondatlansága fenforog, bármennyire hibás legyen maga az áldozat is a baleset előidézésében. Azt minden motoros járóművet vezető szakembernek előre kell látnia, hogy ha ennél nagyobb sebességgel hajt, az eléje kerülő aggnak, zsengekorú gyermekeknek vagy ideges, lélekjelenlétüket könnyen elvesztő embereknek halálát okozhatja. Az nem elég óvatossági rendszabály, hogy rátüsköl a gyaloglóra, mert tapasztalat szerint ez a túlkölés igen sokszor csak nagyobb zavarba ejti az illetőt és a veszedelem közeli jelzését látva abban, ijedtség lepi meg. Nagy városokban az utcai forgalom nyüzsgő tömkelegében keletkezett elgázolásokat ezek szerint a szempontok szerint kell elbírálni s akkor arra az eredményre jutunk, hogy nagyon kevés kivétellel a gépkocsivezető büncselekménye az oka a szerencsétlenségnek. Országutakon, avagy éppen keveset használt vidéki utakon természetesen nem kifogásolható a nagyobb sebesség, különösen, ha a terep áttekinthető. Itt tehát az esetek megítélésénél a sértett ilyen vagy amolyan magatartása nyomatékosan változtathat a gépkocsivezető büntetőjogi felelősségén.

136. Kérdés. *A tettes „IV. Károly Ő felsége uralkodói jogainak és a Habsburgház trónörökösödésének megszűnéséről” szóló 1921:XLVII. t.-c. életbelépte, illetőleg IV. Károly király elhunytja után a következő kijelentéseket teszi: „Én szerettem volna Károly királyt felhúzni egy fára!” Mily büncselekmény elkövetésével gyanúsítható a tettes?*

Válasz. A tettes cselekménye az 1913:XXXIV. t.-c. 2. §-ába ütköző királysértés vétségének tényálladékát valósítja meg. Közömbös, hogy törvényes rendelkezés a király uralkodói jogait megszüntetné nyilvánította s ezzel a királyi trón megüresedését jelentette ki.

Az 1913:XXXIV. t.-c. ugyanis nemcsak a király személyét, hanem a király közjogi méltóságát és a királyság intézményét védi.

Az elhalt király emlékének meggyalázása sérti a Szent Korona nimbuszát, Szent István koronájának varázsát, amelyet a nemzet egykor az elhalt király fejére tett, sérti a királyi trón tekintélyét és az ősi államformához ragaszkodó nemzet alkotmányos érzületét, sérti még akkor is, ha az elhalt királlyal szemben használt sértő vagy gyalázó kitétel nem vonatkozik uralkodói tényeire.

Törvényellenes az az álláspont, amelyet többen nyilvánítottak, hogy ha, mint a kérdésben foglalt esetben is, a sértés nem vonatkozik a király uralkodói tényeire és magatartására, akkor a sértést mint magánszemélyre vonatkozó sértést kell elbírálni. A király személye ugyanis közjogi okokból részeseül különleges büntetőjogi védelemben és ez okból nem lehet különbséget tenni a király közjogi és magánszemélyisége között, annál kevésbé, mert ilyen megkülönböztetést a törvény nem ismer, ennél fogva azt abba belemagyarázni nem lehet. Nyilvánvaló képtelenség ez az álláspont azért is, mert ha ez a különbség fennállna, akkor az uralkodó magánszemélyiségre vonatkozó sértéseket, mint magánindítványra üldözendő becsületsértéseket kellene tekinteni. Ha ez az álláspont ugyanis a meghalt uralkodóra áll, akkor áll az élő uralkodóra is. Micsoda állam lenne az s micsoda tekintélye lenne ott az állam fejének, ahol az uralkodó kénytelen lenne mindenféle mocskos szájú semmiháziival szemben magánpanaszosként fellépni vagy pedig az ellene elkövetett sértéseket megtorlatlanul hagyni?!

137. Kérdés. *A tettes a következő kijelentéseket teszi: „Gazember a kormány, hogy nem ad kenyeret a munkásoknak, hanem azért fizeti a sok csendőrt és rendőrt, hogy a munkásokat elnyomja!” Mi ennek a cselekménynek törvényszerű minősítése?*

Válasz. A tettes kijelentései a magyar kormány ellen irányuló sértést foglalnak magukban, amely azonban az 1914:XXI. t.-c. 8. §-ának 2. pontja szerint csak a minisztertanács felhatalmazására lenne üldözhető. A kijelentéseknek főképpen az az igazi jelentésük, hogy a magyar állam és a magyar nemzet olyan kormányt és kormányzást tart fenn, amely a munkássággal nem törődik, annak megélhetéséről tőle telhetőleg nem akar gondoskodni, önző osztálypolitikát űz, e célból sok jól fizetett csendőrt és rendőrt tart s ily módon valóságos rendőrállamot alkot.

A tettes kijelentései nem támadják meg az alkotmány egyes intézményeinek létjogát, hanem az intézmények kezelését és azok működését. Ezért nem lehet a cselekményt a Btk. 173. §-ába ütköző lázításnak minősíteni, hanem az 1921:III. t.-c. 7. §-a szerint hazai és nemzetragalmazást állapítanak meg.

Ezek köztudomás szerint valótlan tényállítások ugyanis alkalmasak arra, hogy a magyar állam megbecsülését esorbítsák.

Az 1921:III. t.-c. 7. §-ának tárgya az állam és a nemzet megbecsülésének és hitelének védelme. Ebből a szempontból az állammal és a nemzettel a kormány nem azonosítható ugyan, de a tettes szavai nemcsak a kormányt sértik, hanem egyúttal a haza, a nemzet megrágalmazását is magukban foglalják.

138. Kérdés. *Az elítélt érdekében hozzátartozói kegyelmi kérvényt adtak be. A kegyelmi döntés úgy hangzott, hogy legfelsőbb kegyelemből az elítélt hosszabb szabadságvesztés-büntetését pénzbüntetésre változtatták át. Az elítélttel közöltetvén a döntés, kijelentette, hogy azt nem fogadja el. Mi a hatálya az elítélt eme kijelentésének.*

Válasz. Kegyelem az állam fejének olyan intézkedése, amelyet visszautasítani nem lehet; következésképpen az elítélt kijelentésének semmiféle hatálya nincsen. Az ilyen kegyelmi döntés rendszerint úgy szól, hogy a pénzbüntetés le nem fizetése esetén a bíróság által megállapított szabadságvesztés-büntetést foganatba kell venni. Ha tehát az elítélt vagy helyette valaki más nem fizeti le a pénzbüntetést, a szabadságvesztést kimondó ítélet hatálya föléled.

HIREK

Dicséreték: *A m. kir. csendőrség felügyelője Ferenczi József nyíregyházi osztály állományába tartozó csendőrt, mert az 1925. év telen a Tisza és Bodrog kiáradása alkalmával az árviztől sújtott vidékeken a karhatalmi és segélyszolgálatban fáradságot nem ismerő tevékenységgel vett részt, teljesítményeért nyilvánosan megdicsérte.*

A m. kir. szombathelyi 3. számú honvéd vegyesdandár parancsnoka a szombathelyi honvéd fogháznál 1926. évi augusztus hó 16-ától 1926. évi szeptember hó 30-áig őrszolgálatot teljesített csendőr legénységnek ezen szolgálat alkalmával tanúsított szigorú fegyelmezettsége, a foglyokkal való körültekintő és kimért bánásmód, valamint a fogolykiszérés kiválóan szabályszerű foganatosításáért, teljes elismerését nyilvánította.

A m. kir. szombathelyi III. sz. csendőr kerület parancsnoka Tuba Ferenc tiszthelyettesnek, mert 1926. évi február hó 25-én Celldömölkön 12.000.000 korona kárértékben elkövetett betöréses lopás tettesét, mint járőrvezető, példásan leleményes és 176 órán át tartott fáradságos nyomozás során Andreszka Gusztáv személyében megállapította, annak elfogását nagy szorgalmával és körültekintő intézkedéseivel elősegítette s az igazságszolgáltatásnak átadta. — Panker József tiszthelyettesnek, mert egy betöréses lopást és sorozatos elkövetett több lopási esetet gyors és célirányos intézkedésével, nagy szorgalommal és fáradhatatlan ügybuzgalommal teljesített nyomozás során kiderített s a tettest az igazságszolgáltatásnak átadta, dicsérő okirattal látta el, míg Kéninger Ferenc őrmestert 1926. évi február hó 25-én Celldömölkön 12.000.000 korona kárértékben elkövetett betöréses lopás nyomozása alkalmával, járőrtársi minőségben tanúsított leleményes, buzgó, fáradságos és járőrvezetőjét eredményesen támogató közreműködéséért, nyilvánosan megdicsérte.

A volt 51. honvéd gyaloghadosztály tisztikarának bajtársias összejövetele. December hó 11-én, 19 órai kezdettel az Országos Tisztikaszínó éttermében rendezték a volt 51. honvéd gyaloghadosztály tisztikarának bajtársi összejövetelét s hogy a volt hadosztályban a bajtársias szellemet mennyire ápolták, azt a megjelentek közel kétszázra rugó nagy száma bizonyította legékeesebben. A dicsőségteljes háborús múltnak egy darabját láttuk újraéledni ezen az összejövetelen, amelynek minden egyes résztvevője ünnepi meghatódással és az öröm ragyogásával arcán üdvözölte a rég nem látott bajtársakat. Trianon szétszórta, a legkülönbözőbb életutakra sodorta a világháború vérzivatarában soha nem múló bajtársiasságba acéleződött férfiakat s az összejövetel tökéletes szeretetben, harmóniában, az együttesen viselt emberfeletti küzdelmeknek immár boldog emlékezetében egyesítette újra a lelkeket, azonos érzésekben simult össze a polgári- és egyenruha. A résztvevők, akiket *Pilisi Kornháber Adolf* ny. tábornagy, volt hadosztályparancsnok üdvözölt, emlékkönyvbe írták megjelenésüket, majd *Takácsy György* tábornok, a hadosztály közszeregetnek örvendő volt vezérkari főnöke ismertette röviden a hadosztály történetét. Tragikus jelenünk napjaiban csak dicsőségteljes múltunkból meríthetünk hitet és erőt a jövőre nézve s nemcsak egy összejövetel szűk keretének kedves hangulatát teremtették meg az összejövetel fáradhatatlan, agilis rendezői, hanem újraéledésünk vágyát és hitét is erősítették a bajtársiasságnak eme imponáns, lélekemelő megnyilatkozásával. Nagy szolgálatokat tesz a magyarság ügyének minden volt háborús keret, ha a volt 51. honvéd gyaloghadosztály példáját követi. Itt említjük meg, hogy a volt 51. honvéd gyaloghadosztály tisztikara minden hónap első péntek délutánján 18—20 óra között a Várkertkioszkban tartja szokásos bajtársi összejövetelét.

Molnár Sándor szerzői székely-estje. *Székelykeresztúri Molnár Sándor*, az ismert nevű katonai költő, december 21-én fel 18 órakor a Zeneművészeti Főiskola (László Ferenc-tér 8.) nagytermében rendezte ez évben második jótékonyestű szerzői székely-estjét. Közreműködnek: *Goda Gizella*, *Lauriszló Lajos*, a m. kir. Operaház tagjai, *T. Mátray Erzsébet*, dr. *Rosszú Zoltán*, a Nemzeti Színház tagjai, *Schuller Alajos* operanőköcs.

Lubinszky Lilla és a Budapesti Egyetemi Énekkar. Az énekkari vezényli és zongorán kíséri: *Kereszty Jenő* karigazgató. Jegyek: 10–50.000 koronás árban kaphatók Nádor-utca 9. szám alatt (dohánytőzsde), a Zeneművészeti Főiskola portájánál és a szerezőnél (Üllői-út 80.). Tekintettel az előadások előreláthatólag megjelenő magasállású személyiségekre, a szerző pontos megjelenést kér.

Kedvezményes előfizetés a „Rádió Amatőr“-re. A „Rádió Amatőr“ *Horváth László* MÁV. főmérnök szerkesztésében és kiadásában havonta megjelenő rádiótechnikai szaklap és gramofonszemle igen nívós tartalommal. Terjedelme 80 oldal rajzokkal és fényképfelvételekkel illusztrálva. „Kezdők iskolája” rovatában a kezdő rádióamatőrök, többi rovataiban pedig a gyakorlottabbak és a rádió terén teljesen otthonosan mozgó amatőrök egyaránt megtalálják olvasnivalójukat. A kiadótulajdonosok a csendőrség tényleges és nyugdíjas tisztjeinek és altisztjeinek a negyedévi 40.000 K, félévi 75.000 K és egészévi 150.000 K előfizetési árból 15 százalék kedvezményt adnak. A kiadóhivatal címe: Budapest, VI., Révay-utca 14. Postatakarékpénztári csekkszám: 58.956.

Elöléptek: *Örmesterré:* az I. számú csendőr kerületben: *Antal Ferenc, Zöld István;* a III. számú csendőr kerületben: *Bognár Pál, Simon István II.;* az V. számú csendőr kerületben: *Janszó János, Szilágyi Lajos, Gombos János, Kiss Gyula II. és Kovács Sámuel* csendőrök.

Házasságot kötöttek: *Szabó Jenő,* a m. kir. csendőrség állandó tanulmányi bizottságához beosztott százados *Zsiga Kató* úrnővel Gyöngyösön.

Az I. számú csendőr kerületben: *L. Szilágyi János* tiszthelyettes *Füleki Juliannával* Abonyban; **a III. számú csendőr kerületben:** *Marton Mihály* tiszthelyettes *Németh Rozáliával* Egyeden, *Tóth István I.* örmester *Simon Máriával* Nemesapátán, *Balogh Ferenc* örmester *Pacsics Gizellával* Keszthelyen, **a VII. számú csendőr kerületben:** vitéz *Szikszai József* tiszthelyettes *Juhász Piroskával* Miskolcon és *Balogh János* törzsőrmester *Poratinszki Etellel* Abaujszántón.

Elhaltak: *Tirts Rezső* főhadnagy mély fájdalommal jelenti, hogy egyetlen kislánya, *Tirts Tamás* 3 éves korában, hosszabb szenvedés után december 10-én elhunyt. December 12-én temették el a farkasréti r. kath. temetőbe.

Dávid Gergely VI. számú csendőr kerületbeli tiszthelyettes december 4-én tüdőbaj következtében Tyukod községben meghalt. December 6-án a tyukodi ref. temetőbe temették el. Utolsó útjára a község közönsége és Kaiser Gyula százados vezetésével bajtársai kísérték el. A mátyásfalvai osztályparancsnokság koszorút helyeztetett a sírjára 14 évi szolgálat után elhunyt bajtársunknak, akit a testületen kívül felesége és szülei gyászolnak.

A gödöllői szárny gyászjelentése tudatja velünk, hogy *Malnár Gergely* törzsőrmester december hó 8-án elhunyt. Bajtársainak nagy részvéte mellett temették el december hó 12-én a gödöllői r. kath. temetőbe.

M. Szabó József V. számú csendőr kerületbeli próbacsendőr Cegléden elhunyt.

Kérelmek. *Galambos Mihályt,* aki 1915-ben a koskói őrsön ismeretlen rendfokozatban teljesített szolgálatot, keresi *Freitag Imréné* (Pestszentlőrinc, állami telep 36. épület, 19. ajtó) s kéri azokat, akik tudnak róla, közöljék azt vele levélben.

Kölcsönös áthelyezésüket óhajtják: *Kiss József* peszéradaesi őrsbeli (kecskeméti osztály) csendőr a szentesi osztály területére; *Tóth József* nógrádverőcei őrsbeli (balassagyarmati osztály) csendőr a budapesti II. osztály vagy a szegedi kerület területére; *Hencz István* lengyeltóti őrsbeli (kaposvári osztály) csendőr a szombathelyi kerület területére. Kéri a kölcsönös áthelyezésüket óhajtó bajtársait, hogy címüket közöljék velük.

A Palladis R. T. előjegyzési naptár hirdetései felhívjuk olvasóink figyelmét.

Herceg Esterházy Pál

rábaközi húsárúgyára

KAPUVÁR

(Sopronmegye)

Gyártja az összes hentesárú cikkeket, finom felvágottkülönlegességeket. Prágai módra készült gyógysonkái a balatonfüredi orvoskongresszuson általános elismerést nyertek. Képviselet minden nagyobb városban.

Vezérképviselő:

Csányi Péter

Budapest, VI., Bulyovszky-utca 12. sz.

Árjegyzék kívánatra bérmentve. A rábaközi húsárúgyár kiváló gyártmányai az ország minden jobb hentesárú és csemegeüzletében kaphatók.

Csendőrségi szállító!

A M. kir. Belügym. körrendelet 121087/eln. VI. e. 1926. szám alatt a csendőrlegénység részére engedélyezett

újrendszerű

khaki társasági sapka már kapható

50.000, 75.000 és 88.000

koronás árakban

a 38 év óta fennálló és a csendőrségnél elismert

MÁRER egyenruházati intézetében

Budapest, VIII., Baross-tér 6,

a Keleti p.-udvar érkezési oldalán, a Baross-szoborral szemben.

Telefon: József 21—78.

Kérje

a legújabb árjegyzéket!

Órák

Magyarország legismertebb cége

A m. kir. Csendőrség részére kedvező fizetési feltételek 3–6 hónapig.

Árjegyzék kívánatra ingyen!

Legnagyobb raktár **OMEGA** és **DOXA** órákban 10 évi jótállással.

Karácsonyi szükségleteit már szereze be.

Ékszeresek

Gábor Lajos

Budapest, V., Lipót-körút 30.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Cikket nemcsak a csendőrség tagjaitól, hanem bárkitől elfogadunk s azt megfelelően honoráljuk. Kéziratot nem adunk vissza. A közleményeket kérjük az ívnek csak egyik oldalára, lehetőleg félhasábosan és könnyen olvasható írással írni. A szerkesztői üzenetekben mindenkinek válaszolunk, levélben senkinek, válaszlevelet tehát főleg beküldeni. Jellegül kérjük kisebb helységek neveit választani, mert az azonos jellegből származó félreértéseket csak így lehet elkerülni. Az előfizetést kérjük pontosan megújítani, mert a felszólítás költségét külön felszámítjuk. A Csendőrségi Lapok részére szánt pénzküldeményeket ne a szerkesztőségnek, hanem a Nemzeti Hitelintézet Budapest—Krisztinavárosi fiókjának tessék beküldeni (Postatakarékpénztári chequeszámla: 1672.). A szelvényen mindig jelezni kell, hogy az összeg a Csendőrségi Lapok folyószámlájára lett befizetve. A hozzánk intézett leveleket így kell címezni: „A Csendőrségi Lapok szerkesztőségének Budapest. I. ker., Vár, Országház-utca 30. szám.”

Aranyosszentkirály. 1. Annak ismerete nélkül, hogy a 754.000 korona illetéket mily címen vetették ki, a kérdésre véleményt adni nem lehet, mert pusztán azon a címen, hogy az eladó nő apja lemondott a nő, mint tulajdonos, javára a haszonélvezeti jogról, az illetéket nem vethették ki, hanem valószínű, hogy ez talán örökösödési illeték volt, amelynek behajtása a nő apjának haszonélvezeti joga megszűntéig felfüggesztett, de akkor is annak előbb be kellett kebelezve lennie. —

Egyszóval a közölt adatok nem elegendők az eset megértéséhez és vélemény adásához. 2. Arra nézve, hogy az az egy lakos is köteles lett volna-e a kerítését úgy rendezni, mint a többi, az illető helyen érvényes szabályrendelet az irányadó, ha ez nem írja elő a kerítésrendezési kötelezettséget, akkor az illető nem volt köteles a többihez alkalmazkodni. Ez esetben is azonban, ha az illető kertjébe idegen baromfi bejegyezi csak ahhoz van joga, hogy az idegen baromfit az ez által okozott kár megtérítéséig zálogként visszatarthassa, a jószágot azonban agyon nem ütheti.

Kegyhely. 1. A bérlő intézkedései ellen kellett volna azonnal jogsegélyért a járásbírószághoz fordulni. Mivel ezt elmulasztották, most már a termésköltség természetben mit sem követelhetnek, hanem csak a rendes (a községben akkori időben szokásos) haszonbér megfizetését követelhetik az illető bérlőtől. Ennek megfizetése iránt a részes tagok közül bármelyik fellephet perrel is az illető bérlő ellen. 2. „A szabadság neme” rovat kitöltése: magánügy, betegszabadság, üdülés, tanulmányút, stb. „A szabadság tartama” alatt az időtartamot kell érteni, például 2 hét, 5 hét, 6 hónap. 3. Igen, de csak nyugdíjaztatása után, kegyelmi úton, amikor azt kell igazolnia, hogy a megszakítás önhibáján kívül történt.

Rábaközi. Olvassa el lapunk folyó évi 1. számában „K. J. B.” jellegre küldött üzenetünket.

Dunamenti örs. 1. Olvassa el a folyó évi 24. számú Csendőrségi Közlönyben megjelent 121.087/VL. c. 1926. számú belügyminiszteri körrendelet 1. pontját. 2. Válasz maí számunkban „Jászság” jelleg alatt.

Veszprém. A betegsegélyző orvosa ingyen rendel és annak rendelése alapján ingyen gyógyszert kap a kinevezett irodaszoja.

HEGEDŰ
HARMONIUM
TÁROGATÓ
CIMBALOM
HARMONIKA
CITERA

és az összes hangszerek, legjobbak, csakis itt a gyárban kaphatók.
Művésziesen javít, legjobb hűrokat készít.
Árjegyzéket ingyen küld

MOGYORÓSSY GYULA m. kir. szab. hangszergyár
BUDAPEST, VII., RÁKÓCZI-ÚT 71.
Csendőrségnek részletfizetési kedvezmény.

Csendőrtisztek és altisztek!

Aki arra törekszik, hogy ruházati szükségletét jó minőségű áruval és igen kedvező feltételek mellett fedezze, forduljon bizalommal

Dr LENGYEL ÁBRIS

nyug. MÁV titkár

Ruházati Áruháza céghez
Budapest, V., Sas-utca 29. (Szabadság-tér sarok)

A vitézi szék, a Máv. vonatkísérők ker. és hitelszöv., a magy. postaaltisztek orsz. egyesületének, a közs. tisztv. orsz. egyesületének szerz. szállítója.

Arcképes igazolvány alapján a legszolidabb szabott áron beszerezhetők: férfi és női szövet, kész, valamint rendelésre mérték után készülő férfi- és gyermekruha, felöltő, téli kabát, kötött- és szövötttárú, fehérnemű, ág- és asztalterítő, vászon, schiffon, kanavász, lepedő- és alsónadrág-anyag, selyemárú, elsőrendű varrott férfi-, női- és gyermekcipő stb.

Kívánságra esetleg **7 hónapra** terjedő hitel. ☼ ☼

Érdeklődésre készséggel felvilágosítás levélben vagy telefonon
(L. 902—49).

Legszebb Legjobb Legolcsóbb

PAP -lan **PAP** -lan **PAP** -lan
kárpitósárú,
vas- és rézbútorgyára

szőnyeg, pokróc, függöny, ág- és asztalterítők, gyermekkocsik, nyug. székek, leányzóba-, előszoba- és kertibútorok, ertnyök és sátrak minden kivételben kaphatók.

GICHNER JÁNOS

Budapest, VII. kerület, Erzsébet-körút 20. sz.

Nagy katalógust 4000 korona ellenében postán küldök.
A M. kir. Csendőrség kötelékébe tartozóknak 5% engedményt adok.

Modern **BUTORSZALON**

ÜLLŐI-UT 14. BAROSS-UTCA 11.

Olcso szolid kiszolgálás! Cégtul.: **Gáspár Nándor.**

Legjobb az extra erős kivitelű

DÜRKOPP *

DIANA

KERÉKPÁR *

lámpával és teljes felszereléssel

220 pengőért!

Ez a csendőrségnek a legmegfelelőbb kerékpár.

Kapható: **KOVÁCS FERENCNÉL**
Szombathely, Király-utca 1^a. sz.

1884. 1. Igazolni kell a községi előjáróság által kiállítandó igazolványban, hogy az örökbe fogadott gyermeknek nincs vagyona, amelyből neveltetni lehetne. Kérvényét a belügyminiszter úrhoz (VI. b. oszt.) kell felterjeszteni, illetőleg az őrsparancsnoksága útján kérnie annak felterjesztését. 2. Válasz mai számunkban „Jászság” jelige alatt. 3. A csendőrségi pótdíjnak a nyugdíjba való beszámítása iránt tárgyalások vannak folyamatban. Értesülésünk szerint remény van rá, hogy jövő év tavaszán kedvező elintézés nyer az ügy. 4. Napirend szerint. 5. Tisztes az őrzető, tizedes és szakaszvezető, őrmestertől felfelé altiszt.

Hámor. 1. Ha az őrsparancsnok veszi fel az őrsiroda után illetékes fűtési átalányt, akkor az őrsirodát — ha abban helyettese van elszállásolva — lakószobaként, tehát a hivatalos órák után is köteles fűteni. Ha ez terhére esik, módjában áll a fűtési átalányt a közigazgatásnak átadni s akkor az fűteti az őrsirodát. 2. Közeljövőben rendelet jelenik meg, amely a gazdasági átalányt jövő évi július hó elsejével rendezi. 3. Amíg az őrsparancsnok a lakásban lakott, a kert egyharmad részének hasznélvezeti joga is megillette. A kiköltözködése után termő gyümölcsfák hozadékára nem neki, hanem annak van igénye, aki utána a lakást elfoglalta. 4. Ismétlődő tanfolyamokba vezényelt nőtlenek vezényeltetési pótdíját nem kapnak. Az utazási költségeket azonban a vezénylés helyére és vissza állomáshelyükre, felszámíthatják. A nők negyed napidíjat kapnak családi segély címén, ami indokolt is, mert nekik vezényeltetésük alatt családjukat és önmagukat külön-külön kell fenntartaniok, ami sokkal költségesebb, mint ha együtt lennének a családjukkal.

Jászság. A kedvezményes vasúti utazást a csendőr őrmesterek és törzsőrmesterek is megkapják. Ez vonatkozik a nyugdíjállományúakra is.

Sz. I. III. csendőr, Bonyhád. Ha úgy áll a dolog, amint lefelében olvassuk, akkor nyilatkozatot terjeszthet fel. Jelentse meg ügyét őrskúhallgatáson.

Arva új. 1. Kötelezőjének letelte előtt nem engedik át az útbiztosítási pályára. 2. 1 mérőöld 8353.6 méter.

N. K. A Magyar Jelzálog Hitelbank által 1894-ben kibocsátott konvertionális nyeresévkötvények árfolyama 15—20.000 K. Az Önét még nem sorsolták ki. A későbbi húzások eredményét minden alkalommal megkérdezheti a Magyar Jelzálog Hitelbanktól levélben. Értesülésünk szerint jövő évi január elsejétől másfél filléres nyeresémmel sorsolják ki a kötvényeket s ez mindaddig úgy lesz, amíg a valorizáció kérdését valahogyan meg nem oldják.

Egy érdeklődő. Ez olyan kérdés, amelyre parancs alakjában idejében és kimerítően megkapja a felvilágosítást. Várja meg nyugodtan azt.

M. Gy. A választ mai számunkban „Jászság” jelige alatt találja.

Kötecsi őrs feloszlata. 1. A Cs.—20. jelzetű Utasítást nem helyezték hatályon kívül s így rendelkezései irányadók. 2. Az őrs feloszlatakor azokat illeti meg — fejenként elosztva — a közigazgatás vagyona, akik az őrs feloszlatajának időpontjában a közigazgatás tagjai voltak. Ha valaki ezzel egyidejűleg nősült meg s ugyanakkor vált ki a közigazgatásból, természetesen az osztalék őt is megilleti.

K. J. csendőr, Zsáka. 1927. március 1-én.

Dr. T. B., Gyula. Minden elképzelhető helyen keressük, mondjon le róla, hogy a nyomára akadhat.

Puskám. A kötelezőbe csak a katonai szolgálatban töltött idő (legfeljebb három év) számítható be. A rendőrtartaléknál teljesített szolgálati ideje tehát kötelezőjébe nem számít be. Hogy ezt az időt a nyugdíjába beszámítsák, azt nyugdíjaztatása után kérheti kegyelmi úton, mert négy hónapi megszakítás után jött a csendőrséghez.

Kartal, Sz. J., csendőr. A vagyonváltás-földek után kirott mindenféle adót és egyéb költségeket a földet használó őrsnek kell megfizetnie.

Írógépek, írógépkellékek

a legolcsóbb árban

Beér Sándornál

Budapest, VI., Andrassy-út 19. Telefon: 972—54

• Csendőrtisztek és altisztek figyelmébe! •

LANÁRIA POSZTÓGYÁR R.-T.

BUDAPEST

V. KER., FALK MIKSA-UTCA 20. SZ.

3 havi részletfizetésre szállít félfinom zubbony-nadrág szövetet leszállított áron. —

BÚTOR részletre Ó Budapest 3.

olcsón VI., Ó-utca 3.

Postások és rendőrség szállítója.

SIMON GYULA bőrönd- és bőr-

diszmu-készítő

Budapest, VIII., Baross-utca 1. sz.

Calvin-tér mellett.

Csendőrségi tagoknak árengedmény.

Magyar kir. honvédelmi miniszterium és csendőrség sportcikkék szállítója

Macher Rezső és Társa

Budapest, VI., Podmaniczky-utca 45. sz.

Árjegyzék ingyen és bérmentve!

FIGYELEM! A m. kir. Csendőrség legolcsóbb beszerzési forrása. **FIGYELEM!**

Mindenfajta

CIPÓT + CSIZMÁT készpénzáron vásárolhat **hat havi lefizetésre**

Nyomtatvánnyal és felvilágosítással készséggel szolgál a

NORMA CIPŐKERESKEDELMI R.-T.

Telefon 79—79. Budapest, V. kerület, Erzsébet-tér 13. szám. Telefon 79—79.

P. J., Salgótarján. Nősülési kérvényét adja be a rendes úton. Engedélyre csak a szorszám szerint számíthat. Már az is nagy előnye a vitézeknek e tekintetben, hogy a hat évi csendőrségi szolgálat és 28. életévük letelte előtt beadhatják kérvényüket.

O. J., Tornyospálca. Most is csak azt válaszolhatjuk, amit már megüzentünk: ha annakidején a nyugbérpénztárba fizette az illetékeket, kérheti, hogy az államvasutaknál napibéresi minőségben eltöltött szolgálati ideje a nyugdíjába beszámíttassék. Ajánlatos, ha már most beszerzi az államvasutaktól az erre vonatkozó okmányt.

Bajban levő. Ezt csak az országos levéltár tudhatja megmondani, forduljon oda kérdésével (Budapest, Vár, Bécsikapu-tér 4. sz.).

29. K. L. 1. A megszakítás a leszerelés napjától az újabb felszerelés (és nem jelentkezés) napjáig számít. 2. Válasz mai számunkban „Jászság“ jellege alatt. 3. Legénységi mentét szörmeszegéllyel ellátva viselni nem szabad.

Othont szeretnék. Szerezze be a katonai szolgálati idejét igazoló okmányokat, adatokat és őrskihallgatáson kérje azok felterjesztését az osztályparancsnoksághoz. Ha az igazolás elfogadható, akkor hivatalból számítják be a két év, öt hónap és hat napi katonai szolgálatát a kötelezőjébe, amely ebben az esetben 1927 július 31-én jár le.

Kiskörös. 1. A nyilatkozatot kötelezőjének lejártá előtt két hónappal adja be. 2. Az Ideiglenes Ruhagazdálkodási Utasítás 5. §-a szerint, ha a csendőrségnél megszakítás nélkül öt évig szolgálatot teljesített, a tömegvagyonát kézhez kell kifizetni.

Gyöngyvirág. 1. Helyi szolgálatot teljesítő járőr betérhet bárki lakására, ha a közbiztonsági szolgálat érdekében ott valami iránt érdeklődni kell, vagy egyéb szolgálati ténykedést kell végeznie. Egyébként természetesen éppúgy köteles tiszteletben tartani a magánlakásértésre vonatkozó törvényes intézkedéseket, mint bárki más. A csendőrnek mindig szem

előtt kell tartani, hogy szolgálat közben teljesített minden ténykedését indokolnia kell. 2. A foglalkozás utáni esti órákban takarodóig a legénységi szobában szabad hegedülni. Takarodó után is megteheti, ha a szobában lakó bajtársai beleegyeznek. A hegedülés olyan ártatlan szórakozás, hogy azt igazán csak a legkülönlegesebb okokból szabad korlátozni, például: ha beteg van a szobában. 3. Olyan szabály, amely szerint azt, akinek két fegyelmi fenyítése van, leszereltetik, nincs.

666. Hajdúság. Lovas csendőr a szolgálati pisztolyát csak szolgálatban viselheti, szolgálaton kívül kard a fegyvere. 2. Ha szolgálaton kívül magával viszi a pisztolyát, és egy szolgálati fellépés keretében használja, szerintünk jogos lesz ugyan a fegyverhasználat (persze, ha egyébként is jogos), mert a szolgálatilag fellépő csendőr szolgálatban állónak tekintendő és ebbeli minőségében használta a rendszeresített pisztolyát, de azért fegyelmi úton felelősségre fogják vonni, hogy a pisztolyt szolgálaton kívül is magánál tartotta.

Dorozsma. Válasz mai számunkban „Jászság“ jellege alatt.

Bácsalmás. Az előléptetés szempontjából a megelőző szolgálati idő csak a távol töltött idő levonásával vehető figyelembe. Ha tehát három évi szolgálatteljesítés után leszerelt, egy évi megszakítás után újból belépett a testületbe, az őrmesteri rendfokozat eléréséhez szükséges legkisebb időbe, az öt évbe, a megelőző szolgálati idejéből csak két év számítható be s így újabb belépése után három évig kell szolgálatot teljesítenie, hogy őrmesterré előléptethető legyen.

Csépa. Értesülésünk szerint az „Akarat“ lakásépítő részvénytársaság nincs abban a helyzetben, hogy építessen, vagy a részvények után osztalékot, kamatokat fizessen. Úgy tudjuk, hogy a magánjogi kereset sem járna kézzelfogható eredménnyel.

Tatabánya. 1. A sport-oktatói tanfolyam folyó évi október hó 11-én kezdetét vette s egy évig tart. Három tisztet és három legénységi állományú egyént vettek fel a csendőrségtől.

SÁRGA JÁNOS

ÉKSZERÉSZ, ÓRÁS, MŰÖTVÖS
cs. és kir. udvari szállító

IV., KIGYÓ-UTCA 5. Klotild-palota

Brillians, aranyékszerek. Ezüstárak. Verseny- és dísz tárgyak. Évöszközők. Elsőrendű, mindennemű svájci órák a legjutányosabb áron. Kedvező részletfizetés mellett is. Óra- és ékszerjavítások. Saját műhely.

CSENDŐR-

tisztek, altisztek

és azok családtagjai

nyolc havi részletfizetésre készpénzáron

a következő cikkeket kaphatják:

női-, férfi- és egyenruha- törülközőket, abroszokat,
szöveteket, bélésárakat, kötött és szövött árut,
vásznat, sifont, zefireket, kötött gyermekgarnitúrát,
és egyéb vászonárakat, kesztyűt, harisnyát, kész
női s férfifehérneműeket kötött kabátokat, fűg-
készen és rendelésre, göny és függönykelméket,
új, gyárilag sterilizált ágytollat és pelyheket, paplanokat, min-
dennemű mosókelméket, selymeket, valamint díszpárnákat a

TRIBON Ruházati Részvénytársaságnál
BUDAPEST, VIII., ÜLLŐI-ÚT 14. SZÁM.

Az egyes vásárlások utáni első részletek 1927 január hó 1-ével kezdődnek.

Elsőrendű német gyártmányú

kerékpárok és varrógépek

véglegesített csendőröknek előnyös

részletfizetésre kaphatók.

Kerékpár és Varrógépkereskedelmi Vállalatnál

BUDAPEST, VI., ANDRÁSSY-ÚT 83-85 SZ.

Telefon 980-22.

BÚTORCSARNOK

ERNST GYULA, BUDAPEST, VII., DOHÁNY-UTCA 33
(Klausál-utca sarok)

Mindentféle bútorok és lakberendezési tárgyak óriási választékban. A csendőrség tagjainak jutányos ár és kedvezményes fizetéssel feltételek. Vidékre csomagolás.

Underwood, Royal, Remington stb.

írógépek 12 havi részletfizetésre, készpénz árban, az összes rendszerű gépek becserelése és vétele (csak Mignon-t nem) szakszerű javítása. Írógépkellékek stb.

NÉMETH LÁSZLÓ

Írógépbehozatali és Kereskedelmi Vállalata

BUDAPEST, V., ALKOTMÁNY-U. 12.

(törvénytér mellett)

A tanácsos jelentkezésre való tekintettel azokat, akiket nem veszélyeztet a tanfolyamra, erről nem értesítik. 2. Az új utasítás előreláthatólag a jövő év elején jelenik meg. 3. Ezt nem tudjuk, majd értesül róla a parancsból. 4. Az „Őrszem“ kiadóhivatalának címe: Budapest, IX., Mária Terézia laktanya, I. emelet. Helyőrségi Altiszti Kaszinó Egyesület. Postatakarékpénztári csekk száma: 28.300. Előfizetési ára 60.000 K egész évre, 30.000 K félévre. 5. Olvassa el a Csendőrségi Közlöny f. évi 24. számában megjelent 121.087/VI. c. 1926. számú belügyminiszeri körrendelet 1. pontját.

R. Zs. Esetleg kegyelmi úton kérheti, de semmi reménnyel sem biztathatjuk, mert bárhogyan áll is a dolog, nagyon kellemetlen ügybe keveredett, amit teljesen tisztázni szinte lehetetlenség. Semmi sem annyira nélkülözhetetlen a csendőrnél, mint a feddhetlen előélet s még ha a kegyelmi eljárás esetleg sikerrel járna és visszavennék, akkor is ott lógna feje fölött egész életén át a Damoklész kardja. Ezzel Önnek le kell számolnia és más úton kell keresnie a boldogulását. De ismételjük: kegyelmi kérvényt benyújthat, hátha ezzel eléri, hogy ügyét tisztázzák s ez mindenestre sokat ér akkor is, ha vissza nem veszik a testületbe.

Törökpaták. I. Az aranyorsjegyeket folyó évi szeptember hó 12-én kihúzták. A sorsjegytisztviselő című: Budapest, Szabadság-tér 6. Érdeklődjék ott, hogy kihúzták-e a sorsjegyet.

Eredmény. Azt, hogy a fiatalabb csendőr legyen a járőrvezető, indokolatlanul nem lehet elrendelni. Ha indokolatlan mellőzést lát a maga esetében, a Szolgálati Szabályzat I. Részében lefektetett panaszlási jogával élhet, de a szemlére érkező tiszti előjárójának kihallgatáson kívül nem jelentheti meg az ügyet s ez azt nem is veheti tudomásul, mert szolgál-

laton kívül szolgálati kérdést elintézni senkinek sem áll jogában és módjában. Ha valakinek sérelme van, álljon vele elő, erre módja van s ez az egyedüli egyenes elintézési módja a dolognak, amely, ha igaz van, eredményre is vezet. Az őrmesteri előléptetésről való lemaradástól pedig ne rettegjen már jóelőre. Sem elkeseredéssel, sem ijedezéssel nem viszi előbbre az ügyét.

K. őrmester, Gyula. Fürdés közben egészen nyugodtan levetheti a kardját (hogy is lehet ilyet kérdeznit?), úgyszintén tánc közben is, egyszóval minden olyan szórakozási és egyéb megengedett alkalmakkor, amelyek kardosan el sem képzelhetők. Vendéglőben rendezett társasvacsorán, színházban, moziban, kávéházban, gyónás és áldozáskor, esküvőn és hasonló alkalmakkor azonban a kardját viselni kötelező. Jellegét el kellett hallgatnunk. Minden egyes számunkban megírjuk, milyen jellegét válasszanak olvasóink s nem is nehéz olyanokat kitalálni, egyesek még sem aszerint járnak el.

Vértessalja. A gazdasági átalányok kérdését jövő évi július elsejével rendezik.

Várakozó. Válasz mai számunkban „Tatabánya“ jelige alatt.

A szerkesztésért és kiadásért felelős:
PINCZÉS ZOLTÁN százados.

Pallas r.-t. nyomdája Budapesten, V., Honvéd-u. 10. sz.
(Telefon: 5-67, 5-68, 5-69.)

Felelős vezető: Tiringer Károly műszaki igazgató.

KOVÁCS JÓZSEF
varrógép- és kerékpárkereskedő
BUDAPEST,
VI., Podmaniczky-u. 18.
Nyugati pályaudvar mellett.

Ezidei varrógép- és jövő évi kerékpárrendelését f. hó 31-ig küldje be, mert 3%, illetve 100.000 K engedményt kap. Sürgősen kérjen ismertetést.

Felhívjuk a csendőrség igen tisztelt tagjait, kik

MIGNON

írógépet szándékoznak vásárolni, hogy vonatkozó rendelésüket még **1927 január 1-e** előtt feladni szíveskedjenek, mert azon túl a gép ára közalkalmazottaknak is **12 havi részletfizetésre K 2.200.000 + 2% forg. adó**, mely árat az ország lakosságának többi rétege eddig is megfizetett. Kívánságukra 30 napi próbára minden kötelezettség nélkül azonban továbbra is megküldjük a gépet a csendőrség tagjainak.

Ezen elhatározásunkra az kényszerített, hogy kalkulációnkat átvizsgálva megállapítást nyert, hogy az eddigi áron számításunkat nem találtuk meg és azon az áron nem árusíthatjuk továbbra a gépet.

Tekintettel a **MIGNON** sokféle előnyeire, kiváló alkalmazhatóságára, éppen a csendőrség céljaira, reméljük, hogy a csendőrség igen tisztelt tagjai továbbra is pártfogásukban részesítenek bennünket.

AEG-UMV IRÓGÉPOSZTÁLYA
Budapest, Andrassy-út 29.

BUTOR RÉSZLETRE ::
KÉSZPÉNZÁRBAN
VIDÉKRE GONDOS CSOMAGOLÁS
RÁKÓCZI-ÚT 30. FÉLEMELET BLEIERNÉL

Közalkalmazottak Országos Gazdasági Szövetkezete (KOGSz)
Budapest, V., Gróf Tisza István-utca 18.

FELHÍVJA

a m. kir. Csendőrség összes tagjait, hogy a m. kir. Belügyminiszter Úrral 78.611/1926. számú rendelet értelmében megállapodott abban, hogy a **m. kir. Csendőrség összes tagjai számára** ruházati cikkek vásárlására vonatkozólag ugyanazon kedvezményeket biztosítja, mint amelyeket a Honvéd Nyuzdíjjárulékalap tagjai élveznek.

A KOGSz fenti új helyiségében, a legelőkelőbb hazai és külföldi gyárosokkal történt megállapodás eredményeképpen, kiválóan szortírozott ruházati árúházat rendezett be és **megkezdte nagy téli vásárát.**

Minden csendőrtiszt és altiszt úgy a maga, mint családja számára **mindennemű ruházati cikket**, férfi és női szövetet, kész és konfekcionált ruhát, vásznat chiffont, selymet, harisnyát, kalapot, cipőt, szőnyeget, damasztárút stb. **készpénzáron, 6 havi részletre** vásárolhat a KOGSz ruházati osztályában.

A KOGSznak a következő helyen vannak fiókjai:

Szegeden, Aradi-utca 5. szám.
Debrecen, Honvéd-utca 1. szám.
Miskolcon, Kossuth-utca 1. szám.
Győrött, Tisza István-tér 5. szám.
Székesfehérvárott, Vár-körút 14. szám és
Pecsett, Kazinczy-utca 2. szám.

A Csendőrség minden tagja kaphat vásárlási utalványokat úgy a KOGSz központjában, Gróf Tisza István-utca 18. szám alatt, mint fenti fiókjában.

Pontos és legjobb órák:
Doxa . . 350.000 K
Omega . 550.000 „
— 5 évi írásbeli jótállással —

POLGÁR KÁLMÁN FLA műórás és ékszerész
Budapest, VII., Teréz-körút 5. I. em.
Arany- és ezüstórák, ékszer és ajándék tárgyak.
Részletfizetés bevezetve! * 30 éves cég